

UNIVERSITATEA DE ARHITECTURA SI URBANISM "ION MINCU" – BUCURESTI

UNIVERSITE D'ARCHITECTURE ET URBANISME "ION MINCU"

"ION MINCU" UNIVERSITY OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

Strada Academiei 18–20, Telefon: (+40-21) 307.71.59, (+40-21) 315.54.82, Fax: (+40-21) 312.39.54. cod

010014, București, România

Revista Școlii Doctorale de Urbanism

Vol. 9 / 2024

Revista Școlii Doctorale de Urbanism (Online)
= ISSN 2537 - 3587
ISSN-L 2537 - 3587

© 2017 Editura Universitară „Ion Mincu”
Str. Academiei 18-20, sect. 1, București, 010014
<http://editura.uauim.ro>
Tel.: 40.21.30.77.193
Redactor șef: dr. ing. Elena Dinu

Cuprins

Oana Nadina Nedeianu – <i>Sinergia identitate-comunitate: spațiile identitare, creație a comunității locale - dimensiunea participativă / The synergy between identity and community: space identity, creation of local communities - the participative dimension</i>	5
Anne Marie Gacichevici – <i>Percepția spațiului construit - investigații sociologice. Studiu de caz Alexandria (I) / Perception of built space - sociological investigations. Case study of Alexandria municipality (I)</i>	17
Anne Marie Gacichevici – <i>Percepția spațiului construit - investigații sociologice. Studiu de caz Alexandria (II) / Perception of built space - sociological investigations. Case study of Alexandria municipality (II)</i>	31
Farah Nizam, Alexandru-Ionut Petrișor – <i>The role of form-based codes (FBCs) in creating quality built environment</i>	47
Mahmoud Alturkmani – <i>Urban Planning and Its Relationship to Conflict Dynamics</i>	53
Mahmoud Alturkmani – <i>The effective role of urban planning that lays the foundation for conflicts. Case study of the Lebanese civil war (Beirut)</i>	57
Cristina Andreea Bălan – <i>„Orașul circular”: Începutul unei noi paradigme urbane / umane? / “The circular city”: The beginning of a new urban/human paradigm? ...</i>	63
George-Gabriel Marin – <i>Forma urbană inteligentă în urbanism: orașul în era digitală / Smart Urban Form in Urban Planning: The City in the Digital Age</i> ...	71
Instrucțiuni pentru autori / Author guidelines	87

Redacția

Director publicație

Prof./CSI dr. ecol., dr. geogr., habil. urb. Alexandru-Ionuț PETRIȘOR
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, Universitatea Tehnică a Moldovei și INCĐ URBAN-INCERC

Colegiul editorial

Lect. dr. arh., habil. urb. Dragoș-Horia BUHOCIU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Conf. dr. arh., habil. urb. Vasile MEIȚĂ
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh. Cerasella CRĂCIUN
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Simona Elena MUNTEANU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. em. dr. arh. Rodica Mariana EFTENIE
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Andreea NECȘULESCU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Conf. dr. arh., habil. urb. Cristina ENACHE
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Mihaela Hermina NEGULESCU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh. Tiberiu Constantin FLORESCU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof./CSI dr. ecol., dr. geogr., habil. urb. Alexandru-Ionuț PETRIȘOR
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”,
Universitatea Tehnică a Moldovei și INCĐ URBAN-INCERC

Prof. dr. habil. arh. Walid HAMMA
Universitatea din Tlemcen, Algeria

Prof. em. dr. arh. Alexandru SANDU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Adrian IANCU
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca

Prof. dr. arh., habil. urb. Cătălin Niculae SÂRBU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. geogr. Ioan IANOȘ
Universitatea din București, Facultatea de Geografie

Prof. dr. arh., habil. urb. Angelica Ionela STAN
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Dr. Feriel Kheira KEBAILI
Centrul de Studii de Mediu, Annaba, Algeria

Prof. dr. arh., habil. urb. Monica RĂDULESCU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. em. dr. arh. Corneliu Florin MACHEDON
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Prof. dr. arh., habil. urb. Claudiu Gheorghe RUNCEANU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Conf. dr. arh. Abdelkhalik MEBARKI
Universitatea din Oran, Algeria

Lect. dr. urb.-peis., dr. șt. mil., habil. urb. Sorina-Georgiana RUSU
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Coperta

Dr. urb. Corina Teodora POP
Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Sinergia identitate-comunitate: spațiile identitare, creație a comunității locale - dimensiunea participativă / The synergy between identity and community: space identity, creation of local communities - the participative dimension

Oana Nadina Nedeianu

“Ion Mincu” University of Architecture and Urbanism Bucharest

Abstract. The aim of the present paper is to offer both a theoretical and a practical demonstration of the central tenet according to which it is always people who transform a “space” into a “place”. Both art and urban design can be conceived in such a manner as to bring people and communities together through a genuine exchange of ideas, constructive dialogue and a desire for meaningful change. Any space inhabited by people is through its very nature political, in the sense of the relationships being formed between various groups, its typology, functionality and design – all of these elements make people experience one and the same space in radically different ways. Spaces suffer transformations in terms of their identities due to human intervention. People create “stories” which end up creating identity and character both in the consciousness of those who inhabit them, and of those who visit them. How such stories come to life, how identity is constructed and which is the human impact in this equation are the research questions this paper is attempting to examine.

Key words: identity, urbanism, architecture, space, community, participative dimension

1. Introducere

În trecut, era un dat faptul ca fiecare oraș avea propriile sale caracteristici regionale și culturale. Dezvoltarea paralelă pe axa temporală a variilor culturi a dus la crearea unor caracteristici individuale puternice, care puteau fi observate și în artefactele culturale produse de acele comunități, inclusiv în elementele de arhitectura și urbanism. Arhitectura a ajuns astfel simbol al diversității identitare derivate din diversitatea culturală. În prezent, cu toate că diversitatea încă exista ca fenomen, ea este în mod vizibil redusă de factori precum progresul în domeniul comunicării, schimbul global de idei, progresul tehnologic, și nu în ultimul rând leadership-ul vestic în domeniul formării globale de opinii și ideologii. Această avalanșă a globalizării a influențat în mod vizibil, și uneori dureros, și domeniul arhitecturii /urbanismului. Prezentul se materializează într-o viziune distopică, în care majoritatea culturilor, și a identităților, au fost fie afectate, fie complet pierdute, odată cu migrația indivizilor, a familiilor sau chiar a unor întregi comunități, din zonele rurale spre mediul urban. În cadrul acestui proces, o multitudine de cunoștințe referitoare la viața în diverse medii naturale au fost ireversibil pierdute, și odată cu ele și constructul identitar al acestor comunități a fost fie distrus, fie ireversibil afectat. Dincolo de aspecte practice ca de pildă nevoia creării de noi spații locuibile, impactul globalizării și efectele sale asupra procesului accelerat de urbanizare produc nevoia urgentă de a studia urbanismul într-un sens profund cultural și identitar. Cum pot fi folosite arhitectura și urbanismul pentru a contracara pierderea sau distrugerea identității și problemele de ordin psihologic, social, cultural și politic ce derivă dintr-o asemenea pierdere? Aici, considerăm, intervine nevoia unei discuții complexe asupra necesității dimensiunii participative în arhitectura prezentului și viitorului.¹

¹ Vezi și Wates și Knevitt 1987 : 54.

Din această perspectivă, devine evident de ce arhitectura viitorului va fi una participativă, sau nu va fi deloc, acesta fiind poziția teoretică pe care o susținem și o avansăm în cadrul lucrării noastre.² Dacă se dorește păstrarea elementului de coerență identitară și de conștiință, este esențial ca locuitorii zonelor asupra cărora se aplică proiectele de regenerare urbană să fie direct implicați în elaborarea acestora. Cel ce va locui un spațiu este cel care va transforma acest spațiu în "loc", cel care îi va conferi o identitate ce trebuie să fie aliniată cu cea a indivizilor a căror cămin este. În caz contrar, efectul poate fi unul de disociere culturală, de scindare a identității interioare și exterioare. În cazul spațiilor profund impersonale, dorința de identitate și diversitate manifestată de populație se află în contrast puternic cu impersonalitatea și derizoriul spațiilor locuibile, proiectate parcă tocmai pentru a anihila orice urmă de identitate. Atunci când individul se regăsește într-un asemenea spațiu, ceea ce rezultă este un conflict interior, care poate fi pur individual în faza sa incipientă, dar va deveni probabil colectiv, extinzându-se în timp la întreaga comunitate. O comunitate care nu se regăsește în spațiul locuit, a cărei identitate nu se aliniază cu identitatea creată a acestui spațiu, va fi o comunitate disociată din punct de vedere cultural, social și politic.³

Poziționarea noastră este deci că procesul participativ este strâns legat de dimensiunea democratică a societății, oferind utilizatorilor finali șansa de a se face auziți și de a contribui la modelarea spațiului pe care îl locuiesc. Participarea nu este menită și nici nu poate să înlocuiască expertiza și know-how-ul specialistului în proiectare urbană - menirea sa este de a evita situațiile în care populația nu se identifică cu un spațiu clădit, acest lucru ducând la frustrări și conflicte care ar fi putut fi evitate. Bineînțeles că populația de cele mai multe ori nu dispune de cunoștințe în domeniul arhitectural și urbanistic și astfel nu poate și nu ar trebui să conceapă proiecte complexe de design sau regenerare urbană - ceea ce poate face însă este să își comunice propria viziune nu doar asupra proiectului, ci și asupra a ceea ce constituie identitatea sitului asupra căruia se va interveni. Orice discuție a participativității trebuie astfel să includă în mod necesar și o discuție a ceea ce constituie, în viziunea populației, identitatea specifică a unui loc. Urbanistul sau arhitectul este responsabil să interpreteze rezultatele discuțiilor, integrând atributele esențiale în viitoarele proiecte.

2. O definiție tentativă a participării. Echivalența design urban-participare

În ultimii ani a devenit tot mai evident faptul că oamenii nu vor doar să aibă un cuvânt de spus în designul patrimoniului construit în mijlocul căruia trăiesc, ci vor să participe activ la crearea și dezvoltarea acestuia. Un exemplu concret au fost demonstrațiile împotriva proiectului de renovare a Gării Centrale Stuttgart, pe departe nu un fenomen social unic de acest fel, cel puțin în Germania, așa cum afirmă profesorul Susanne Hofmann, proprietara biroului arhitectural și de proiectare urbană *Die Baupiloten*.⁴ Procesele democratice se află într-un proces tot mai accelerat de schimbare și transformare.⁵ Structurile politice consacrate, implicate exclusiv în procesele decizionale, sunt puse tot mai des sub semnul

² Albrecht 1998 : 25.

³ Arnstein 1969 : 218, Baum 1997 : 56-58.

⁴ *Architecture is Participation* 2014 : 5.

⁵ Pateman 1970 : 34.

întrebării, concomitent cu testarea a noi metode participative de structurare a deciziilor publice. Se creează astfel o nouă cultură a planificării în domeniul urbanismului.

Întrebarea care se pune însă aici este, cum poate fi de fapt definită participarea? Reprezintă ea o pierdere de timp, sau dimpotrivă, un instrument al eficientizării temporale? Implică aceasta mai multe costuri decât scutește? Cum funcționează în mod realist un proces participativ? Unde și când poate fi implicat utilizatorul? Cum se pot materializa dorințele utilizatorilor în spații construite? Poate participarea conferi un sentiment de identificare al utilizatorului cu spațiul creat, și pot arhitectura / urbanismul iniția astfel un mod mai complex de coeziune socială?⁶

Colaborarea cu utilizatorii ar trebui să fie considerată o parte esențială a procesului investigativ de design, și deci o extensie a sferei de activitate a proiectantului. În realitate însă, mult prea des participarea este privită ca un proces birocratic ce trebuie bifat, ca un scop în sine, sau ca un obstacol de natura economică.⁷ Protestele generate de neacceptarea unor proiecte de urbanism de către public demonstrează cu prisosință nevoia implicării acestuia în stagiile timpurii ale procesului de design, iar participarea atent planificată poate contribui în mod decisiv la crearea unui patrimoniu construit de înaltă calitate și la un sentiment mai complex de identificare cu spațiul locuit.

Poziționarea noastră teoretică este că procesul participativ este strâns legat de dimensiunea democratică a societății, oferind utilizatorilor finali șansa de a se face auziți și de a contribui la modelarea spațiului pe care îl locuiesc. Participarea nu este menită și nici nu poate să înlocuiască expertiza și know how-ul specialistului în proiectare urbană - menirea sa este de a evita situațiile în care populația nu se identifică cu un spațiu clădit, acest lucru ducând la frustrări și conflicte care ar fi putut fi evitate. Bineînțeles că populația de cele mai multe ori nu dispune de cunoștințe în domeniul arhitectural și urbanistic și astfel nu poate și nu ar trebui să conceapă proiecte complexe de design sau regenerare urbană - ceea ce poate face însă este să își comunice propria viziune nu doar asupra proiectului, ci și asupra a ceea ce constituie identitatea sitului asupra căruia se va interveni. Orice discuție a participativității trebuie astfel să includă în mod necesar și o discuție a ceea ce constituie, în viziunea populației, identitatea specifică a unui loc.

3. De la planificarea pentru oameni la planificarea împreună cu oamenii

Este puțin probabil ca un proces de revoluționare radicală a practicilor și caracteristicilor din domeniul urbanismului să se producă în absența sau înaintea unui proces de schimbare socială cel puțin la fel de radical. Urbanismul, ca disciplină multilateral dezvoltată, depinde într-o mare măsură de transformările ce se petrec în structurile societății. Acest lucru nu implică însă o încremenire în formă a domeniului, sau un conservatorism închistat în ideile trecutului. Față de alte domenii, arhitectura (în sensul de modelare a mediului înconjurător, prin extrapolare urbanismul) are enormul avantaj de a putea materializa imagini concrete asupra modului în care ar putea arăta mediul înconjurător dacă structurile sociale s-ar transforma. Rolul arhitectului (urbanistului) nu este însă cel de a se izola în turnul de fildeș al

⁶ Vezi și Duxbury *et al* 2016.

⁷ Von Gunsteren and Von Loon 2000 : 54, Forester 1989 : 45.

status quo-ului în arhitectură, așteptând ca schimbările sociale să dea naștere arhitecturii viitorului, ci trebuie să contribuie la schimbarea întregului registru de obiecte și subiecte ce constituie în prezent procesul arhitectural.⁸

Atunci când planificarea se face pentru oameni, în afara faptului că deciziile se iau și se operează extern, departe de acei oameni, tendința este ca odată ce se ajunge la un consens, acestuia să i se confere statutul de fapt permanent și indiscutabil. Consultările populației pot bineînțeles influența concepția planului general, însă nu și aplicarea ulterioară a acestuia, în alte cuvinte, se creează, din nou, acea prăpastie între evenimentul planificat și viața reală și reprezentarea concretă.⁹ Din nefericire, astfel consensul este anulat încă din momentul în care este atins.¹⁰ Însă atunci când planificăm împreună cu oamenii, consensul rămâne o cale permanent deschisă și supusă schimbărilor și reinterpretării. Atunci când se planifică pentru oameni, planificarea devine un act "autoritar și represiv,"¹¹ oricât de democrate sau liberale ar fi fost intențiile ce i-au stat la bază. În cazul planificării împreună cu oamenii, procesul devine democratic și eliberator, stimulând astfel un proces continuu de participare.

4. O analiză comparativă a modurilor de participare: metodologii diverse de consultare a utilizatorilor

4.1. „Întregul este mai mult decât suma părților sale” - proiectul Urban Design Management

Proiectul Urban Design Management a fost conceput și dezvoltat de către Tommi Mäkyinen, membru al Helsinki Zurich Office, și de colaboratorii acestuia, Vitamin A și Fundația Heritage Sibiu odată cu derularea proiectului Social Challenges Innovation Platform în cadrul unui proiect mai vast de cercetare derulat la Universitatea Tehnologică Aalto din Helsinki. Întrebarea de cercetare ce a stat la baza proiectului a fost: cum pot fi concepute și realizate proiecte urbane mai calitative? Cercetarea a fost în cea mai mare parte bazată pe studii de caz, bazate la rândul lor pe interviuri luate factorilor decizionali din cadrul a varii proiecte de dezvoltare urbană din Finlanda și din alte țări europene, rezultatele cercetării fiind apoi centralizate și publicate în volumul Urban Design Management - a guide to good practice. Aplicabilitatea proiectului a fost dovedită în cadrul unor operațiuni de dezvoltare și regenerare urbană derulate de biroul Helsinki Zurich în cadrul a multiple proiecte derulate în Finlanda și Elveția. Proiectele au variat ca tipologie și anvergură și au fost comandate atât de factori publici cât și privați.

Conform creatorilor proiectului, următoarele aspecte sunt de o importanță centrală pentru viziunea de ansamblu a UDM:

- întregul este mai mult decât suma părților sale;
- împreună se pot obține rezultate mai bune;
- un proiect bun trebuie să fie bun din perspectiva clienților / a factorilor interesați.¹²

⁸ De Carlo : 12.

⁹ Acasandrei 2012 oferă o analiză pertinentă a lipsei legislației adecvate în domeniu, ceea ce face participarea să devină nimic mai mult decât un simplu act birocratic.

¹⁰ De Carlo : 13.

¹¹ Ibidem.

¹² Urban Design Management User Guide 0.1 2019 : 6.

Urban Design Management este bazat pe un proces integrativ, respectiv pe integrarea factorilor interesați și decizionali și a valorilor acestora într-un proces bazat pe workshop-uri coordonate, structurate de obicei în 4 pași: (1) evaluarea situației și a parteneriatelor, (2) viziunea, (3) scheme și realism, și în final (4) critică și soluții. În mod ideal, acest proces necesită în jur de 4 luni pentru a se ajunge la stagiul final, cu o perioadă suficientă de timp între diversele workshop-uri, de obicei în jur de 4 săptămâni. Procesul complet poate însă dura și mai mult în funcție de contextul proiectului respectiv sau de nevoia unor pregătiri mai complexe în fazele inițiale. Intercalarea unor perioade prea lungi între workshop-uri pot duce la riscul de pierdere a dinamicii și al interesului factorilor decizionali implicați în proces. Intervale mai scurte, de pildă de 2 săptămâni, sunt posibile, însă pot conduce la o pregătire mai puțin serioasă a workshop-urilor și la insuficient timp de reflecție asupra aspectelor discutate.

Putem vorbi despre patru stagii ale Managementului Designului Urban. Procedurile UDM se bazează, așa cum am menționat anterior, pe o serie de workshop-uri integrative menite să faciliteze dialogul asupra proiectului dintre factorii decizionali. Aceste workshop-uri se vor organiza în patru etape distincte:

- Analiza situației și a parteneriatelor
- Viziune și conceptualizare
- Design schematic și realism
- Critici și soluții

Firma Aplan Sibiu după ce a participat activ la workshopurile organizate de Vitamina A și Fundația Heritage Sibiu a avut șansa să organizeze propriul proces de consultare participativă în cadrul unui plan urbanistic zonal inițiat de un investitor privat.

Procesul s-a desfășurat în cele patru etape recomandate și a avut ca rezultat schițarea viitorului concept de dezvoltare al zonei. Au participat membrii Comisiei Tehnice de Amenajare a Teritoriului și Urbanism a Primăriei Municipiului Sibiu, proprietarul și dezvoltatorul terenului fostei fabrici Amylon (situl care urma să fie supus planului urbanistic, suprafață 4,2 hectare), proprietari ai imobilelor vecine, grupuri de interes local.

4.2. „Ceea ce sunt merit să fiu e ceea ce devin chiar acum” - conceptul LEARN

Haas introduce metodologia LEARN, un instrument prin care putem cuantifica, și potențial recrea, identitatea urbană. Cultura și caracterul unui spațiu se situează dincolo de ceea ce putem vedea, dar înglobează și o serie de elemente adesea amenințate de schimbare, indiferent de locația acestora. Metoda LEARN se bazează pe abordarea vieții urbane și a continuei sale dezvoltări prin inducție, ajungând la înțelegere și dezvoltând metode de intervenție în baza unei cunoașteri complexe a locației specifice (scopul, istoria, aspectul și semnificația acesteia). Chiar și profesioniștii cu talent evident în a reimagina și redezvolta locații urbane trebuie să depună eforturi pentru a înțelege în mod complex aceste locații, un deziderat realizabil doar dacă aceștia sunt perfect familiarizați cu aspectul, atmosfera, și „povestea” inerentă a unui oraș. Vorbim adesea despre „aducerea la viață” a unui loc, dar dacă vrem ca această frază să fie pe deplin autentică, arhitectul nu poate ocoli expunerea

directă la mediul ce se vrea creat, și interacțiunea. Păstrarea culturii și a identității unui oraș se bazează în esență pe aceste două elemente.

Aplicarea metodei LEARN înseamnă în esență aplicarea metodelor de lucru de tip *bottom-up* și participativ, bazate pe expertiza comunității. O atenție sporită trebuie direcționată către rezidenții locali și către membri ai culturilor indigene ale căror voci se pot pierde ușor în vacarmul schimbărilor urbane tot mai accelerate. Cum putem deci prezerva subtilitățile de aspect și atmosferă ale mediului urban prin combinarea formelor urbane vechi cu cele noi? O examinare atentă a spațiului urban va releva existența unor străzi artisanale, tradiții locale, tipare istorice și locații comerciale tradiționale care permit integrarea unor politici menite să conducă la o calitate sporită a vieții în spațiul urban.

Esențialmente, abordarea LEARN se realizează în 3 pași: înțelegere, activare, și dezvoltare, acronimul referindu-se la termenii „look” (privește), „engage” (implică-te), „assess” (evaluează), „review” (analizează) și „negotiate” (negociază), rezultatul fiind crearea unor spații urbane mai calitative, cu o identitate distinctă. Componenta „learn” este bazată pe tehnici structurale de observație, examinare, explorare și capturare; elementul „engage” se referă la abordări definite de interacțiunea cu contextul general și cu viața socială ce derivă din acesta; „assess” implică evaluarea contextului, a istoriei, a scopului funcțional și a posibilelor dezvoltări viitoare a acestuia; „review” se referă la analiza și evaluarea informației, cât și a opțiunilor sugerate de aceasta; iar „negotiate” implică discuții, dezbateri și finalmente aprobarea și confirmarea intervențiilor.

4.3. Unitate prin diversitate - viziunea *Die Baupiloten*

Biroul arhitectural *Die Baupiloten* din Berlin a înțeles de timpuriu că implicarea utilizatorilor finali în procesul de design poate avea efecte benefice nu doar asupra procesului de design în sine, ci și asupra produsului final - efecte de natură creativă, calitativă, financiară, socială și practică. Ce constituie o strategie de design participativ de succes în viziunea celor de la *Die Baupiloten*? Fondatoarea și directorul biroului, Susanne Hoffmann, vorbește și ea (similar cu procesul UDM detaliat anterior), de o abordare în 4 etape pe care se bazează activitatea firmei, abordare pe care aceștia au aplicat-o cu succes în varii proiecte, de la școli până la comunități multigeneraționale de locuințe.¹³

Die Baupiloten au elaborat o serie de metode și instrumente participative pentru incluziunea și implicarea utilizatorilor și pentru crearea unei arhitecturi eficiente, orientate către nevoile reale ale oamenilor. În cadrul fiecărui proiect la care lucrează biroul, membri acestuia se angajează într-un dialog cu clientul, structurat în următoarele etape: (1) team building; (2) viața cotidiană a utilizatorului final; (3) așa-numita „Wunschforschung” (stabilirea nevoilor și dorințelor); și finalmente (4) feedback. Firma a optat pentru un echilibru perfect între strategiile *top-down* și *bottom-up* pentru a păstra întreaga procedură cât mai deschisă și obiectivă, și pentru a nu pierde din vedere target-urile principale. Scenariul ideal în viziunea *Die Baupiloten* este atunci când implicarea utilizatorilor finali și a factorilor decizionali începe înainte de demararea procesului de design propriu-zis. Cel mai important deziderat de realizat este aducerea împreună a participanților la proiect ca o mare familie - un grup

¹³ *Participative Architecture* : 117.

diversificat de factori decizionali unde fiecare este reprezentat în mod egal, de la grupări politice la autoritățile locale și viitorii utilizatori.

Workshop-urile organizate în fazele inițiale ale procesului de design participativ sunt fundamentate pe principiul creării atmosferei propice pentru atingerea unui limbaj comun între utilizatori și arhitecți, contribuind astfel la dezvoltarea unui climat de siguranță, deschidere și încredere reciprocă. În acest scop se vor folosi atât așa numitele reprezentări atmosferice, de pildă colaje și modele, cât și dialogul axat pe acestea, care evită astfel jargonul arhitectural și comunicarea bazată exclusiv pe desene tehnice, planuri și modele greu sau imposibil de înțeles pentru majoritatea utilizatorilor finali. Prin intermediul acestei metode se poate astfel realiza o comunicare directă pe tema arhitecturii și a calităților acesteia. Prin intermediul imagisticii și al imaginației, se pot astfel dezvolta idei concrete referitoare la aceste calități și modul în care ar putea fi dezvoltate pentru a crea apoi baza unui concept de design viabil cu care utilizatorii finali să se poată identifica.

Workshop-urile de tip Wunschforschung sunt axate pe crearea comună a unui fir narativ care să aibă ulterior rolul de bază conceptuală a procesului arhitectural. Workshop-urile axate pe dorințele și nevoile utilizatorilor finali ai proiectului oferă o varietate de metode și medii și pot fi inserate încă din fazele preliminare ale procesului de design, în faza de feedback, sau alternativ ca workshop-uri “last minute”. Scopul principal este identificarea dorințelor utilizatorilor în ceea ce privește spațiul pe care îl vor locui, în care vor studia sau în care vor munci în viitor. Aceste dorințe vor fi verbalizate cu ajutorul unor procedee creative, și nu vor fi limitate la discutarea unor simple funcționalități, ci se vor axa în principal pe componenta atmosferică. În cadrul unor asemenea workshop-uri se poate recurge la o suită de jocuri creative, care să evidențieze dorințele utilizatorilor pentru un anumit spațiu, acestea fiind apoi asamblate în colaje și aranjate spațial. Tot în cadrul acestor jocuri, eventuale interese și dorințe conflictuale sau opuse pot fi evaluate și negociate.

4.4. Simbioza utilizator-expert - către o nouă metodă sinergică a participării

Analiza exemplurilor de bună practică din această secțiune, cât și tentativa definirii conceptului de participare, au dovedit că în ciuda eventualelor dificultăți legate de terminologie, de delimitarea ideologică a conceptului, sau chiar de aplicabilitatea acestuia, există un aspect din prisma căruia se poate ajunge la un consens: lucrurile noi pot fi frumoase, chiar și cele asupra cărora nu putem cădea cu toții de acord. Important este ca participarea să nu se limiteze la un simplu act birocratic, să nu devină doar un altul din lungul șir de obstacole în calea obținerii aprobărilor și finanțărilor, ci să se realizeze în adevăratul sens al cuvântului, spre beneficiul utilizatorilor finali. Arhitecții nu trebuie să perceapă procesul participativ ca pe o amenințare la adresa expertizei lor, ci mai degrabă ca pe o oportunitate de atingere a unui grad superior de cunoaștere și de extindere a propriilor competențe.

În urma analizei amănunțite a celor trei metode participative descrise în această secțiune a lucrării noastre, am identificat o suită de elemente aparținând tuturor acestor metode, care ar putea fi combinate într-o metodă sinergică, care să însumeze aspectele pozitive ale acestor viziuni și să elimine elementele discutabile sau care ar putea fi dificil de aplicat și implementat.

Metoda cu care am rezonat cel mai puternic este UDM - Urban Design Management, atât prin coerența pașilor propuși cât și a abordării comprehensive a tuturor aspectelor implicate într-un proces de dezvoltare urbană. Apreciem atât liberalismul abordării *Die Baupiloten*, orientată către dorințele utilizatorilor finali și pe care o considerăm ideală pentru procesele de acupunctură urbană, orientate către produsul finit arhitectural. Metoda LEARN accentuează înțelegerea complexă a contextului identitar în care urmează să se aplice proiectul de regenerare urbană. În cazul acestei metode, deși autorul oferă un exemplu fictiv pentru aplicarea metodei sale, există posibilitatea unor riscuri neidentificate până în momentul probării sale practice. Metoda sinergică propusă are cinci etape și anume teambuilding, identitate, dorințe, explicare, soluționare.

Am sugera în prima etapă a procesului participativ o împletire a workshop-urilor de tip Teambuilding sugerate de *Die Baupiloten*, cu angajarea factorilor decizionali principali recomandat prin metoda UDM, în acest mod s-ar realiza simultan reprezentarea corectă și autentică a dorințelor utilizatorilor, recepționarea acestora și de către factorii decizionali, aceștia fiind instruiți în vederea unei mai bune înțelegeri a procesului de design propriu-zis. Considerăm că o participare autentică nu presupune doar exprimarea unor puncte de vedere, ci exprimarea unor puncte de vedere informate. Cu cât utilizatorii vor fi mai aclimatizați cu metodele și instrumentele arhitecturii, cu atât mai ușor și eficient vor putea ulterior de glas nevoilor și dorințelor lor. Considerăm oportună medierea procesului de către un manager design urban așa cum sugerează metoda UDM. Pentru facilitarea înțelegerii contextului acesta ar trebui să fie imparțial intereselor implicate dar specialist în domenii ca și urbanismul, arhitectura. Se recomandă ca acesta să fie rezident în orașul în care se aplică metoda sau să petreacă un timp de familiarizare cu zona în cauză.

Cea de a doua etapă ar putea fi dedicată surprinderii atmosferei identitare prin tehnici descrise în metoda Learn (jurnal identitar, plimbări tematice în zonă, înregistrări audio, video, analiză trafic date on line rețele socializare), și a celor descrise în metoda Baupiloten (atelier atmosferice, colage, atelier de creație). Am sugera și aici o serie de workshop-uri interdisciplinare, în care să se încerce o definire a identității spațiului din prisma a varii participanți: arhitecți și designeri urbani, istorici, sociologi, psihologi, și nu în ultimul rând, cetățeni, fiecare participant fiind invitat să definească identitatea orașului din prisma propriilor considerații și sisteme valorice.

În următoarea etapă se pot prezenta exemple de bună practică relevante operațiunii. Modelat pe abordarea de tip Wunschforschung, sugerăm aplicarea unor interviuri atât utilizatorilor finali, cât și factorilor decizionali principali – cu o eventuală schimbare de roluri în cazul celor din urmă, care ar putea fi invitați să răspundă întrebărilor atât din perspectiva de client/investitor/reprezentant al administrației locale sau regionale, cât și de cetățean/utilizator. Aceasta este o etapă ideală în crearea unor legături colaborative autentice între factorii decizionali implicați, mai ales după petrecerea primelor două faze de familiarizare cu procesul de design și contextul proiectului. Totul poate fi concluzionat prin formularea unei viziuni de ansamblu.

Pentru a patra etapă a procesului participativ am considera aplicarea metodelor UDM și Baupiloten, respectiv elaborarea unui document care să servească drept potențială "hartă" a

procesului de dezvoltare a proiectului. Se va trece de la faza discuțiilor ipotetice la cea a propunerilor concrete prin crearea unei suite de propuneri și scenarii alternative, care se vor discuta în cadrul workshop-ului. Este importantă puterea de vizualizare a Designerului, deoarece orice element ce nu este vizualizat practic nu va putea fi înțeles de auditoriu. Rezultatul principal al acestei etape trebuie astfel să fie o înțelegere complexă a elementelor ce vor merge mai departe, sau nu, în funcție de identificarea posibilelor obstacole (de natură economică, legală, etc.).

În cadrul etapei finale, rezultatele tuturor workshop-urilor anterioare vor fi astfel sintetizate în cadrul unei soluții optime, care va fi apoi supusă discuției. Echipa se va asigura că există resurse pentru implementarea acestei soluții. Deciziile vor fi orientate către utilizatorul final, se va primi feedback de la acesta, se vor reitera elementele identitare și cum va beneficia utilizatorul final de implementarea acestora.

În mod evident nu toate persoanele relevante care au luat parte la etapele inițiale ale procesului participativ vor putea să ia parte la procesul de identificare a soluțiilor și nu toate soluțiile asupra cărora s-a decis împreună vor beneficia de suportul tuturor părților implicate până la finalul procesului. Ceea ce este cu adevărat important este ca procedura să fie pregătită în prealabil, comunicarea de-a lungul tuturor etapelor să se facă în mod clar și transparent, iar rezultatele finale ale procedurii să fie puse la dispoziția tuturor, pentru a asigura posibilitatea consultărilor pe termen lung.

Luând din nou drept exemplu cele trei metode analizate iată o propunere ce ar trebui să stea la baza organizării unui proces de participare publică organizat în workshopuri succesive:

Etapa 1. Teambuilding

- Stabilirea principalilor factori decizionali care trebuie incluși în proiect: proprietari de terenuri, investitori, dezvoltatori, asociații de locatari, potențialii utilizatorii viitoarei zone, reprezentanți ai administrației locale și regionale, canale mass media, etc.);
- Desemnarea managerului de design urban și a partenerilor organizaționali;
- Propunerea unui buget pentru procesul participativ;
- Rezultatul concret după finalizarea procesului? (Zone vizate de un plan general urbanistic, planuri urbanistice zonale, aspecte de referință pentru un concurs de planificare urbană sau competiție între investitori, studiu de design urban detaliat);
- În cadrul primei întâlniri cu toate părțile interesate se va încerca stabilirea unui limbaj comun, simplificarea reglementărilor existente, explicarea acestora prin ateliere atmosferice, colage, imagistică.

Etapa 2. Identifică

- Familiarizarea managerului urban cu atmosfera locului.
- Întâlniri orientate către povestea locului, inițierea unui jurnal identitar, plimbări tematice, observarea vieții de zi cu zi a locuitorilor, diurnă și nocturnă.
- Analiza istoriei locale, hărți și documente de arhivă ce spun povestea zonei.
- Analize sociale, antropologice, economice, arhitecturale, urbanistice.
- Analize social media, ce zone sunt regăsite în fotografii și tag-uri de locație? Ce concluzii putem trage pe seama acestor analize.

În cadrul acestei etape, așa cum detaliază și metoda LEARN, viziunea artistică și fotografică, poveștile, și alte metode de expunere a istoriei și specificului local al cartierului, orașului, străzilor, etc., pot oferi o bază a ceea ce ar putea face generațiile viitoare să se simtă mulțumite și în siguranță.

Etapa 3. Dorințe

- Vizualizarea și spațializarea dorințelor utilizatorilor în ceea ce privește spațiul pe care îl vor locui, în care vor studia sau în care vor munci în viitor.
- Evaluarea și negocierea intereselor și a dorințelor conflictuale, potențialelor riscuri și obstacole.
- Prezentarea unor exemple de bună practică relevante.
- Elaborarea unei viziuni care să aibă un impact la nivel de imagine.

Etapa 4. Explicare

- Recapitularea rezultatelor obținute în cadrul fazelor anterioare.
- Crearea unei suite de propuneri și scenarii alternative, care se vor discuta în cadrul workshop-ului.
- Concentrarea discuțiilor pe avantaje și dezavantaje alternative, în așa fel încât la finalizarea atelierelor să se distingă soluția preferată.

Etapa 5. Soluționare

- Prezentarea soluției optime, vizualizarea acesteia.
- Prezentarea unei liste de elemente identitare și cum vor beneficia utilizatorii zonei de ele.
- Recomandări pentru planificarea și implementarea următorilor pași.

5. Concluzii

În procesele de regenerare urbană, mulțimea actorilor interacționează cu mulțimea spațiilor prin procese. Relevant pentru conceptul identității, actorii pot fi implicați în producerea spațiilor prin procesele de participare publică, iar spațiile pot fi implicate în propria lor creație identitară prin procesele de regenerare urbană care să țină cont de aceasta. Pe lângă concepte teoretice care pledează în favoarea participării publicului la procesele de producție a spațiului, am analizat comparativ trei metode, și în final am propus o metodă sinergică căreia dorim să îi oferim o aplicabilitate practică până la finalizarea cercetării. Ne vom implica într-un proces de consultare participativă pentru regenerarea unui sit de tip brownfield în Sibiu, calendar de desfășurare iulie-septembrie 2022.

Există bineînțeles și o serie de factori de risc pe care îi luăm în calcul, și anume pe de o parte imposibilitatea aplicării metodei în totalitate, iar pe de altă parte problema spinoasă a finanțării, punându-se inevitabil întrebarea: cine ar trebuie să suporte costurile proceselor participative? Proprietarul terenului, autoritățile, beneficiarii? La ora actuală în România, ca de altfel și în alte spații europene, participativitatea se rezumă adesea la un act simbolic, devenind astfel unul dintre obstacolele ce trebuie depășite în calea spre finanțarea și implementarea proiectului de design urban. Unul dintre motivele principale din spatele acestei realități este reticența atât a inițiatorilor privați cât și a arhitecților și urbanistilor de a

accepta participativitatea în adevărata dimensiune și accepțiune a acesteia: ca mai mult decât un procedeu birocratic. Administrațiile publice sunt prea aglomerate ca să insiste în realizarea unui asemenea proces, procedura stipulată prin lege fiind calea cea mai ușor de urmat. Bineînțeles, este dificil de negociat în ce măsură un beneficiar/utilizator fără cunoștințe în domeniul arhitecturii poate formula propuneri pertinente și realiste. Suntem pe deplin conștienți de aceste probleme - considerăm însă, și am încercat să demonstrăm acest lucru pe parcursul lucrării prin intermediul unor exemplificări de bune practici, că se pot identifica metode de echipare a publicului cu instrumente teoretice și practice în cadrul unor echipe de lucru formate din arhitecți, urbanisti, beneficiari și utilizatori finali.

Provocarea implementării dimensiunii participative va consta în identificarea unor metode practice de lucru care să concretizeze dezideratele anterior menționate, cât și în clarificarea potențialelor surse de finanțare pentru procesul participativ.

Poziția noastră este astfel că: 1. Participativitatea este un element vital în procesele de regenerare urbană, 2. Participativitatea trebuie să depășească stadiul unei pure formalități birocratice, 3. Participativitatea nu implică eliminarea, anihilarea sau diminuarea rolului arhitectului și nu își propune să înlocuiască expertiza și cunoștințele acestuia (acest lucru nu ar fi nici posibil, nici dezirabil), 4. Participativitatea poate oferi indicii prețioase referitoare la percepția populației asupra a ceea ce constituie profilul identitar al unui spațiu (oraș, cartier, clădire, etc.), 5. Prin identificarea populației cu spațiul sau patrimoniul construit se pot evita conflicte sau insuccese, utilizatorii fiind mai înclinați să accepte un plan arhitectural sau urbanistic pe care să îl perceapă ca reflectând propriile lor dorințe, sau ca făcând parte din identitatea generală a spațiului pe care îl locuiesc.

6. Bibliografie

- Acasandre, A. (2012), *Memoria Bucureștilor. Locul memoriei urbane în procesul de regenerare – Studiu de caz: Proiectul pilot de regenerare urbană Diametrala N-S Buzești-Berzei-Uranus*, teză de doctorat, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România.
- Albrecht, J. (1998). „Towards a theory of participation in architecture.”, *Journal of Architectural Education*, **42**, nr. 1, 24-31.
- Arnstein, S. (1969). „The ladder of citizen participation”, *Journal of the Institute of American Planners*, **34**, nr. 4, 216-24.
- Baum, H.S. (1997), *The Organization of Hope: Communities Planning Themselves*, State University of New York Press, Albany, NY.
- De Carlo, G. (2005), „Architecture’s public.”, în *Architecture and Participation*, editori J. P. Blundell, D. Petrescu, J. Till, Spon Press, Londra și New York, pag. 3-22.
- Duxbury, N., Hosagrahar, J., Pascual, J. (2016), *Why Must Culture Be at the Heart of Sustainable Urban Development?*, [Online], Disponibil la: http://www.agenda21culture.net/sites/default/files/files/documents/en/culture_sd, [Accesat 10 octombrie 2022].
- Forester, J. (1989), *Planning in the Face of Power*, University of California Press, Berkeley, SUA.
- Hofmann, S. (2018). „Participative architecture. The way to more environmental justice.” *Architectural Design*, **88**, nr. 3, 116-21.
- Hofmann, S. (2004). „Die Baupiloten: building bridges between education, practice and research.” *Architectural Research Quarterly*, **8**, 114-27.
- Makynen, T., Graf, R., Găvozdea, M., Tănase, A. (2019), *Integrated Urban Design Management User guide 0.1.*, Interreg Europe, Social Challenges Innovation Platform.

- Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului (2011), „Metodologie din 30 decembrie 2010 de informare și consultare a publicului cu privire la elaborarea sau revizuirea planurilor de amenajare a teritoriului și de urbanism” *Monitorul Oficial*, 47.
- Pateman, C. (1970), *Participation and Democratic Theory*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Petrescu, D. (2017), „The social re-production of architecture in ‘crisis-riddled’ times.” în *The Social (Re)Production of Architecture*, editori D. Petrescu, K. Trogal, Routledge, Londra și New York, pag. 1-20.
- Petrescu, D. (2005), „Losing Control, Keeping Desire.” în *Architecture and Participation*, editori J. P. Blundell, D. Petrescu, J. Till, Spon Press, Londra și New York, pag. 43-64.
- Von Gunsteren, L., Von Loon, P.P. (2000). *Open Design: A Collaborative Approach to Architecture*, Eburon, Delft.
- Wates, N., Knevitt, C. (1987). *Community Architecture: How People Are Creating Their Own Environment*, Penguin, Londra.
- Wolfe, C., Haas, T. (2021). *Sustaining a city’s culture and character. Principles and best practices*. Rowman & Littlefield, Lanham.

Primit: 30 octombrie 2022; **Acceptat:** 2 noiembrie 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Relația între autoritatea publică, proiectanți și beneficiari direcți și indirecti (comunitatea) în susținerea calității spațiului construit- studiu de caz Alexandria / The relationship between the public authority, designers and direct and indirect beneficiaries (the community) in supporting the quality of the built space- case study of Alexandria municipality

Anne Marie Gacichevici (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Arhitectură, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract. The bivalent nature - scientific and cultural-artistic, of the complex field of activity of architecture - the discipline that aims to organize space at any scale, but mainly that in which the human being lives, identifies the activity of an architect as a practice of an "artist -creator", an aspect that implicitly determines the recognition of an architect's copyright over his creations in the field - works of architecture. The activity of the architect can be defined as a "cultural act of public interest with urbanistic, economic, social and ecological implications", and the final product is considered an architectural creation, which should be identified with the aesthetic response to functional problems, organizing both functional as well as aesthetically the built space. Starting from the idea that copyright is very well founded and regulated by law compared to the side of the aesthetic quality of a locality, which is not quantified in any form of regulation, in the present paper I displayed and analyzed positive and negative aspects that influence the architectural evolution of a city and the moral duty of the Chief Architect to promote aesthetics at the highest level, both through the position he occupies within the local or central public administration, and through the obligations established by the Architect's Code of Ethics. The inconsistencies between the normative acts that generated the emergence of the so-called legislative vacuum, ultimately determine that the resulting architecture misses its vocation to give meaning to places and implicitly to determine local and group identities. This demonstrated fact obliges the civil servant in the position of the Chief Architect to preserve, protect and transmit from one generation to another, the architectural heritage that he inherits and which also represents the essence of the cultural identity of our society.

Key words: local and central public administrations, harmonious and unitary development of localities, architectural quality, architectural aesthetics

1. Introducere

Lucrarea de față prezintă dezvoltarea arhitecturală a localităților din perspectiva funcționarului public, a arhitectului-șef care asistă ca martor la apariția producțiilor arhitecturale pe sit, urmărind evoluția acestora, pe tot parcursul existențial, de la faza incipientă de strategie și urbanism până în etapa de implementare, când participă, ca invitat, la recepția la terminarea lucrărilor.

Analizând multitudinea de legi și normele tehnice aferente ce reglementează spațiul arhitectural, au fost identificate o serie de neconcordanțe ce au generat un vid legislativ de care majoritatea proiectanților au "beneficiat" într-un mod abuziv. Tema de cercetare s-a născut tocmai de la această problemă ce a determinat ca rezultatul dezvoltării

arhitecturale a multor localități, în diferite etape ale evoluției istorice și culturale, să fie unul îndoielnic, incert din punct de vedere al calității, un produs care nu aduce o plusvaloare spațiului în care este inserat.

Deși proiectele sunt corecte din punct de vedere tehnic, respectând conținutul-cadru prezent în Anexa 1 din Legea 50/ 1991, actualizată, în care sunt enumerate piesele obligatorii de care arhitectul-șef trebuie să țină cont în procedura de autorizare a construcțiilor, lipsa cadrului legal prin care calitatea poate fi solicitată în mod obligatoriu la nivelul esteticii, îl determină pe acesta să asiste neputincios la apariția unor proiecte a căror arhitectură este derizorie.

Arhitectura este un domeniu de activitate complex, a cărui natură bivalentă (științifică și cultural-artistică) prezintă interes și sub aspectul juridic, în ceea ce privește identificarea activității de arhitect ca o activitate a unui creator de opere de artă, fapt ce implică în mod evident și recunoașterea unui drept de autor al arhitectului asupra creațiilor sale în domeniu. Activitatea arhitectului este un act de cultură de interes public, iar ceea ce realizează un arhitect este considerată o creație arhitecturală ce are rolul de a organiza atât funcțional, cât și estetic spațiul construit. Pornind de la ideea că dreptul de autor este foarte bine fundamentat și reglementat legislativ în comparație cu latura calității estetice a unei localități care nu este cuantificată în nici o formă de reglementare, în lucrarea de față am etalat și analizat aspecte pozitive și negative ce influențează evoluția arhitecturală a unui oraș și datoria morală a arhitectului-șef de a promova estetica la cel mai înalt nivel, atât prin poziția pe care o ocupă în cadrul administrației publice locale sau centrale, cât și prin obligațiile stabilite prin Codul Deontologic al Arhitectului.

Multitudinea de acte normative, a căror neconcordanțe au generat apariția unui vid legislativ, determină în final ca arhitectura rezultată să își rateze vocația de a conferi sens locurilor și implicit de a determina identități locale și de grup. Acest fapt demonstrat, obligă funcționarul public din postura arhitectului-șef, să păstreze, protejeze și să transmită de la o generație la alta, patrimoniul arhitectural pe care îl moștenește și care reprezintă totodată esența identității culturale a societății noastre.

Pe de altă parte, oamenii dau forma mediului construit și la rândul său mediul construit formează oamenii, de aceea instituțiile publice ar trebui să pună accent pe mobilizarea socială/ comunitară- un proces de creștere a gradului de conștientizare și de îmbunătățire a capacității de rezolvare a problemelor care-i plasează în centru pe cei direct afectați. Neimplicarea și dezinteresul populației în procesul decizional, așa cum se va identifica în analiza prezentată, poate avea efecte negative asupra dezvoltării esteticii arhitecturale a unei localități, întrucât mediul construit al unei localități este oglinda comunității sale.

Oamenii sunt învățați să înțeleagă, să acționeze și să-și rezolve problemele urmând o succesiune de pași, timp în care dobândesc cunoștințele, abilitățile, valorile și convingerile necesare pentru a deveni actori ai propriei schimbări. Această mobilizare ar putea consta în elaborarea și aplicarea unui mecanism funcțional de evidență pe tot lanțul decizional a proiectelor de decizii ce sunt supuse obligatoriu procesului de implicare a publicului; asigurarea informării publicului despre rezultatele etapelor procesului de luare a deciziilor pe tot parcursul decizional și îmbunătățirea mecanismului de garantare a dreptului de contestare a deciziilor luate în procesul de implicare a publicului; diversificarea instrumentelor și tehnicilor de implicare a publicului și asigurarea

acestora inclusiv la nivel de străzi/cartiere prin crearea grupurilor de inițiativă din rândurile liderilor de opinie, persoane notorii în vederea asigurării unui număr mai amplu de populație și din toate grupurile sociale; asigurarea accesului la informație și implicarea în procesul decizional inclusiv a grupurilor social vulnerabile din comunități; implicarea activă în cadrul asigurării transparenței în procesul de consultare a proiectelor de decizii (planuri, programe sau proiecte economice cu impact semnificativ asupra mediului) transfrontaliere; asigurarea unui proces transparent în monitorizarea activităților de luarea a deciziilor, informării publicului și realizării acestor decizii, prin transmiterea acestor funcții O.N.G.-urilor sau Centrelor de Resurse comunitare.

Întorcându-ne la problematica analizată- estetica arhitecturală a localităților din sudul țării, acele localități a căror monumente istorice au suferit intervenții majore pierzându-și calitatea de reper, clădiri care sunt sau urmează a fi supuse procedurii de deklasare și în care procentul clădirilor asupra cărora nu se poate aplica Legea nr. 422/ 2001 (**republicată**) privind protejarea monumentelor istorice este foarte ridicat- în lucrarea de cercetare am realizat analiza unei localități de rang 2, municipiu reședință de județ, a cărei tramă stradală a fost concepută de inginerul austriac Moritz von Ott- municipiul Alexandria. El a întocmit mai multe planuri de orașe din Țara Românească după cerințele Regulamentului Organic de sistematizare și modernizare. A fost însărcinat de Grigore Ghica cu ridicarea planului orașului București, în 1833 aplică planul orașului Turnu-Severin elaborat de francezul Vilacrosse și în același an întocmește planul orașului Giurgiu, ca mai târziu să structureze și planul orașului Brăila¹.

2. Estetica arhitecturală a localităților din sudul țării. Studiu de caz municipiul Alexandria

2.1. Dezvoltarea urbană și arhitecturală a localității Alexandria.

În anul 1834 inginerul Moritz von Ott realizează planul noului oraș Alexandria și tot atunci este realizat regulamentul de întemeiere și organizare a orașului care are în vedere reglementări referitoare la modul de punere în posesie a locuitorilor cu terenuri, drepturile și îndatoririle cetățenilor, modul de organizare a locuirii. Planul orașului Alexandria, cu străzi lungi, drepte și largi, perfect perpendiculare între ele, orientate pe axul principal paralel cu râul Vedea, cu piețe aranjate într-un mod simetric, locuri pentru biserici, instituții² este conceput după toate cerințele modernizării; un planul întocmit cu o rigurozitate inginerescă, care împreună cu dispozițiile drastice ale Ekstrukției privind cumpărarea terenurilor și construcțiile pe teritoriul orașului, au făcut ca, de la bun început, Alexandria să se prezinte ca o localitate bine sistematizată, împărțită în mod egal în patru sectoare identificate prin culori diferite: roșu, galben, albastru și verde. Edificiile și locurile publice, gara, primăria, grădina publică, poșta, hala, catedrala, baia comunală, din care exista numai câte o construcție, erau așezate pe axul median ce traversa orașul(actuala strada Dunării), pe toată lățimea lui. Celelalte, școli, biserici, piețe, care erau în număr par, erau așezate simetric, la aceleași distanțe față de axul amintit.

Din punct de vedere al legăturii rutiere cu restul teritoriului, încă de la finalul sec. XIX, Alexandria este amplasată la intersecția unor importante drumuri naționale și județene, care

¹ Ion Bălă, Ion Moraru, *op. cit.*, p.22, 23.

² O reconstituire din anul 1935 a acestui plan, realizată după locurile de casă vândute, relevă faptul că orașul era împărțit în 4 „mahalale”, pe culori: verde, roșu, albastru, galben (Muzeul Județean Teleorman, *Colecția de documente*).

făceau legătura cu București, Craiova, Giurgiu, Turnu Măgurele, Zimnicea, Pitești și Roșiori. Infrastructura feroviară care traversează Alexandria face legătura din orașele Roșiori de Vede și Zimnicea, aceasta fiind realizată în perioada 1892-1901.

În urma reorganizării administrative din 1950 orașul Alexandria devine reședința raionului Alexandria, parte a regiunii Teleorman, cu reședința de regiune la Roșiori de Vede. După organizarea administrativă din 1952, raionul Alexandria este inclus în regiunea București, iar ulterior, după reorganizarea administrativă realizată în baza Legii nr. 2/1968 și capătă statutul de municipiu în anul 1974, devine reședința județului Teleorman.

În următoarele patru decenii, evoluția urbană a orașului Alexandria este foarte lentă, astfel că din arhivele vremii rezultă că orașul nu dispunea de apă curentă și nici de canalizare, singurele străzi pavate fiind cele din zona centrală. Odată cu construirea primei uzine în 1906, a fost introdus și iluminatul public, care s-a extins în 1928 când a fost construită și cea de-a treia uzină, ajungând la o lungime de 20 km lineari, ceea ce a permis alimentarea cu energie electrică a instituțiilor publice și a unor părți din locuințele existente.

Din punct de vedere funcțional, orașul este conceput încă din stadiul de plan, ca o așezare ce cuprinde zona centrală destinată activităților comerciale- zona de târg (prăvălii, cârciumi, piețe), instituțiile publice și bisericile, zonele rezidențiale grupându-se în mahalale concentrice zonei centrale(în aceste zone fiind interzisă desfășurarea oricăror activități economice). Infrastructura de petrecere a timpului liber este completată cu zonă de agrement pentru locuitori amenajată în afara orașului, în partea de nord-est, într-o zonă împădurită.

Din punct de vedere planimetric, orașul are un plan regulat, cu străzi drepte, perpendiculare între ele, amplasate echidistant, cu terenuri pentru piețe, biserici și edificii publice amplasate în mod simetric față de axul longitudinal de compoziție, în zona centrală. La începutul sec. XIX, străzile proiectate în orașul Alexandria sunt considerate largi, fiind prevăzute cu plantații de aliniament generoase. La sfârșitul secolului XIX, suprafața orașului este de 244 ha, circa un sfert din suprafața construită actuală a orașului; orașul este locuit de cca 11.500 locuitori, circa o cincime din populația actuală a orașului.

Comunitatea urbană din Alexandria, încheată mai ales în ultimele decenii ale sec. al XIX-lea și consolidată la începutul sec. XX, a transformat orașul, construit conform reglementărilor *Ekstrukției* din anul 1834, înlocuind bordeiele și casele ridicate inițial cu construcții care corespundeau unei noi scheme urbane: în jurul străzii centrale s-au înălțat casele celor înstăriți și cu o poziție socială notabilă- negustori, medici, profesori, juriști etc., case reprezentând un salt deosebit în ceea ce privește planul funcțional și dimensiunile, dar și fațadele împodobite după ultimele mode ale arhitecturii epocii și nu în ultimul rând după gustul și pretențiile comanditarilor. În același timp pe străzile periferice casele își păstrează mult timp apartenența la arhitectura populară tradițională, o parte din oraș rămânând până în zilele noastre mai aproape de mediul rural decât de cel urban.

Din perioada anterioară anului 1948 se păstrează clădiri reprezentative care adăpostesc activități de interes public: lăcașe de cult (Catedrala, Biserica Sf. Apostoli), unități de învățământ (Liceul agricol) și unități sanitare dar și construcții rezidențiale (transformate ulterior în instituții publice: Palatul Copiilor, Casa Căsătoriilor sau în unități comerciale:

Conacul Victor Antonescu). La acesta se adaugă amenajări destinate petrecerii timpului liber: Parcul Central (Parcul Primăriei), zona de agrement Vedea; infrastructura tehnică: podul peste râul Vedea.

Dotarea noii reședințe de județ cu instituțiile publice necesare, administrative și social-culturale, dar și începerea industrializării într-un ritm exploziv, transformă Alexandria într-un centru care atrage forța de muncă din împrejurimi, dar și din zone mai îndepărtate. Această creștere demografică a impus însă și o restructurare urbană a orașului caracterizată prin concentrarea și aglomerarea unui număr foarte mare de indivizi pe suprafețe foarte mici.

Centrul comercial, format din câteva construcții reprezentative- după cum remarca Ilie Cătălina în monografia sa din 1934 dedicată centenarului Alexandriei- Catedrala, Școala Normală, Primăria, Gara, cele două școli primare, hotelurile Iacovache și Caracaș, precum și alte 25 de clădiri particulare și magazine³- era concentrat în treimea din mijloc a străzii Carol I (azi, strada Libertății) și pe alte câte două străzi paralele, formând astfel un nod important ce facilita legătura cu restul orașului. În rest, cea mai mare parte a orașului era ocupată de gospodăriile agricultorilor, mai apropiate ca aspect de gospodăriile țărănești decât de cele urbane. Acest ansamblu, caracteristic pentru aspectul general al orașului se manifesta unitar și armonios din punct de vedere stilistic: parcelele aveau aceeași dimensiune și nici o clădire nu depășea două nivele, în timp ce ornamentația fațadelor îmbina coloane și stâlpi angajați, panouri și ancadrame profilate, medalioane, ghirlande și console din stucatură. Forma tipică a ferestrelor și ușilor de la prăvălii, de multe ori cu obloane, balcoanele din fier forjat de la etaje, în unele cazuri frontoanele sau aticele și turnulețele dădeau o notă de particularitate bine susținută acestei zone cu specific comercial a urbei. Casele de locuit au contribuit la creionarea înfățișării acestui oraș-târg din Câmpia Română, încadrându-se, după opțiunea proprietarilor și perioada edificării, în mai multe categorii tipologice, după stilurile arhitecturii moderne.

În perioada 1960-1989 sunt dezvoltate marile ansambluri de locuințe colective amplasate în zona centrală a municipiului. Are loc reconfigurarea zonei centrale a orașului și transformarea acesteia într-un centru civic prin: realizarea a numeroase clădiri care adăpostesc instituții publice locale și județene (Primărie, Prefectură, Tribunal), în conformitate cu noul statut al orașului, acela de reședință de județ; realizarea unui substanțial fond construit destinat activităților socio-culturale (teatru, grădina de vară, spital județean, grădinițe, școli, licee) pentru a corespunde cerințelor creșterii demografice; dezvoltarea activităților comerciale și serviciilor (hoteluri, magazine universale).

Se dezvoltă activitățile industriale în zona de sud a municipiului (adiacent Str. Dunării), în partea de vest a căii ferate, la periferia orașului și în partea de est, în lungul Str. București. În această perioadă sunt realizate lucrări hidrotehnice aferente râului Vedea (diguri și baraje), sunt amenajare lacurile și zonele piscicole din lungul pârâului Nanov. Odată cu realizarea platformelor industriale din zonele periferice ale orașului, Alexandria își pierde statutul de târg, transformându-se în oraș monofuncțional și centru industrial important la nivel județean.

Chiar dacă primele locuințe colective apar în anul 1957, perioada notabilă, când au fost construite masiv întregi cartiere cu locuințe colective cu regim de înălțime între 5 și 11

³ Catalina, Ilie, *Orașul Alexandria. Județul Teleorman. Monografie. 1834-1934*. Tipografia Graiul Românesc, București, 1934, p.59-64.

niveluri, rămâne cea între anii 1968-1989, când au fost restructurate aproape complet atât zona centrală, cât și zonele limitrofe celor două axe importante de circulație- strada Dunării și strada București. Deși fenomenul urbanizării a avut drept scop declarat îmbunătățirea condițiilor de locuit, rezultatul nu a fost cel așteptat. Gruparea unui număr mare de indivizi pe suprafețe foarte mici a determinat scăderea calității locuirii prin numărul mai mic de camere și lipsa spațiului verde absolut necesar unei gospodării individuale și implicit schimbarea stilului de viață. S-a creat în schimb un mediu în care accesul la dotări superioare de ordin economic și social este facil, crescând gradul de confort, prin echiparea noilor locuințe cu instalații de apă curentă și canal, electricitate și încălzire centrală⁴.

Fig. 1. Fragment din ansamblul urban protejat „strada Avocat Colfescu”- restructurare zonă central prin construirea de locuințe colective.

Patrimoniul arhitectural al orașului este îmbogățit în următorii ani cu edificiile în care își au sediile instituțiile publice: Palatul Administrativ- sediul Prefecturii și al Consiliul Județean Teleorman, Primăria municipiului, Casa de Cultură, Poliția Județeană, Judecătoria și Tribunalul Județean, Administrația Națională a Finanțelor Publice Teleorman, Sala Polivalentă, Spitalul Județean. Acestea li se adaugă edificiile unor licee și școli, sediile financiar-bancare, hotelurile și cinematograful. Toate acestea prezintă caracteristicile unor construcții moderne cu ușoare accente de personalitate din punct de vedere arhitectonic, aglomerându-se în centrul civic al municipiului, în jurul lor polarizând cea mai mare parte a activității administrative și social-culturale a orașului și, nu numai atât, ci și a întregului județ.

Peste vechea structură organizatorică, demolată, renaște noul centru comercial, care până în anul 1990- când reconfigurarea unor spații comerciale, dar și starea de degradare în care unele dintre ele se găseau, au influențat negativ aspectul general- a făcut o impresie agreabilă prin unitatea ritmică a volumelor arhitectonice, prin dimensiunile mari ale magazinelor ce ocupă parterul și mezaninul blocurilor, prin rezalitul teraselor și scărilor, dar și prin pavimentul de marmură al străzii Libertății, punctat de mici ronduri de flori și o fântână arteziană.

⁴ Bălă, I.; Moraru, I.(1984), „Alexandria pe treptele istoriei”, Ed. Academiei RSR, București, p.151-154.

Fig. 2. Fragment din Ansamblul Urban „strada Constantin Brâncoveanu”, clasat cu cod LMI TR-II-a-B-14235- aspectul architectural al centrului comercial afectat de reconfigurarea haotică a spațiilor comerciale de la parterul și mezaninul blocurilor.

Perioada post 1990 reprezintă o perioadă de dezvoltare organică a țesutului urban, cu dezvoltări punctuale ale zonelor periferice, destructurate, cu precădere prin introducerea construcțiilor de dimensiuni medii și mari destinate activităților comerciale în lungul străzii București, în partea de est și conversia fostelor unități industriale, în partea de sud a străzii Dunării și prin extinderea zonelor rezidențiale către nord și est. Ulterior anului 1990 dezvoltarea economiei municipiului Alexandria s-a transpus în pierderea statului de oraș monofuncțional, bazat pe industrie, diversificarea profilului economic al acestuia, prin amplexarea pe care au luat-o activitățile comerciale.

Perioada de dezvoltare imobiliară intensivă la nivel național din anii 2000 nu a afectat semnificativ municipiul Alexandria, acesta păstrându-și principalele caracteristici urbanistice din perioadele precedente. Trecerea timpului și-a marcat puternic amprenta asupra patrimoniului arhitectural al localității, singurele clădiri ce au rezistat aproape eroic în urma demolărilor din ultimii 25 de ani de dinaintea Revoluției din decembrie 1989 fiind cele din centrul istoric-comercial: o mică parte din Piața Veche, fosta Hala Carol al II-lea, construită pe locul primei hale (Hala Traian) și câteva edificii, inițial case de locuit, proiectate și construite de celebra familie Pontelli, una din cele mai celebre familii din oraș.

Perimetrul orașului Alexandria a rămas constant încă de la înființare, iar timp de aproape 150 de ani, creșterea numărului de locuitori a fost rezolvată doar prin diviziunea parcelor și respectiv gruparea unui număr mare de indivizi- determinat de aflusul masiv de populație venit în primul rând din localitățile învecinate, dar și din afară, după anul 1968 când a

devenit capitala județului Teleorman- pe suprafețe foarte mici, prin realizarea de locuințe colective, în urma demolării unor zone întregi construite.

Fig. 3. Monumentul istoric "Hala Veche", cod LMI TR-II-m-B-14259.

Zona centrală a fost și ea delimitată pe perimetrului proiectat în 1834 de către inginerul Moritz von Ott⁵, zonă ce păstrează și în prezent, aproape în totalitate, trama urbană inițială și cea mai mare parte a instituțiilor publice din Alexandria. Este zona care a suferit cele mai multe modificări prin etape succesive de raționalizare funcțională și constructivă. și deține o serie de monumente istorice clasate construite în diferite perioade.

2.2. Concluzii

Ca în mai toate orașele din România și în Alexandria, Legea privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale⁶, adoptată în anul 1974, a marcat ștergerea identității proprii prin demolările masive ce au avut loc în anii următori, iar cutremurul din 1977, dincolo de tragismul lui, a fost un bun pretext în acest sens, un „ajutor” în opera de „demolare națională”. Doar Primăria veche, edificată în anul 1907 și demolată ulterior și câteva locuințe particulare care au supraviețuit de la începutul sec.XX, sunt încadrate, în ceea ce privește structura spațială și mijloacele tehnice, în stilul tradițional local, plastica decorativă fiind completată cu elemente ale arhitecturii neoclaseice, evidențiind detalii semnificative din soluțiile decorative ale fațadelor, precum pilaștrii, raportul aproape egal dintre golurile ferestrelor și plinul pereților, frontoanele aproape obligatorii la intrarea principală și ancadramele puțin profilate ale ferestrelor, cornișele cu succesiuni de console profilate, intrările ieșite din linia fațadei ca un element dreptunghiular⁷ și mai ales de paramentul tencuit și divizat în asize orizontale.

⁵ Studiu istorico-arheologic aferent reactualizării P.U.G. municipiul Alexandria, jud. Teleorman, Muzeul Județean Teleorman, 2008. - Planul orașului Alexandria din 1935 refăcut după planul original de la 1834 a inginerului Moritz von Ott (colecția Muzeului Județean Teleorman).

⁶ Marea Adunare Națională (1974). „Legea nr. 58 din 1 noiembrie 1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”, *Buletinul Oficial*, 135

⁷ Grigore Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, București, Ed. Academiei, 1982, p.511

Dintre construcțiile realizate în stil neoclasic pe raza localității s-au mai păstrat Casa Maria Ardeiaș, situată pe strada Gheorghe Doja, la nr. 32, monument istoric cu cod LMI TR-II-m-B-14264 și casa Gina Marinescu, pe strada Mihăiță Filipescu, nr.17, cod LMI TR-II-m-B-14254, ambele cu intervenții moderne minime, Casa Marin Stoica de pe strada avocat Al. Colfescu, nr. 5, monument istoric cu cod LMI TR-II-m-B-14240, care deși bine restaurată și-a pierdut din aspectul inițial prin supraînălțare, iar pentru imobilul de pe strada Libertății , nr. 130- Casa Cristian Marinescu sunt în curs de derulare procedurile de declasare.

Stilul eclectic franțuzesc, la modă în capitală, exercită și el o influență puternică și asupra gustului unei categorii din locuitorii Alexandriei, astfel că printre cele mai bine păstrate și reprezentative imobile pentru stilul eclectic pot fi amintite Casa Anghel Capră, fostul sediu al Camerei Agricole Teleorman, strada Constantin Brâncoveanu, numărul 71, cod LMI TR-II-m-B-14247 și Casa Petru Iliescu (în prezent, sediul Agenției de Plăți și Intervenții pentru Agricultură, strada Constantin Brâncoveanu, numărul 73, cod LMI TR-II-m-B-14248), chiar dacă la cea din urmă sunt vizibile unele intervenții neinspirate la acoperiș și scări.

Casa Zarzără, azi Palatul Copiilor, strada avocat Alexandru Colfescu nr. 18-20, este și ea o construcție ce merită amintită. Realizată în anul 1906- anul Jubileului Regal- clădirea prezintă deasupra intrării principale un medalion cu efigia Lui Carol I, flancat de alte două medalioane sprijinite pe câte două console, bogat ornamentate cu ghirlande. Acest motiv, cu efigia unui personaj real este foarte rară, fiind cunoscute puține astfel de locuri cel puțin în Muntenia⁸.

La unele imobile- cum ar fi casa Ulmeanu, strada avocat Alexandru Colfescu, numărul 41 și casa Borțun, strada avocat Alexandru Colfescu, numărul 9- intervențiile ulterioare, respectiv starea de conservare mediocră- casa Țole, strada avocat Alexandru Colfescu, numărul 11, casa Manicatide, strada Mihail Kogălniceanu, numărul 59- dar și cei doi factori cumulați ce se regăsesc la Casa Banu, în prezent Grădinița 3, strada Dunării, numărul 131, respectiv restaurarea/ renovarea casei Teodor Marinescu (str. Independenței 20) în mod inadecvat prin montarea unui nou acoperiș din tablă tip „Lindab”, știrbesc din valoare inițială a monumentelor. De asemenea, valoarea altui monument, casa Mocanu (strada avocat Alexandru Colfescu, numărul 53), singura locuință cu etaj construită în stil eclectic, este atenuată de construcțiile ulterioare adosate laturii dinspre frontul stradal, care obturează vizual clădirea originală.

În perioada interbelică, se afirmă în arhitectura civilă locală un curent care pune în valoare specificul național. Exponent al acestui nou stil, bazat pe prelucrarea vechilor tradiții românești, în special a caselor populare din zona de deal și a construcțiilor mănăstirești, este Lorenzo Pontelli, membru al unei familii de constructori italieni naturalizați în Alexandria.

Reprezentative stilului neoromânesc și printre puținele monumente valoroase păstrate cât mai aproape de forma originală(casa Marin Năbărogu, strada Libertății, numărul 57 fiind singurul imobil monument istoric care a fost total transformat, imaginea actuală nemaiamintind în nici un fel de construcție originală), în Alexandria se regăsesc patru imobile clasate în LMI 2015, ce au avut inițial destinația de locuințe. Dintre celelalte trei imobile

⁸ Alexandra Tănțăreanu, „O efigie inedită a regelui Carol I”, în BCMI XIX, 1-2, 2008, p.215-218.

clasate, doar casa Eusevie Crocos (strada Cuza Vodă 37) se mai păstrează în forma inițială, deși starea de conservare este precară, imobilul fiind practic abandonat.

Fig. 4. Casa Marin Stoica de pe strada avocat Al. Colfescu, nr. 5, monument istoric cu cod LMI TR-II-m-B-14240- intervenții supraînălțare.

Celelalte două, Casele Nae Constantinescu (str. Dunării 173) și Marin Vasilescu (str. Dunării 190), înconjurate de ansambluri moderne, rămân practic mărturii ale trecutului urbanistic al orașului, punând în valoare, în mod paradoxal, simplitatea și eleganța stilului în fața unor materiale opulente precum marmura și sticla.

Fig. 5. Casa Anghel Capră, fostul sediu al Camerei Agricole Teleorman, strada Constantin Brâncoveanu, numărul 71, cod LMI TR-II-m-B-14247- intervenții minore, utilizarea neinspirată a cromaticii.

Din ansamblul urban „strada Constantin Brâncoveanu”, clasat cu cod LMI TR-II-a-B-14235, putea fi amintit ca reprezentativ pentru stilul neoromânesc imobilul de pe strada Carpați, numărul 15, fostă locuință particulară, apoi casă de oaspeți a partidului comunist și mai târziu, după 1996, reședință Episcopală, dar intervențiile începute în 2015 au transformat ireversibil imaginea arhitecturală a clădirii. O altă locuință construită în stilul neoromânesc, ce face parte din ansamblul urban „strada Libertății”, clasat cu cod LMI TR-II-a-B-14236, este casa Rădulescu-Cârlig de pe strada Libertății, numărul 115, care deși aflată într-o stare de conservare bună, prin închiderea după 1990 cu alte construcții a frontului stradal, valoarea sa a fost diminuată cu mult.

Intervențiile suferite de clădirile ce fac parte din cele trei ansambluri urban nu sunt unice, acestea regăsindu-se la nivelul majorității localităților din sudul țării. Astfel că pentru multe clădiri se constată un cumul de aspecte precum: supraînălțarea construcției inițiale (imobilele de pe străzile Alexandru Colfescu, numărul 5 și 39 și Constantin Brâncoveanu, numărul 58), folosirea unor tencuieli „decorative” în care s-au utilizat culori stridente pentru finisaje și acoperiș- roșu, oranj, verde, galben- aflate într-un puternic contrast cu clădirile învecinate(imobilele de pe străzile Libertății, numărul 95A, 97A, 107, 109 și 128 și Alexandru Colfescu, numărul 10, 37 și 41).

Schimbarea pantei acoperișului și respectiv crearea unor noi ruperi de pantă, precum și folosirea unor materiale moderne(de exemplu tabla de tip „Lindab” la imobilele de pe strada Libertății, numărul 95, strada Alexandru Colfescu, numărul 8, 18 și 29 și strada Constantin Brâncoveanu, numărul 62 și 71-73), înlocuirea tâmplăriei exterioare la ferestre și uși, la origine din lemn, cu tâmplărie PVC, precum și închiderea unor pridvoare și folosirea unor fațade vitrate (imobilele din strada Libertății, numărul 111, strada Alexandru Colfescu, numărul 2 și strada Constantin Brâncoveanu, numărul 71-73), folosirea inoxului pentru balustrade, a balustrilor de beton sau piatră, placarea scărilor cu plăci de marmură sau gresie, a fațadelor cu piatră decorativă (imobilele din strada Alexandru Colfescu, numărul 28, strada Constantin Brâncoveanu, numărul 71-73 și imobilul din strada Mihăiță Filipescu, numărul 15), au contribuit în mod activ la afectarea esteticii arhitecturale a imobilelor și implicit a caracterului zonei.

Construirea unor împrejurimi masive din tablă sau zidărie, uneori cu înălțimea de până la 2 m, folosirea plăcilor de polycarbonat pentru blocarea vizibilității din stradă (de exemplu imobilele din strada Libertății, numărul 95A, 101 și 109, Al. Colfescu 39, C. Brâncoveanu 54 și 77), edificarea unor anexe ce obstrucționează vizibilitatea spre frontul principal (imobilele din strada Libertății, numărul 115 și C. Brâncoveanu 54), extinderi ale clădirii inițiale prin adosarea unor corpuri cu funcțiunea de garaje sau alte spații pentru activități comerciale(imobilele din Libertății, numărul 128, strada Alexandru Colfescu, numărul 11, 23, 29 și strada Constantin Brâncoveanu, numărul 77), practicarea unor căi de acces și goluri de lumină (imobilul din strada Alexandru Colfescu, numărul 37) în vederea amenajarea unor spații comerciale sau cu altă destinație, au distrus caracterul și valoarea arhitecturală a clădirilor.

La o privire de ansamblu, sintetizând analiza imobilelor clasate și a celor trei ansambluri urbane protejate din municipiul Alexandria, se poate constata ca și notă comună, alterarea aspectului arhitectural, generată de nerespectarea regimului de protecție impus de statutul legal al zonelor în discuție. În majoritatea cazurilor în care s-au efectuat lucrări de reabilitare și extindere, specificul construcțiilor inițiale cu valoare locală de patrimoniu construit nu a

fost respectat, fapt ce a determinat ca imobilele cele mai bine conservate să devină izolate în cadrul a ceea ce ar trebui să constituie ansamblul urban protejat.

Fig. 6. Imobil din Ansamblul urban „strada Constantin Brâncoveanu”- se poate observa înlocuirea tâmplăriei exterioare la ferestre și uși, la origine din lemn, cu tâmplărie PVC, precum și închiderea unor pridvoare și folosirea unor fațade vitrate.

În prezent, aspectul architectural pentru multe din clădirile ce fac parte din cele trei ansambluri urbane a fost în mare parte afectat, la unele chiar într-un mod ireversibil, intervențiile efectuate asupra lor ducând până la anularea valorii arhitecturale, artistice și urbanistice, iar argumentele pentru care au fost inițial înscrise în prima LMI, de după 1990 și preluate în următoarele, până la cea actuală, LMI 2015, nu mai sunt aproape deloc justificabile⁹. Direcția de dezvoltare a localității a determinat necesitatea realizării, după anul 1990 și mai ales după anul 2000, a unor construcții cu un regim mai mare al înălțimii, în dezacord cu scara clădirilor originale, obturând de cele mai multe ori vizibilitatea sau chiar accesul către acestea, cu volumetrie masivă dar simplă, cu elemente arhitecturale împrumutate, cu materiale de construcție diferite de cele tradiționale, nepotrivite cu aspectul inițial al imobilelor.

În aceste condiții, când localitatea Alexandria prezintă un număr infim de clădiri cu statut de monument istoric, clădiri care nu au avut și nu vor avea puterea de a reprezenta vreodată un reper la nivel local sau național, care nu își mai păstrează forma inițială și care sunt sau urmează a fi introduse în procedura de declarare și respectiv trei ansambluri urbane care, afectate din punct de vedere estetic în urma intervențiilor majore suferite în decursul timpului- ce sugerează mai degrabă o situație conjuncturală decât o preservare arhitectonică a perimetrelor protejate- nu au puterea de a defini și a încadra întreaga localitate sau zone din aceasta într-un stil architectural anume, se ridică următoarea întrebare: cum va reuși administrația pulică locală să gestioneze, prin direcțiile de specialitate, dezvoltarea arhitecturală a localității? Poate reglementa prin documentații de urbanism noi zone rezidențiale, în care să impună pe lângă condiționări urbanistice: retrageri, regim de înălțime, alinament, indicatori urbanistici și constrângeri din punct de vedere al esteticii

⁹ Studiu istorico-arheologic aferent P.U.G.-ului municipiului Alexandria, județul Teleorman, Muzeul Județean Teleorman, 2008

zonei: material, forme, culori, fără a lansa însă, în rândul proiectanților, ideea creării unor limite în actul de creație al acestora? Sau lăsăm arta creatoare să fie protejată de dreptul de autor și ne asumăm ulterior direcția/direcțiile în care evoluează și se dezvoltă din punct de vedere arhitectural localitatea?

La o privire de ansamblu, imaginea caracteristică a municipiului Alexandria poate fi încadrată în categoria orașelor a căror orientare stilistică se îndreaptă în mod vizibil spre civilizația și cultura europeană, modernizarea fiind sinonimă cu occidentalizarea, în ciuda intervențiilor inițiate în 1970 prin aplicarea Legii privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale, ce a constituit *adevarate fracturi în testul orașelor, determinând noi moduri de percepție a produsului final*. Acest transfer cultural a fost facilitat atât de prezența arhitecților străini, stabiliți temporar sau definitiv în România, veniți în special din Franța, dar și din Germania, Austria și Italia, cât și a arhitecților români formați în școlile din străinătate.

Peisajul de astăzi al Alexandriei, ca în majoritatea localităților din sudul țării, poate fi definit ca un colaj de fragmente urbane, acesta fiind rezultatul agresării periodice a diferitelor straturi de dezvoltare succesivă, ele însele rezultate din interferențele variatelor proiecte politice sau individuale. Pe lângă acest aspect se pot observa noi "fețe" ale orașului, de cele mai multe ori situate în contradicție precum: terenuri virane, blocuri comuniste, țesuturi tradiționale. Dacă până în prezent, construcțiile puteau fi încadrate într-un anumit stil arhitectural, odată cu evoluția istorică ce și-a lăsat o puternică amprentă, suntem puși în situația dificilă de a enunța o definiție clară a stilului arhitectural contemporan, întrucât acesta implică o multitudine de factori subiectivi. Arhitectura este un domeniu în care, chiar dacă arta se împletește cu știința și tehnica, ea este direct dependentă de potența economică, de pretențiile și așteptările clienților- determinate în mod exclusiv de cultura acestora, de climatul legislativ ce impune un set de constrângeri, dar și talentul și puterea de convingere ale arhitecților. Cu toate acestea, construcțiile noi se ridică, într-o formă legală sau nu, subtil sau ostentativ, fie că ne plac sau nu, conturând peisajul urban sau rural al țării, metamorfoza imaginii urbane realizându-se într-un ritm alert. Identificăm parcă același tipar- alături contrastante de volume moderne în imediata vecinătate a unor vile vechi cu aer eclectic sau, mai nou, cartiere rezidențiale unde casele par a fi trase la indigo, singurele elemente ce fac diferența fiind culorile stridente și lipsa de proporții.

Poate fi vorba oare despre conturarea unui nou stil în arhitectura românească contemporană? Un stil generat de un cumul de factori printre care finanțatorii care dictează totul pe motiv că ei alocă banii pentru proprietățile lor imobiliare, arhitecții care proiectează după criteriul „clientul nostru, stăpânul nostru?”, principiu ce s-a extins asemeni unei boli incurabile, autoritățile locale lipsite de personal competent sau cu un număr infim de funcționari pregătiți ce sunt copleșiți de cererea foarte mare și spețele complexe și nu în ultimul rând legislația vastă, ce poate fi interpretată în fel și chip, necorelată de cele mai multe ori, generând așa numitul „vid legislativ”. Cert este că imaginea arhitecturală a orașelor din sudul țării se transformă, proces ce momentan nu poate fi dirijat sau stopat, arhitectura rezultată, care se conturează cu discrepanțele ei, reprezentând practic realitatea în care trăim. În aceste condiții, ar trebui până la urmă să acceptăm arhitectura rezultată ca o „arhitectură proprie”, ca o realitate a ceea ce suntem? Un amestec incoerent de stiluri care și-au pierdut din autenticitate, de forme și de simboluri, discrepanțe arhitecturale care, oricât de neînsemnat ar părea acum, vor vorbi generațiilor viitoare despre mentalitățile, educația și influențele

culturale pe care le trăim în prezent. Oricât am încerca să negăm, aspectul clădirilor ne influențează pe toți, atât ca specialiști, cât și ca simpli trecători cărora le imprimă imaginea unor forme, culori, simboluri, de multe ori în neconcordanță cu ceea ce am putea numi bunul gust sau bunul-simț, determinându-i, în lipsa unor repere clare să ajungă să prețuiască kitsch-ul, diminuându-le puțin câte puțin puterea de a aprecia ceea ce este cu adevărat valoros. Este greu să hotărâști ce-ți place sau nu într-un mediu de arhitectură bulversat de stiluri și reviste comerciale care propun soluții diverse și de multe ori incoerente.

Pentru a atinge obiectivele de dezvoltare durabilă (O.D.D.) ale Națiunilor Unite, arhitecții noștri încearcă să țină pasul cu specialiștii occidentali, apelând la experiența lor bazată și pe folosirea de tehnologii pe care noi încă nu le-am descoperit. Consiliul Uniunii Europene subliniază rolul important al arhitecturii și mediului construit de calitate, considerând că arhitectura este de interes comun, arhitecții jucând un rol important în toate fazele dezvoltării arhitecturii și mediului de viață de înaltă calitate, contribuind astfel într-un mod semnificativ la interesul public.¹⁰

În ciuda acestui fapt, dat fiind accesul facil la tehnologii noi, informații, produse ce face ca stilul de viață occidental să fie deja adoptat de către români, arhitectul român este nevoit să lase pe locul doi actul de creație și să pună accent pe satisfacerea cerințelor clienților în ceea ce privește utilizarea ultimelor noutăți de pe piață în produsul lor architectural. Timpul extrem de scurt necesar pentru reinventarea stilurilor sau întoarcerea la origini, determină arhitecții români să proiecteze în virtutea inerției, multiplicând lucrări deja de succes peste granițe, în special proiecte de case rezidențiale sau străduindu-se să reinterpreteze curentele moderniste.

5. Bibliografie

- Bălă, I., Moraru, I. (1984), „*Alexandria pe treptele istoriei*”, Editura Academiei R.S.R., București, România.
- „*Déclaration de Davos*” (2018), disponibil la: <https://davosdeclaration2018.ch/fr/dd;nav/index/davos-declaration> [Accesat 03 mai 2022].
- Ilie, C. (1934), „*Orașul Alexandria. Județul Teleorman. Monografie. 1834-1934*”. Tipografia Graiul Românesc, București, România.
- Grigore, I. (1982), „*Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*”, Editura Academiei, București, România.
- Marea Adunare Națională (1974), „*Legea nr. 58 din 1 noiembrie 1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale*”, *Buletinul Oficial*, 135.
- Muzeul Județean Teleorman, (2008), „*Studiu istorico-arheologic aferent P.U.G.-ului municipiului Alexandria, județul Teleorman*”, arhiva Primăriei municipiului Alexandria.
- Tânțăreanu, A. (2008), „*O efigie inedită a regelui Carol I*”, în *BCMI XIX*, nr. 1-2.

Primit: 29 octombrie 2022; **Acceptat:** 12 noiembrie 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

¹⁰ Déclaration de Davos (2018), disponibil la: <https://davosdeclaration2018.ch/fr/dd;nav/index/davos-declaration>, [Accesat 03 mai 2022].

Percepția spațiului construit - investigații sociologice. Studiu de caz Alexandria / Perception of built space - sociological investigations. Case study of Alexandria municipality

Anne Marie Gacichevici (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Arhitectură, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract. The first part of the case study carried out at the level of the city of Alexandria is made up of the data obtained from the interviews and their interpretation. The sample components were distributed in such a way that the interviews were representative at the local level and ensured respect for the principle of equal opportunities. The questions in the interview were formulated in such a way as to: answer the objective of identifying the expectations of citizens regarding the entities that should be involved in improving the built environment, in educating and informing about the architectural aesthetics of the space and the importance of their involvement in maintaining and improving the aesthetics of public space and implicitly on the quality of life; to provide relevant information for establishing the needs to identify solutions to improve decision-making transparency and active involvement in consultative and decision-making processes; to assess the perception of the present situation; to inventory the expectations regarding the quality of the services provided by the national authorities, the European Union, the Local Council/City Hall, the environmental and heritage authorities, cultural entities, etc.

Key words: expectations of citizens, the built environment, the quality of life, local and central public administrations, the quality of the services

1. Introducere

Scopul principal este crearea unei imagini cât se poate de clară asupra percepției cetățenilor rezidenți din Municipiul Alexandria și a angajaților Primăriei Municipiului Alexandria asupra conceptului de estetică arhitecturală și a dezvoltării arhitecturale a localităților, a factorilor de influență și putere de decizie, a importanței pe care aceștia o acordă implicării în menținerea și îmbunătățirea esteticii spațiului public și implicit asupra calității vieții.

În acest sens au fost realizate 53 de chestionare aplicate pe un eșantion reprezentativ cu cetățeni, aleși locali, personal de conducere, funcționari și personal contractual din cadrul Primăriei municipiului Alexandria, în calitatea lor de beneficiari ai unui mediu construit aflat într-un proces continuu de evoluție și adaptabilitate atât la schimbările climatice, cât și la o evoluție a tehnologiei.

Prima parte a studiului de caz este alcătuită din datele obținute în urma interviurilor și interpretarea acestora. Componentele eșantionului au fost distribuite astfel încât interviurile să fie reprezentative la nivel local și să asigure respectarea principiului egalității de șanse. Întrebările din interviu au fost formulate în așa măsură încât: să răspundă obiectivului de identificare a așteptărilor cetățenilor în legătură entitățile care ar trebui să se implice în îmbunătățirea mediului construit, în educarea și informarea referitoare la estetica arhitecturală a spațiului și a importanței implicării acestora în menținerea și îmbunătățirea

esteticii spațiului public și implicit asupra calității vieții; să furnizeze informații relevante pentru stabilirea nevoilor de identificare a soluțiilor de îmbunătățire a transparenței decizionale și de implicare activă în procesele consultative și decizionale; să evalueze percepția privind situația prezentă; să inventarieze așteptările cu privire la calitatea serviciilor oferite de autoritățile naționale, uniunea europeană, consiliul loca/primăria, autoritățile de mediu și patrimoniu, etități culturale, ș.a.m.d.

2. Rezultatele sondajului realizat la nivelul municipiului Alexandria- analiză și concluzii

Prima întrebare pe marginea căreia cetățenii din Alexandria au fost rugați să își exprime părerea a fost cea legată de principalele cauze ale degradării arhitecturale a spațiului urban. Așadar, primele trei cauze prioritare în viziunea cetățenilor intervievați au fost: scăderea activității economice(declinul turismului, închiderea fabricilor, declinul imobiliar, explozia prețurilor materiei prime, etc.), urmată de numărul mare al populației cu grad redus de educație și de politicile naționale slabe.

Este de remarcat faptul că, deși prima cauză care acoperă un procentaj ridicat din totalul răspunsurilor, această problemă a fost considerată prioritară de către toți cetățenii intervievați. În absolut toate cazurile, această problemă a fost enunțată ca ocupând primul loc în topul celor trei probleme prioritare ale comunității.

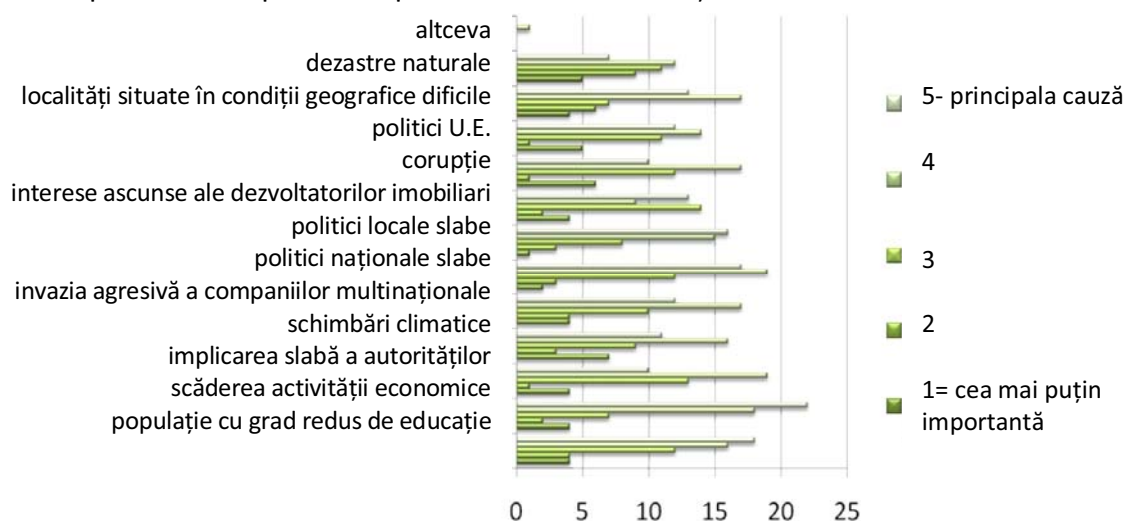

Fig. 1. Cauze ale degradării arhitecturale a spațiului construit.

Conform sondajului efectuat, cetățenii au considerat că scăderea activității economice în municipiul Alexandria este una din cauzele principale ale degradării arhitecturale a spațiului construit. Altfel tradus, scăderea activității economice și implicit lipsa dinamicii în economia internă prin apariția în orașe a funcțiunilor agresive, concentrarea puterii economice în mâinile speculanților de orice fel, existența unor mari diferențieri între orașe și teritorii, bazate mai mult pe elemente de conjunctură și lipsă de gestionare inteligentă și inventivă a spațiului, a determinat migrarea forței de muncă calificate.

Totodată, la nivelul municipiului Alexandria și a mediului periurban se poate observa o tendință de scădere constantă a populației sub influența îmbătrânirii demografice (fig. 2), scăderii natalității și a emigrării forței de muncă (în zone urbane mai dezvoltate sau în afara țării pentru studii sau locuri de muncă) și a unui spor natural cu valori negative. Același fenomen de scădere constantă dar ușoară al populației se observă și la nivelul județului Teleorman, de la 431.675 în ianuarie 2007 la 372.281 în ianuarie 2019, cu o diferență de 59.394 persoane. Mediul urban, atât la nivelul regiunii cât și al județului a suferit evoluții asemănătoare, cu schimbări la fel de accentuate, de la 155.123 în anul 2007, la 136.085 în anul 2019.

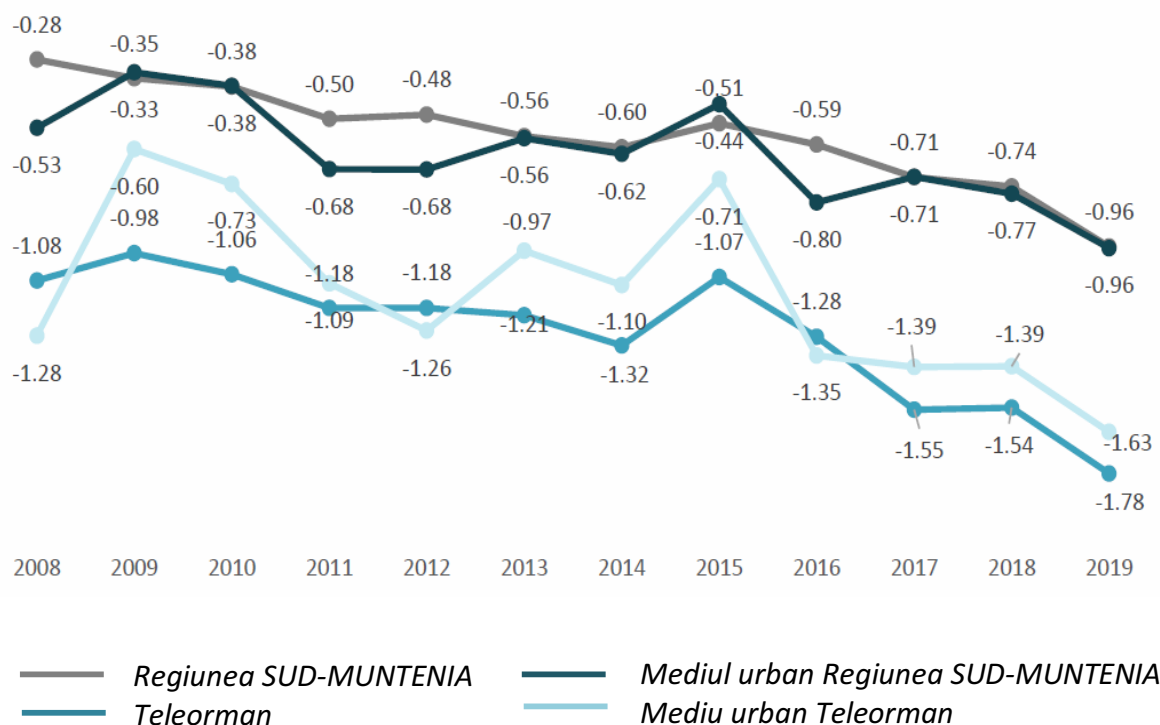

Fig. 2. Evoluția procentuală a populației (%) în regiunea Sud-Muntenia și Teleorman, 2007-2019. Sursa: Baza de date INS TEMPO.

Orientarea spre sectoarele terțiare a generat în mod cert fenomenul de dezindustrializare, care pe lângă faptul că este un fenomen economic, poate fi în același timp și unul cultural, întrucât spațiile post-industriale au o dimensiune estetică și o valoare istorică pentru localitate.

Activitatea industrială din municipiul Alexandria este marcată, similar situației la nivelul județului Teleorman, de restructurări și reducerea capacității de producție, fenomen general la nivelul altor localități cu profil industrial din țară. Totuși, este de remarcat faptul că industria contribuie cu aproape un sfert la Valoarea Adăugată Brută la nivel județean, în creștere cu aproape 15% comparativ cu anul 2007. Conform bazei de date Tempo INS și a Inspectoratului Teritorial de Muncă Teleorman, în municipiul Alexandria, în sectorul industrial sunt active 192 de companii (2018), ce angajează 5.185 de salariați și generează o cifră de afaceri de peste 800 mil. RON. Practic, 12,4% din totalul întreprinderilor din municipiu, active în domeniul industrial, sunt responsabile de 44,5% din forța de muncă din mediul privat și de 28,7% din cifra de afaceri totală. Astfel, domeniul industrial reprezintă un

vector important de ocupare, însă este caracterizat de o productivitate redusă, iar lipsa interesului pentru regenerarea zonelor și revitalizarea culturii industriale, a poziționat sectorul de industrie pe plan secund în dezvoltarea localității.

Domeniul comercial este și el într-o continuă schimbare, dată fiind și puternica influența a globalizării. Datorită limitărilor legislative și a unor interese private, se dezvoltă noi zone rezidențiale și comerciale poziționate pe raza unității administrativ-teritoriale a municipiului Alexandria în baza unor documentații de urbanism derogatorii. Necesitatea acestora a fost generată de direcția de dezvoltare a municipiului și de planul urbanistic general a căror reglementări și direcții de dezvoltare sunt total depășite în raport cu noile realități economice și teritoriale ale municipiului, ceea ce impune actualizarea acestuia.

În contextul legislației specifice care a produs efecte în teritoriul municipiului Alexandria și a unei dinamici urbane accentuate care s-a manifestat în ultimii ani, a devenit evident că este necesară o actualizare și o revizuire a documentației de planificare urbanistică generală/reglementărilor existente, astfel încât viitorul Plan Urbanistic General (P.U.G.), care va trebui să devină operațional cât mai curând posibil(conform Legii nr. 350/ 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare, termenul de valabilitate a planurilor de urbanism generale elaborate și aprobate până în anul 2003 poate fi prelungit prin hotărâre a consiliului local până la data aprobării, în condițiile legii, dar nu mai târziu de 31 decembrie 2023), să-și fundamenteze propunerile de dezvoltare și organizare spațială a teritoriului pe date reale, atât din punctul de vedere al regimului terenurilor, precum și din cel al utilizării funcționale a acestora, cu indicatorii urbanistici asociați. Planul General de Urbanism în vigoare al Municipiului Alexandria, aprobat prin Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Alexandria nr. 104/1999 și prelungită prin Hotărârea Consiliului Local Alexandria nr. 405/2015, a înregistrat, de-a lungul unei perioade de mai bine de 10 ani, diferite solicitări de intervenții importante prin intermediul Planurilor Urbanistice Zonale (P.U.Z.) devenind astfel depășit în raport cu noile realități economice și teritoriale ale municipiului, ceea ce impune actualizarea acestuia.

Dezvoltarea municipiului Alexandria nu reprezintă doar o problemă a autorităților locale ci ține și de voința și capacitatea comunității de a defini obiective strategice și de a le transpune în programe operaționale. Pentru o dezvoltare durabilă și inteligentă o localitate are nevoie de implicarea resurselor de creativitate și energie din comunitate, iar administrația locală are rol de facilitator și integrator al perspectivelor strategice existente. Strategia de dezvoltare locală a municipiului Alexandria pentru perioada 2021-2027 a fost elaborată pe baza valorizării extinse a expertizei existente în comunitatea alexandreeană. Succesul implementării este direct dependent de existență unui parteneriat permanent între administrația locală și comunitate. Aceasta nu este strategia Primăriei și Consiliului Local al municipiului Alexandria, ci strategia întregii comunități.

Numărul mare al populației cu grad redus de educație a ocupat locul doi în topul problemelor care ar cauza degradarea arhitecturală a spațiului urban. Dintre cei chestionați, 42% au considerat că lipsa educației poate fi un factor important care contribuie la degradarea mediului construit.

Din perspectiva filosofului Constantin Noica¹, principalul mijloc prin care o națiune își poate localiza problemele și deficiențele este cultura. Cultura presupune existența unor valori spirituale și a unui ansamblu de cunoștințe ale societății și impune: o anume identitate culturală definită de un ansamblu de credințe, norme, valori, reprezentări, obiceiuri, obiecte și expresii artistice comune unui grup, interiorizate psihic, ce determină un stil de viață specific, un anume comportament uman, un anume tip de nevoi și activități umane, ce se desfășoară și în cadrul spațiilor publice și care asigură o unitate simbolică a aceluia grup.

Identitatea urbană este similară identității locului, așa cum o definește Graumann, C. (1991), fiind compusă dintr-un tipar complex de idei conștiente și inconștiente, credințe, preferințe, nevoi, scopuri, aspirații și comportamente relevante în mediul fizic.

Din păcate, construcțiile nu sunt veșnice și indestructibile, fiind supuse degradării odată cu trecerea timpului, unele mai încet, altele mai repede, în funcție de multe condiții, unele prielnice, altele adverse existenței lor. Pe lângă factorii ce contribuie la reducerea duratei de exploatare și de existență a construcțiilor- acțiunea agenților de mediu natural și tehnologic, propriile neajunsuri create de existența defectelor induse în procesul de concepere, proiectare, execuție și exploatare, se evidențiază în primul rând activitatea de mentenanță și de reabilitare, intervenții menite a reface aptitudinea pentru exploatare a construcțiilor supuse degradării. Lipsa de cultură, indiferența față de mediul construit și implicit de estetica arhitecturală, pot compromite definitiv identitatea culturală a multor localități din România, alături de distrugerea clădirilor de patrimoniu.

Pe locul trei în topul problemelor care ar cauza degradarea arhitecturală a spațiului urban, după lipsa educației în ceea ce privește mediul construit, respondenții au menționat politicile naționale slabe. Potrivit sondajului menționat, 32% din respondenți au menționat că politicile naționale slabe constituie de asemenea un factor important în degradarea arhitecturală a spațiului construit, ceea ce indică faptul că alexandrenii sunt conștienți că politicile, planurile și strategiile de acțiune locale sunt elaborate în relație cu obiectivele Strategiei Naționale pentru Dezvoltarea Durabilă a României(aspect ce rezultă și din sondajul efectuat- politicile locale urmând ca procentaj imediat politicilor naționale), pe care le consideră nesatisfăcătoare din punctul de vedere al capacității de a răspunde nevoilor identificate la nivelul comunităților și că politicile publice ar trebui să fie accesibile, inteligibile și legitime din punct de vedere social, asigurând prosperitatea și competitivitatea într-un mod sustenabil din punct de vedere economic, al bunăstării sociale, ordinii și siguranței publice și în aceeași măsură a protecției mediului înconjurător. Calitatea politicilor publice, poate fi evaluată numai prin raportarea la eficiența și capacitatea de a răspunde nevoilor identificate la nivelul unei comunități.

Referitor la politicile naționale, România și-a asumat, împreună cu cele 192 state membre ale Organizației Națiunilor Unite (O.N.U.) și Uniunii Europene (U.E.), asigurarea cadrului național pentru susținerea celor 17 obiective ale Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. A/R.E.S./70/1, în cadrul Summit-ului

¹ Constantin Noica, Modelul cultural european, Humanitas, București, 1993, p.60

O.N.U. pentru Dezvoltare Durabilă din septembrie 2015². Planul de acțiune pe care România l-a ales să îl susțină în următorii ani, se adresează ameliorării sărăciei, combaterii inegalităților, injustiției sociale și protejării planetei până în anul 2030.

Dacă strategia precedentă a sprijinit revenirea din criza economică și financiară resimțită după anul 2008, în momentul de față este nevoie de o nouă abordare adaptată nevoilor generate de anul 2023, construită în jurul cetățeanului și nevoilor generațiilor viitoare, o strategie care să țină cont de realitățile economice, sociale și de mediu de la nivel mondial, european și național și care să satisfacă „nevoile generației actuale fără a compromite șansele viitoarelor generații de a-și satisface propriile nevoi”- una din cele mai cunoscute definiții a dezvoltării durabile emisă de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare în raportul „Viitorul nostru comun”. Strategia aceasta, care va trebui să aibă un orizont de timp ce va cuprinde și generațiile viitoare, urmărește crearea unui model-cadru de gândire care, „odată însușit de către cetățean, va ajuta la crearea unei societăți mai echitabile, definită prin echilibru și solidaritate și care să poată face față schimbărilor aduse de probleme actuale globale, naționale și regionale”³.

Alte cauze ale degradării arhitecturale a spațiului construit, în ordine descrescătoare au fost considerate de către repondenți: politicile locale slabe, interesele ascunse ale dezvoltatorilor imobiliari, politici U.E. pe același loc cu invazia agresivă a companiilor multifuncționale, schimbări climatice, implicarea slabă a autorităților, corupție și pe ultimul loc dezastrele naturale.

În concluzie, conform sondajului, reiese că degradarea arhitecturală a spațiului urban, este rezultatul în principal al scăderii activității economice. În fond și la urma urmei, problema degradării construcțiilor este o problemă economico-financiară, care îi privește pe toți proprietarii de construcții din țara aceasta, fie ei publici sau privați și care coroborată cu numărul mare al populației cu grad redus de educație, duce la apariția unor construcții a căror aspect frizează esteticul, dar și siguranța utilizării lor, constituind, în ultimă instanță, o dovadă clară a neglijenței din partea proprietarilor.

Promovarea actuală a ideii că autoritățile publice sunt dezinteresate de aspectul arhitectural al localităților pe care le administrează este neîntemeiată pentru Alexandria, fapt întărit atât de rezultatul sondajului referitor la „implicarea slabă a autorităților”, dar și de instrumentele prin care autoritatea locală are creată baza legală de a asigura punerea în valoare și în siguranță a fondului construit.

La nivelul municipiului Alexandria, cât și în alte localități, a fost elaborat un regulament local privind stabilirea condițiilor de impunere a suprainpozitării pe clădirile și terenurile neîngrijite din intravilanul localității, regulament al cărui obiectiv principal constă în asigurarea punerii în valoare și în siguranță a fondului construit, prin atingerea următoarelor ținte: ridicarea conștiinței civice a cetățenilor care dețin proprietăți în clădiri clasificate L.M.I. sau în zone construite protejate clasificate L.M.I., gestionarea eficientă a patrimoniului construit și punerea în siguranță a domeniului public, creșterea atractivității turistice și

² Guvernul României(2018). „Strategia Națională din 9 noiembrie 2018 pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030” *Monitorul Oficial*, 985

³ Idem

investiționale, clarificarea unor situații juridice în care se regăsesc proprietarii de bună credință care din proprie inițiativă doresc reabilitarea clădirilor și nu în ultimul rând, mobilizarea/ atragerea de resurse financiare pentru realizarea lucrărilor de reabilitare.

În aceste condiții, când autoritățile locale și-au creat instrumentele legale pentru a identifica, monitoriza și gestiona situația construcțiilor neîngrijite- introducând suprainpozitarea în urma căreia proprietarii de clădiri/ terenuri neîngrijite ajung să plătească impozite de până la 500% dacă nu fac dovada demarării procedurii de autorizare, diseminând informații despre programe de sprijin și facilități financiare pentru proprietari, lansate de autoritățile centrale- pentru care o foarte mică parte din proprietarii privați și-au îndreptat atenția, rezultă că "dezinteresul" asupra problematicei degradării mediului construit cade strict în sfera cetățeanului. Acest aspect generează în mod vizibil un cerc vicios, întrucât ne întoarce din nou la problema economico-financiară, identificată de repondenți ca fiind în topul cauzelor esențiale ce determină degradarea spațiului urban.

Pentru a întrerupe acest perpetuum mobile generat de instabilitatea financiară a cetățenilor, a fost lansat în 2022 de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Planul Național de Redresare și Reziliență al României (P.N.R.R.), proiect conceput să asigure un echilibru optim între prioritățile Uniunii Europene, stabilite prin Regulamentul nr. 241/2021 al Parlamentului European și al Consiliului, din 12 februarie 2021 și necesitățile de dezvoltare ale României, în contextul recuperării după criza COVID-19 care a afectat semnificativ atât țara, cât și întreaga lume. Astfel că, prin Componenta 5 a P.N.R.R.- Valul renovării se propun o serie de reforme și investiții, ce au ca scop implementarea unor modificări legislative și programe privind renovarea clădirilor publice, rezidențiale și de patrimoniu.

După listarea cauzelor prioritare ale degradării arhitecturale a spațiului urban, cetățenii au fost rugați să bifeze actorii care, în viziunea lor, ar trebui să se implice în îmbunătățirea aspectului arhitectural al spațiului public. Astfel că, pe primul loc, a rezultat consiliul local/ primăria într-un procent de 62%, urmate de autoritățile naționale-57% și autoritățile de patrimoniu- 47% (fig. 3). În conformitate cu prevederile Ordonanței de urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ, Autoritățile administrației publice locale sunt: consiliile locale, primarii și consiliile județene. Conform sondajului, cetățenii au considerat într-o pondere relativ mare, că îmbunătățirea aspectului arhitectural al spațiului public urban cade în sarcina consiliilor locale/primăriei.

Din experiența acumulată până în prezent, confuzia cetățenilor apare, de cele mai multe ori, în jurul termenului de administrație publică. Ignoranța și dezinteresul cetățenilor de a se implica activ în actul propriu-zis al guvernării își are originile în definirea termenului de administrație publică.

Până la apariția Ordonanței de urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ, în ciuda numeroaselor acte normative ce reglementau dreptul administrativ român, noțiunea de administrație publică nu se bucura de o definiție legală, sarcina de a o defini, rămânând doctrinei, care până în prezent a oferit varii înțelesuri noțiunii. Astfel, administrația publică a fost conturată, în accepțiunea lui A. Negoită ca o „*activitate care consta, în principal, în organizarea și asigurarea executării, dar și în executarea nemijlocită a prevederilor*

Constituției, ale tuturor actelor normative și ale celorlalte acte juridice emise de autoritățile statului de drept, activitate realizată de către autoritățile administrației publice (...)".⁴

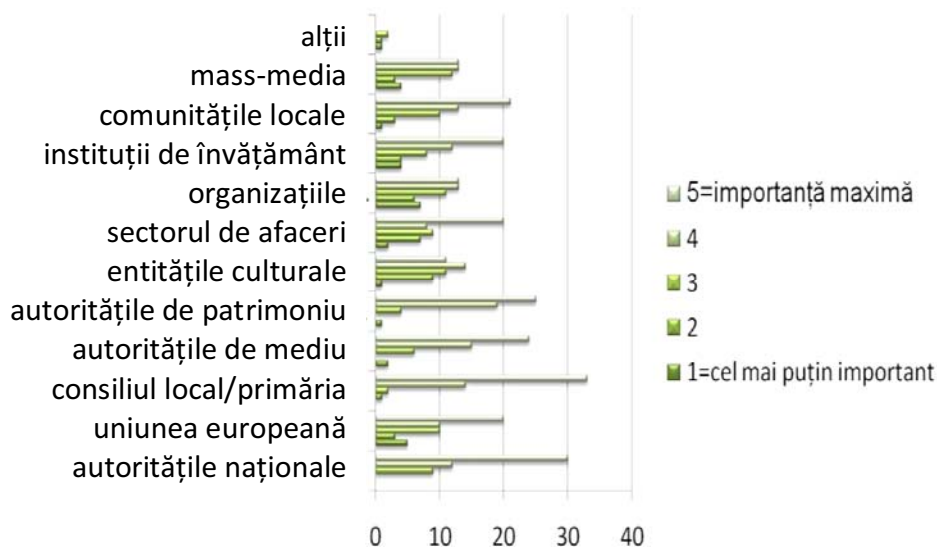

Fig. 3. Actorii implicați în îmbunătățirea aspectului architectural al spațiului construit.

Conceptul de administrație publică presupune în viziunea D. Apostol Tofan definirea și clarificarea celor două sensuri identificate de aceasta- sensul funcțional, material atunci cand folosim noțiunea de administrație publică cu înțelesul de activitate de organizare și punere în aplicare a legilor, desfasurată de anumite structuri administrative în scopul satisfacerii interesului public prin asigurarea funcționării serviciilor publice și sensul organic, atunci cand folosim aceeași noțiune pentru a delimita respectivele structuri administrative, deci când ne referim la organele care realizează această activitate- ducerea la îndeplinire a legilor sau în limitele legii și se prestează servicii, în regim de putere publică.⁵

În 2019, Codul Administrativ, aprobat prin Ordonanța de urgență nr. 57, a reglementat noțiunea de administrație publică eliminând vidul legislativ creat. Astfel, în înțelesul codului, la articolul 5, administrația publică a fost definită drept „totalitatea activităților desfășurate, în regim de putere publică, de organizare a executării și executare în concret a legii și de prestare de servicii publice, în scopul satisfacerii interesului public”⁶, legea ținând cont practic de înțelesul funcțional consacrat de doctrina românească.

Dacă scopul administrației publice este satisfacerea interesului public, rezultă că „interesul public” este în strânsă legătură cu înțelegerea noțiunii de „administrație publică”. Dacă conceptul de „administrație publică” a primit o definiție clară abia în Codul Administrativ, „noțiunea de interes public” s-a bucurat de o definire legală încă de dinainte de apariția codului(acesta neaducând o definiție nouă noțiunii). Astfel, în sensul Legii 544/2004, art.2, alin.(1), lit.r), „interesul legitim public” este definit ca fiind „interesul care vizează ordinea de drept și democrația constituțională, garantarea drepturilor, libertăților și îndatoririlor

⁴ A. Negoita, *Drept administrativ*, Ed. Sylvi, București, 1996, p. 3

⁵ Dana Apostol Tofan, *Drept Administrativ. Note de curs*, Vol. I, Universitatea „Dunarea de Jos”, Facultatea de drept, 2009, p. 6.

⁶ Guvernul României(2019), „Ordonanța de urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul administrativ”, *Monitorul Oficial*, 555

*fundamentale ale cetățenilor, satisfacerea nevoilor comunitare, realizarea competenței autorităților publice”.*⁷

De asemenea, D. Apostol Tofan „ (...) desemnează *necesitățile materiale și spirituale ale cetățenilor, la un moment dat, cu precizarea că această sintagmă asemeni altora, ca de exemplu, ordine publică, bun public, etc., este un concept ce depinde de scopurile politice, sensul său putând să se modifice o dată cu schimbarea concepțiilor politice, în cazul alternanței la putere*”.⁸ Se poate constata că doctrina și-a asumat și de această dată sarcina de a defini noțiuni, „interesul public” fiind dependent, în opinia doctrinară, de viziunea forței politice guvernante asupra necesităților materiale și spirituale ale cetățenilor.

În concluzie, rezultatul sondajului referitor la actorii a căror implicare în îmbunătățirea aspectului arhitectural al localităților poate deveni cheia în diminuarea degradării arhitecturale a spațiului urban, conturează în procent de 62% prezența consiliului local/primăria. Procentul ridicat al repondenților, situează astfel noțiunea de „interes public” la nivelul sensului subiectiv, privând de previzibilitate însăși ideea fundamentală a dreptului administrativ.

Chiar dacă nevoile sociale sunt subiective este imperios necesar ca administrația publică să fie ghidată de elemente stabile și obiective, fapt reglementat prin art. 10 din Codul Administrativ, care stabilește o ordine de prioritate, subliniind că autoritățile și instituțiile administrației publice, precum și personalul din cadrul acestora au obligația de a urmări satisfacerea interesului public înaintea celui individual sau de grup.

După descrierea și definirea clară a noțiunii de administrație publică, este necesară clarificarea unei alte confuzii pe care cetățenii o fac la definirea termenilor de consiliu local și primar, elemente ce definesc administrația publică locală și implicit la identificarea clară a atribuțiilor fiecăruia. Astfel, conform Ordonanței de urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ, art. 106, „*autoritățile administrației publice din (...) municipii sunt consiliile locale ca autorități deliberative, și primarii, ca autorități executive*”, autorități ce se aleg prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, în condițiile prevăzute de legea pentru alegerea autorităților administrației publice locale.

Numărul membrilor fiecărui consiliu local se stabilește prin ordin al prefectului, în conformitate cu statisticile furnizate de Institutul Național de Statistică la data de 1 ianuarie a anului în care se organizează alegerile, în funcție de numărului locuitorilor comunei, ai orașului sau ai municipiului și de domiciliul acestora⁹. Astfel că, în conformitate cu art. 112 din Cod, pentru municipiul Alexandria, cu o populație cuprinsă între 50.001 și 100.000, inclusiv, numărul consilierilor locali este de 21.

⁷ Parlamentul României(2004), ” Legea 544 din 2 decembrie 2004 a contenciosului administrativ”, *Monitorul Oficial*, **1154**

⁸ Dana Apostol Tofan, *Drept Administrativ. Note de curs*, Vol. I, Universitatea ”Dunărea de Jos”, Facultatea de drept, 2009, p. 7.

⁹ Guvernul României(2019), Ordonanță de Urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ, *Monitorul Oficial*, **555**

Consiliul local, prin aleșii locali, are inițiativă și hotărăște, în condițiile legii, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care sunt date prin lege în competența altor autorități ale administrației publice locale sau centrale. Consiliul local are atribuții „*privind unitatea administrativ-teritorială, organizarea proprie, precum și organizarea și funcționarea aparatului de specialitate al primarului, ale instituțiilor publice de interes local și ale societăților și regiilor autonome de interes local; atribuții privind dezvoltarea economico-socială și de mediu a comunei, orașului sau municipiului; atribuții privind administrarea domeniului public și privat al comunei, orașului sau municipiului; atribuții privind gestionarea serviciilor de interes local; atribuții privind cooperarea interinstituțională pe plan intern și extern*”¹⁰.

Tot codul administrativ, la art. 154, detaliază rolul primarului, în calitate de autoritate publică executivă. Astfel, acesta asigură respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, a prevederilor Constituției, precum și punerea în aplicare a legilor, a decretelor Președintelui României, a ordonanțelor și hotărârilor Guvernului, a hotărârilor consiliului local. „*Primarul dispune măsurile necesare și acordă sprijin pentru aplicarea ordinelor și instrucțiunilor cu caracter normativ ale miniștrilor, ale celorlalți conducători ai autorităților administrației publice centrale, ale prefectului, a dispozițiilor președintelui consiliului județean, precum și a hotărârilor consiliului județean, în condițiile legii*”¹¹. Chiar dacă cetățenii consideră că primarul în calitate de ales local are obligația de a soluționa toate nevoile acestora, indiferent de natura lor, prin aplicarea prevederilor art. 154- „*asigură respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor*”, nu trebuie uitat faptul că acesta, în calitate de autoritate executivă, are doar atribuții de a pune în aplicare, prin aparatul de specialitate aflat în subordine- structurat pe compartimente funcționale încadrate cu funcționari publici și personal contractual, hotărârile consiliului local(consiliu care prin aleșii locali, „*are inițiativă și hotărăște, în condițiile legii, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care sunt date prin lege în competența altor autorități ale administrației publice locale sau centrale*” așa cum prevede art. 129, alin.(1) din Cod).

De asemenea, consiliul local în calitate de autoritate deliberativă are atribuții în conservarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice și de arhitectură, a parcurilor, grădinilor publice și rezervațiilor naturale; punerea în valoare, în interesul colectivității locale, a resurselor naturale de pe raza unității administrativ-teritoriale și respectiv atribuții în dezvoltarea urbană, în conformitate cu prevederile art.129, alin.(7).

În aceste condiții, revenind la problematica aspectului arhitectural al localităților, se concluzionează faptul că atribuțiile administrației publice locale se limitează doar la aspecte din sfera dezvoltării urbane a localității, cea estetică concentrându-se doar pe patrimoniul construit înscris în L.M.I.(monumente cu valoare istorică și arhitecturală, conform art. 129, alin.(7), lit. j)). Dacă pentru deținătorii de imobile de patrimoniu au fost elaborate ghiduri de bune practici astfel încât aceștia să știe în ce condiții pot efectua intervenții, ghiduri elaborate în baza Legii 422/ 2001 privind protejarea monumentelor istorice, iar măsura suprainpozitării cu până la 300% a clădirilor cu statut de monument istoric sau clădirilor aflate în zonele protejate care sunt lăsate în paragină a început să dea rezultate (întrucât

¹⁰ Idem

¹¹ Idem

proprietarii au demarat procedurile pentru reabilitarea fațadelor), rămâne însă de soluționat problema esteticii arhitecturale a clădirilor care nu se încadrează în nici una din categoriile descrise. La o primă analiză, s-ar putea considera că ghidurile de bune practici- cu propuneri cu caracter orientativ, pertinente, pot fi aplicabile tuturor clădirilor, indiferent de specificul zonei, dar ne lovim aici de activitatea de arhitect, ca practică a „unui artist-creator”, de „creația arhitecturală” a „artistului-creator” și implicit de conceptul de „drept de autor” care este foarte bine fundamentat și reglementat legislativ.

În concluzie, administrația publică are atribuții clar definite în dezvoltarea localităților din punct de vedere urban, în conformitate cu prevederile art. 27¹, lit. a) și b) din Legea 350/2001, republicată: *„Primarul(...) prin structura responsabilă cu urbanismul condusă de arhitectul-șef din cadrul aparatului de specialitate, are următoarele atribuții în domeniul urbanismului :asigură elaborarea de proiecte de strategii de dezvoltare urbană și teritorială și le supune aprobării consiliului local(...) și asigură elaborarea planurilor urbanistice aflate în competența autorităților publice locale, în conformitate cu prevederile legii”*, dar nu dispune de instrumentele legale pentru a putea gestiona dezvoltarea arhitecturală durabilă a localităților pe care le administrează.

Continuând analiza rezultatelor sondajului la întrebarea „cine credeți că ar trebui să se implice în îmbunătățirea aspectului arhitectural al spațiului public urban?”, repondenții au răspuns în proporție de 57% , autoritățile naționale. Dacă pe primul loc a rezultat Consiliul Local- ca autoritate deliberativă și Primarul- ca autoritate executivă, implicarea autorităților naționale- Guvernul în îmbunătățirea aspectului arhitectural ocupă și ea, în viziunea cetățenilor, o poziție importantă.

În România Guvernul, este consacrat în art. 102 - 115 și își desfășoară activitatea potrivit Legii nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului și a ministerelor¹². Guvernul României este organul central al puterii executive care exercită, în conformitate cu legea, administrația publică pe întreg teritoriul țării¹³. Conform art. 102, alin.(1), Guvernul, potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice.¹⁴ În consecință, Guvernul este parlamentar prin origine și guvernamental prin funcție, reținând că programul politic rămâne un document exclusiv al Guvernului, dar liniile sale de forță sunt acceptate de Parlament¹⁵.

Guvernul este organizat în ministere, dintre acestea, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, organ de specialitate cu autoritate pentru lucrări publice, construcții, disciplina în construcții, amenajarea teritoriului, urbanism, arhitectură, mobilitate urbană, locuire, reabilitarea termică a clădirilor, ș.a.m.d., asigură, potrivit legii, elaborarea cadrului normativ și instituțional pentru realizarea obiectivelor din domeniile sale de activitate. Reprezintă interesele autorităților administrației publice locale în cadrul Guvernului,

¹² Guvernul României (2001), Legea nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea guvernului și ministerelor, Monitorul Oficial, **164**, modificată și completată prin Legea nr. 23 din 3 martie 2004, Monitorul Oficial, **187**

¹³ Miron Dan, *Drept civil și administrativ*, Ed. Muntenia & Legea, Constanța, 2002, p. 91.

¹⁴ Guvernul României(2008), Ordonanță de urgență nr. 221 din 23 decembrie 2008 pentru stabilirea unor măsuri de reorganizare în cadrul administrației publice centrale, *Monitorul Oficial*, **882**

¹⁵ Manda Corneliu, *Drept administrativ*, Ed. Victor, București, 2000, p. 199

gestionând domeniul amenajării teritoriului, urbanism, mobilitate urbană și arhitectură, domeniul lucrărilor publice, domeniul construcțiilor, gestiunii și dezvoltării imobiliar-edilitare, domeniul locuirii, locuințelor și al clădirilor de locuit, al reabilitării termice și al eficienței termice a clădirilor, asigurând prin structurile de specialitate, disciplina și calitatea în construcții, urbanism și amenajarea teritoriului, autorizarea execuției lucrărilor de construcții și avizarea documentațiilor tehnico-economice, conform legii¹⁶.

Cu alte cuvinte, din rezultatul sondajului reiese că repodenții sunt conștienți că un impact semnificativ asupra îmbunătățirii esteticii arhitecturale a localităților îl are și implicarea autorităților centrale, întrucât elaborează strategii, politici, programe și planuri pentru domeniile sale de activitate, asigurând fundamentarea acestora la nivel național, regional și local, prin elaborarea de analize teritoriale și utilizarea instrumentelor de monitorizare și analiză a stării teritoriului, politici, strategii și programe cu care autoritățile publice locale trebuie să se alinieze.

Sondajul a mai scos la iveală că 47% din cetățenii intervievați au considerat că autoritățile de patrimoniu joacă și ele un rol important în îmbunătățirea esteticii arhitecturale. Sfera acțiunii autorităților de patrimoniu se reduce însă doar la protejarea clădirilor cu statut de monument istoric, a clădirilor aflate în zona de protecție a monumentelor istorice și respectiv a zonelor protejate, având la bază legea 422/ 2001 privind protejarea monumentelor istorice, iar atingerea indicatorilor din programele cuprinse în Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice 2022-2032 Proiectul „Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate” SIPOCA 389/SMIS 115895, este considerată o prioritate. Conservarea clădirilor cu valoare istorică reprezintă o prioritate pentru cultura oricărei țări civilizate, iar restaurarea, reabilitarea, conversia arhitecturală ar trebui să fie considerate astăzi în topul preferințelor din domeniul practicii arhitecturale și urbane din România. Totuși, deși în ultimii ani s-a înregistrat un nivel ridicat al discursului public în ceea ce privește conștientizarea rolului patrimoniului în îmbunătățirea calității arhitecturale a localităților și implicit a vieții, totuși se constată că patrimoniul este privit drept un obiect extern interesului de dezvoltare, iar acțiunea de restaurare a patrimoniului este asimilată mai degrabă unei operațiuni de ordin tehnic.

Într-un procentaj de 45%, repodenții au considerat că Agenția pentru Protecția Mediului reprezintă și ea un actor important în păstrarea curățeniei și implicit în îmbunătățirea esteticii arhitecturale și a calității vieții. În ultimii ani, atenția cercetătorilor s-a concentrat și pe impactul pe care îl are mediul înconjurător asupra comunității, studiile sociologice demonstrând că fericirea populației este legată direct de aspectul mediului înconjurător. Astfel, în urma unui sondaj realizat de Cult Market Research în aprilie 2018 pe un eșantion de 420 de repodenți în ceea ce privește modul în care curățenia influențează viața acestora, 93% dintre aceștia au afirmat că un mediu curat are un impact pozitiv în viața lor și a comunității din care fac parte.

De asemenea, în urma evaluării rezultatelor unui program de reînnoire urbană în Barcelona și a efectelor acestuia asupra bunăstării generale a rezidenților din cartier, a fost demonstrat

¹⁶ Guvernul României(2020), "HOTĂRÂRE nr. 477 din 16 iunie 2020 privind organizarea și funcționarea Ministerului Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației", Monitorul Oficial, **516**

faptul că persoanele care au beneficiat de proiecte de revitalizare a unor spații urbane publice existente și de creare unora noi, au raportat o stare de sănătate mai bună și o îmbunătățire a comunicării în cadrul comunității¹⁷.

Plecând de la aceste studii, s-a conturat ideea clară a existenței unei legături între un mediu înconjurător curat și starea de sănătate percepută care afectează la rândul ei starea de spirit a individului ce se răsfârâge asupra comunității. Deci, starea de spirit generală a unei localități este direct influențată de gradul de curățenie al acesteia.

Dupa listarea primilor patru actori a căror implicare ar avea impact asupra îmbunătățirii aspectului arhitectural al localității și analizarea rezultatelor sondajului, cetățenii au fost rugați să bifeze alte autorități care au un rol fundamental în stabilirea stimulentei potrivite și în asigurarea prosperității pe termen lung a aspectului spațiului urban. În ordine descrescătoare, alexandrenii au considerat că o importanță o are și implicarea comunităților locale, fără de care buna desfășurare a urbei nu ar putea fi posibilă. Principiul consultării cetățenilor presupune implicarea acestora în managementul deciziilor și al ofertei de servicii¹⁸.

Pornind de la criteriul propus de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (O.E.C.D.)¹⁹ care, în funcție de gradul de implicare a cetățenilor, distinge trei tipuri de democrație participativă: informare, consultare și participare, am analizat și comparat modalitățile de consultare a cetățenilor prevăzute în legislația în vigoare. Astfel, procesul de informare al cetățenilor, îi proiectează pe aceștia în exteriorul proceselor administrative, poziționându-i la nivelul unor simpli spectatori sau analiști-comentatori. Această formă de consultare, ce le solicită cel mai mic grad de implicare, poate fi corelată cu modalitățile concrete de consultare a cetățenilor așa cum sunt prevăzute în legislația românească: informațiile din oficiu, printre care se numără comunicatele de presă și raportul de activitate al primarului și respectiv informațiile la cerere, solicitate în baza Legii nr. 544/ 2001.²⁰

Cadrul legal asigură ca procesul de guvernare să fie suficient de transparent pentru ca cetățenii să obțină informația necesară pentru a identifica în ce măsură administrația publică își respectă promisiunile și pentru a fi capabili să analizeze ce se întâmplă în diverse sectoare de politică și să poată ulterior organiza diferite acțiuni de presiune asupra guvernanților.

Cea de-a doua formă, ce implică un grad sporit de implicare, se referă la consultarea cetățenilor care nu numai că se informează asupra problemelor de interes local, dar au prilejul de a-și exprima punctele de vedere în cadrul procedurilor de informare și consultare

¹⁷ Roshanak Mehdipanah, Davide Malmusi, Carles Muntaner, Carme Borrell. An evaluation of an urban renewal program and its effects on neighborhood resident's overall well-being using concept mapping. *Health & Place*, Volume 23, September 2013, Pages 9–17.

¹⁸ Există participare publică în România?, Studiul realizat la inițiativa Centrului de Resurse pentru Participare Publică (CeRe), septembrie 2006, p. 10

¹⁹ OECD. "Engaging Citizens in Policy-Making: Information, Consultation and Public Participation." Paris, France: July 2001.

²⁰ Parlamentul României (2001), "Legea 544 din 12 octombrie 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public", *Monitorul Oficial*, 663

organizate de administrația publică locală. Corelând această formă de democrație participativă, identificăm o serie de metode ce au corespondent în legislația română, astfel: consultarea cetățenilor prin dezbateri publice, prin aplicarea prevederilor Legii nr. 52/2003²¹, participarea acestora la întrunirile forurilor legislative și decizionale locale- Constituția României, art. 68- Caracterul public al ședințelor, prevederile O.U.G. nr.57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ²², referendum- Legea nr. 3/2000²³, etc.

Din experiența ca Arhitect-Șef în cadrul Primăriei municipiului Alexandria, am constatat că populația are un nivel redus de participare la diferite acțiuni ce vizează problemele din comunitate- consultarea bugetului localității, repartizarea bugetului localității, atragerea investițiilor, elaborarea planului strategic al comunității, câștigarea de granturi pentru localitate, elaborarea proiectelor comunitare și crearea condițiilor pentru business, participarea populației la activitățile de amenajare a teritoriului și urbanism, ș.a.m.d. Acest aspect este vizibil și din rezultatul rapoartelor consultării publice, unde interesul cetățenilor pentru implicarea în viața publică și administrativă a comunităților locale este scăzut, deși există cadru legal prin care publicului i se oferă posibilitatea de implicare prin informare, consultare și acces la justiție, pe întreg parcursul elaborării strategiilor și documentațiilor și în toate etapele procesului decizional referitor la activitățile de urbanism și nu numai.

Totodată, deși autoritățile administrative au obligația de a face publice obiectivele dezvoltării economico-sociale privind dezvoltarea urbanistică, conținutul documentațiilor de urbanism care urmează să fie supuse aprobării, precum și al documentațiilor aprobate, rezultatele consultării publicului, deciziile adoptate și modul de implementare a acestora, cetățenii nu sunt motivați să se implice. Cei care reacționează într-o oarecare măsură sunt cetățenii direct afectați, care își canalizează energia în sesizări pe reclamarea nerespectării codului civil și a distanțelor impuse prin Ordinul 119/2014 pentru aprobarea Normelor de igienă și sănătate publică privind mediul de viață al populației, cu privire la amplasarea clădirilor destinate locuințelor. Modul în care investițiile propuse îndeplinesc prevederile legale sunt analizate atât de către examinatorii tehnici din cadrul administrației publice în ceea ce privește respectarea reglementărilor impuse prin planul de urbanism general și regulamentul local aferent, cât și de către instituțiile avizatoare, în etapa elaborării propunerilor ce vor fi supuse procesului de avizare, avizele favorabile fiind emise doar dacă sunt îndeplinite în mod cumulativ condițiile legiferate.

Analizând acest aspect, reiese că cetățeanul nu este stimulat să se implice activ în dezvoltarea localității decât dacă este afectat în mod direct, iar principalul motiv care îl deranjează și îl scoate din zona de confort este starea de nou creată. Localnicii sunt reticenți la nou, iar modernismul injectat în supradoze poate fi respins de sistemul imunitar al organismului civic rudimentar, cum putem observa în mai toate localitățile din țară.

²¹ Parlamentul României(2003), "Legea nr. 52 din 21 ianuarie 2003 (*actualizata*) privind transparenta decizionala in administratia publica", *Monitorul Oficial*, **70**

²² Guvernul României(2019), O.U.G. nr.57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ, *Monitorul Oficial*, **555**

²³ Parlamentul României(2000), "Legea nr. 3/2000 (*actualizata*) privind organizarea și desfășurarea referendumului ", *Monitorul Oficial*, **84**

Deși autoritățile publice respectă metodologia de informare și consultare a publicului cu privire la elaborarea sau revizuirea planurilor de amenajare a teritoriului și urbanismului, elaborând propriul Regulament local referitor la implicarea publicului și deși “informarea și consultarea publicului se efectuează în toate fazele proceselor de elaborare sau actualizare a planurilor de urbanism și de amenajare a teritoriului și este parte integrantă a procedurii de inițiere, elaborare, avizare și aprobare a documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului”²⁴, din experiența acumulată în cadrul administrației publice, pot spune cu certitudine că cetățenii nu sunt interesați de investițiile, proiectele și activitățile promovate de primărie, decât dacă sunt direct afectați, în rest fiind preocupați de cu totul alte aspecte ale vieții cotidiene, concluzii ce rezultă din sondajul efectuat la nivelul localității.

Implicarea scăzută și dezinteresul cetățenilor în dezvoltarea arhitecturală a localității în care trăiesc, rezultă și din întrebarea nr. 18 a chestionarului nr.1, „Credeți că implicarea Dvs. într-un program ce privește estetica arhitecturală a localității natale ar fi utilă?”. Un procent de 38% din cei intervievați au răspuns că s-ar implica, dar la un nivel moderat, prin oferirea de consultanță, idei, sprijin pentru diferși actori în proces; 30% au răspuns că s-ar implica, la un nivel mediu, prin activități directe, oferind unele sume de bani și implicând la rândul său în activitate și alte persoane; 23% au considerat că se implică deja, întrucât domeniul de activitate presupune predarea de materii din sfera analizată în sondaj.

Surprinzător și cu o tentă dramatică, sondajul a scos la iveală existența unui procent, destul de mic, dar nu de ignorant, de cetățeni care au considerat că nu au vârsta necesară pentru a se implica. Media de vârstă a persoanelor care au optat pentru acest răspuns a fost cuprinsă între 25-35 de ani și respectiv 35-50 de ani. Tot în media de vârstă cuprinsă între 35-50 de ani, cetățenii au considerat că viața este prea solicitantă pentru a face eforturi suplimentare. Dacă răspunsul referitor la viața solicitantă ce determină ca cetățeanul să nu mai aibă capacitatea de a-și canaliza energia și pe latura dezvoltării arhitecturale a localității, a comunității în care trăiesc, poate fi justificat, nu același lucru se poate spune despre răspunsul privind vârsta necesară pentru a se implica.

Concluzia sondajului efectuat, poziționează municipiul Alexandria în tiparul localităților, în care, deși trăiesc unul lângă altul în actualul context urban, mulți oameni nu formează comunități, singura legătură între ei fiind proximitatea²⁵. Cu toate că trăiesc alături, ei își desfășoară activitățile în cu totul altă parte, fapt ce îi determină să-și ducă existența oarecum deconectați de cei care locuiesc în jurul lor. Ei nu pot și nu mai au timp să împartă cu vecinii lor sentimente de grijă și afecțiune sau resentimente față de nedreptăți sau servicii de proastă calitate. Soluția pentru renașterea acestor comunități o enunță Christopher Day în lucrarea sa „Consensus Design: Socially Inclusive Process”²⁶. Consideră că adoperea de către toți membrii unei comunități a unor principii bazate pe idei și aspirații comune, un model consensual axat pe spiritul locului, creație și inovare, ar duce cu siguranță la o revitalizare a zonei, cartierului în care trăiesc, la definirea unei identități a locului și implicit la o renaștere a localității.

²⁴ Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului (2000), ORDIN nr. 176/N/1999 pentru aprobarea reglementării tehnice "Ghid privind metodologia de elaborare și conținutul-cadru al planului urbanistic zonal" - Indicativ GM-010-2000, *Monitorul Oficial*, **399**

²⁵ Day, Christopher (2003), *Consensus Design: Socially Inclusive Process*, Architectural Press, p.13

²⁶ Ibidem

5. Bibliografie

- Apostol Tofan, D. (2009), „*Drept Administrativ. Note de curs*”, Vol.I, Universitatea Dunărea de Jos, Facultatea de drept, Galați, România.
- Corneliu, M. (2000), „*Drept administrativ*”, Editura Victor, București, România.
- „*Există participare publică în România?*”, Studiul realizat la inițiativa Centrului de Resurse pentru Participare Publică (CeRe), septembrie 2006, disponibil la: <http://cere.org>, [Accesat 11 septembrie 2022].
- Guvernul României (2008), „Ordonanță de urgență nr. 221 din 23 decembrie 2008 pentru stabilirea unor măsuri de reorganizare în cadrul administrației publice centrale”, *Monitorul Oficial*, **882**.
- Guvernul României (2001), „Legea nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului și a ministerelor”, *Monitorul Oficial*, **164**.
- Guvernul României (2018). „Strategia Națională din 9 noiembrie 2018 pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030” *Monitorul Oficial*, **985**.
- Guvernul României (2019), „Ordonanța de urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul administrativ”, *Monitorul Oficial*, **555**.
- Guvernul României (2020), „HOTĂRÂRE nr. 477 din 16 iunie 2020 privind organizarea și funcționarea Ministerului Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației”, *Monitorul Oficial*, **516**.
- Mehdipanah, R., Malmusi, D., Muntaner, C., Borrell, C. (2013), „*An evaluation of an urban renewal program and its effects on neighborhood resident's overall well-being using concept mapping. Health & Place*”, Volume 23.
- Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului (2000), ORDIN nr. 176/N/1999 pentru aprobarea reglementării tehnice „Ghid privind metodologia de elaborare și conținutul-cadru al planului urbanistic zonal” - Indicativ GM-010-2000, *Monitorul Oficial*, **399**.
- Miron, D. (2002), „*Drept civil și administrativ*”, Editura Muntenia & Legea, Constanța, România.
- Negoită, A. (1996), „*Drept administrativ*”, Editura Sylvi, București, România.
- Noica, C. (1993), „*Modelul cultural european*”, Editura Humanitas, București, România.
- OECD (2001), „*Engaging Citizens in Policy-Making: Information, Consultation and Public Participation*” Paris, France, disponibil la: <http://www.oecd.org>, [Accesat 9 septembrie 2021].
- Parlamentul României (2000), „Legea nr. 3/2000 (*actualizată*) privind organizarea și desfășurarea referendumului”, *Monitorul Oficial*, **84**.
- Parlamentul României (2001), „Legea 544 din 12 octombrie 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public”, *Monitorul Oficial*, **663**.
- Parlamentul României (2003), „Legea nr. 52 din 21 ianuarie 2003 (*actualizată*) privind transparența decizională în administrația publică”, *Monitorul Oficial*, **70**.
- Parlamentul României (2004), „Legea 544 din 2 decembrie 2004 a contenciosului administrativ”, *Monitorul Oficial*, **1154**.

Primit: 29 octombrie 2022; **Acceptat:** 12 noiembrie 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

The role of form-based codes (FBCs) in creating quality built environment

Farah Nizam (1), Alexandru-Ionut Petrișor (2)

(1) Arch., doctoral student at the Doctoral School of Urban Planning, “Ion Mincu” University of Architecture and Urbanism, e-mail: farah.ni11@hotmail.com; (2) PhD (Ecology), PhD (Geography), Habil. (Urban planning), Professor and Director, Doctoral School of Urban Planning, “Ion Mincu” University of Architecture and Urbanism, Bucharest, Romania; Professor, Department of Architecture, Faculty of Urbanism and Architecture, Technical University of Moldova, Chisinau, Moldova; Senior Researcher I, National Institute for Research and Development in Constructions, Urbanism and Sustainable Spatial Development URBAN-INCERC; Senior Researcher I, National Research Institute for Research and Development in Tourism, Bucharest, Romania, e-mail: alexandru_petrisor@yahoo.com

Abstract. This paper explores the relationship between form-based codes and the quality of built environment, reviewing the existing literature on both topics. The study uses the comparative analytical approach to explore the extent to which the goals of form-based codes align with those of the quality of built environment. Finally, the study reaches several conclusions, the most important of which is that using the standards of form-based codes, including the principles of New Urbanism and smart growth, means achieving the quality built environment goals.

Key words: form-based codes, quality of built environment, development regulations, urban policies, sustainable cities.

1. Introduction

The built environment is a crucial aspect of cities, impacting the way people live, work, and interact with each other¹. In recent years, there has been growing interest in using form-based codes as means of regulating the physical characteristics of built environment². Form-based codes focus on the physical form and layout of buildings, streets, and public spaces, rather than on land use, as conventional zoning codes do. This approach aims to create more walkable, livable, and sustainable communities³. However, one key question remains: do form-based codes actually lead to a quality of built environment? To answer this question, this paper reviews existing literature on form-based codes and quality of built environment, then investigates the degree to which the goals of form-based codes align with those of enhancing the quality of built environment, relying on the assumption that a better understanding of the relationship between form-based codes and quality of built environment can inform future policies and practices aimed at creating more sustainable and livable cities^{4, 5}.

2. The concept of form-based codes (FBCs)

FBCs are defined as a planning and zoning tool for regulating development using physical form rather than land use as organizing principle for the code⁶. It aims to contribute to an improved quality of life by promoting predictable built outcomes and a high-quality public

¹ Gehl 2010

² Chicago Metropolitan Agency for Planning 2013

³ McGrath 2008

⁴ Kunstler 1998

⁵ Porter 2010

⁶ Mehta and Dhindaw 2020

realm. Form-based codes address the relationship between form and mass of buildings in conjunction, and to the public realm, and scale and types of streets and blocks⁶. FBCs are holistic, addressing both private and public space design to create a whole place, including buildings, streets, sidewalks, parks, and parking. They regulate private development for its impact on the public realm⁶. Also, they address relationships between pedestrians and vehicles, and regulate all elements that constitute the physical design of place^{7 8}. Form-based codes are related to the New Urbanism, a movement developed as an alternative and possible solution to the negative consequences of zoning regulations with the ultimate goal to create a better urban form. The American Planning Association defines New Urbanism as "the process of integrating the components of modern life housing, workplace, shopping, and recreation into compact, pedestrian friendly, mixed use neighborhoods, linked by transit and set in a larger regional open space framework"⁷.

Form-based codes include the principles of New Urbanism, which make them efficient in adopting modern development trends. They are commonly composed of at least five basic elements: a regulating plan, public space standards, building form standards, administration, and definitions⁸. Some form-based codes also include architectural standards, landscaping standards, signage standards, environmental resource standards, and annotations⁹. Table 1 illustrates the characteristics of form-based codes.

Table 1. Characteristics of form-based codes¹⁰.

Basic priorities	Primary focus on form, and less on land use
Regulation and basic elements	Emphasize site design, building form and character, streetscape design, and promote a neighborhood vision (compatibility) and mix of uses
Basic characteristic	Purposeful, pro-active, and focused on implementing community planning goals and objectives; predictable, because they focus more on form and less on land use
Field of application	Created for a specific planning area, tailoring the requirements to fit specific places or neighborhoods by reflecting local architecture and overall character
Compatibility with modern development trends	Clear role in supporting and enabling modern development trends; help New Urbanism movement to implement its goals in creating modern development patterns leading to more environmental and sustainable forms of development; encourage compact mixed-use spaces, pedestrian friendly streets, diversity of housing and transportation options, attractive public spaces and preserving green areas
Awareness of place making	Focus on how development relates to the context of surrounding community, addressing the design of public realm and importance that streetscape design and individual building character have in defining public spaces and a special "sense of place"; take into consideration the importance of preserving the local character of areas to be developed and the desire of communities for a certain form of development, which makes them efficient in creating places that people love
Development pattern	Contains compact mixed-use spaces, pedestrian friendly streets, diversity of housing and transportation options, attractive public spaces, and more preserved green areas; in more detail, tree-lined streets, waterfront promenades and greenways, require plazas and on-site public open spaces, and parking is screened in garages or behind buildings and is subject to a lower demand overall.
Community participation	Community and its vision involved at all stages of creation, and expressed in the form of specific maps and drawings.
Presentation type	Depend on graphics to define key concepts and requirements.

⁷ Gowdy 2009

⁸ Chicago Metropolitan Agency for Planning 2013

⁹ Mullins 2010

¹⁰ Nizam and Petrișor 2022

3. The concept of 'quality of built environment'

William A. Foster sees that quality is never an accident; it is always the result of high intention, sincere effort, intelligent direction and skillful execution, and represents the wise choice of many alternatives¹¹.

In the opinion of Belt Collins, quality implies a sincere commitment to attaining the highest practical standard. With regard to a quality built environment, first he defines the built environment, as a term referring to the constructed surroundings, which provide the setting for human activities. It is the world that people inhabit every day. It includes the houses, offices and work spaces, outdoor spaces where people relax and play, and perceptions of built environment, i.e., how it looks, how well it is maintained, whether it feels safe, influence people ability to develop a deep attachment to a particular place and ultimately the desire to preserve and protect it. Secondly, he mentions several attributes applied in order to achieve a quality built environment, i.e., the built environment should be responsive to its particular place and setting, environmentally and culturally sustainable, functional and attractive to both staff and visitors, universally accessible, economically responsible, taking into account long-term costs associated with maintenance, and beneficial to public health and well-being¹².

Lars Amréus *et al.*¹³ believe that quality is critical. Quality is about the greater public good to be expected, from buildings to promote human health, safety, and wellbeing as well as addressing today's many social, cultural, environmental and economic concerns. They propose eight quality criteria in what it is called Davos Baukultur Quality System.

This system aims to maintain, develop and create places fitted for purpose, sustainable, safe, comfortable and healthy for residential use, work, leisure or infrastructure. The criteria are: on the governance level, importance of having good governance; on the functional level, place should fit its purpose; on the environment level, importance of protecting the environment; on the economic level, the importance of adding economic value; on the social level, importance of achieving diversity through connecting people; and aesthetically, achieving spatial coherence, and beauty of places, in addition to improving the sense of place¹⁴.

The Architect's Council of Europe in its statement at the ACE conference "How to achieve quality in the built environment"¹⁵ defined the quality of a place as outcome of multiple interrelated factors. They explained that designing quality places requires bespoke solutions, based on a careful assessment of the context and needs of the end-users, in order to optimize the economic, social, environmental and cultural values of the place. They declared that a high-quality built environment impacts positively on people's everyday lives,

¹¹ Collins 2010

¹² *ibid*

¹³ Amréus *et al* 2018

¹⁴ *ibid*

¹⁵ The Architect's Council of Europe 2019

and standardized and "one-size-fits-all" solutions, single-minded approaches, and excessive focus on economic or technical aspects cannot result in qualitative outcomes¹⁶.

In addition, they identified some essential characteristics of a place as drivers of quality, as they undoubtedly bring benefits of an economic, social, environmental and cultural nature to individuals and society. Although each person may assign different value to these characteristics, they should all be taken into account when evaluating the quality of places¹⁷.

According to the Architect's Council of Europe¹⁸, important characteristics of a high-quality place include:

- Aesthetics: buildings and cities must be attractive and interesting; architectural quality has an artistic component;
- Habitability: the place fulfills its intended functions and serves its intended purpose. Because of its technical features, it is safe, healthy, and comfortable. It is kept up properly and gives a sense of security. At the district level, it integrates seamlessly all essential features and services that people frequently need such as residences, workplaces, retail establishments, public services etc;
- Environment friendliness: the place is made low carbon, energy efficient, and climate change resistant throughout its lifetime;
- Accessibility and mobility: the place is well connected by public transportation, making it simple to get from one location to another, especially when using soft modes of transportation like walking and cycling, which includes people with limited mobility; users can easily perceive the place because of the straightforward volume and space distribution;
- Inclusiveness: everyone, regardless of age, gender, or ethnicity, must feel welcome and have the chance to engage in the space, which is meant for all;
- Distinctiveness and sense of place: the place is unique, fits the surrounding environment, and has distinguishing features that give a sense of place;
- Affordability: the program and the client's place and financial situation are compatible;
- Integration into the surrounding environment: the place is harmoniously and coherently incorporated into its built, natural, and cultural environment.

4. FBCs and quality of built environment

From the previous section, it could be concluded that:

- Quality results from high intention, intelligent direction, and execution skillfulness. It needs commitment for attaining the highest practical standard. In addition, standardized and "one-size-fits-all" solutions, single-minded approaches, and excessive focus on economic or technical aspects cannot result in qualitative outcomes;
- To design quality places requires bespoke solutions, based on a careful assessment of the context, and the needs of users. The design process has to address today's economic, social, environmental and cultural concerns;
- Quality is about greater public good to be expected from buildings to promote human health, safety, and wellbeing. Quality is the positive impact on people's everyday life;

¹⁶ The Architect's Council of Europe 2019

¹⁷ CNU Journal 2017

¹⁸ The Architect's Council of Europe 2019

Also, it was concluded that the standards to be taken into consideration, when achieving quality places, are environmental, functional, economical, governance, diversity and inclusiveness, context and integration into surrounding, distinctiveness and sense of place, and aesthetics, i.e., beauty and attractiveness.

In order to clarify the relation between form-based codes (FBCs) and quality of built environment, a brief description of FBCs is provided. Subsequently, the study connects FBCs with the findings from the revision of the quality of the built environment.

Form-based codes are smart organizational solutions, considered an alternative to conventional regulations, and studies have proven that these conventional regulations have negative effects on environmental, social, urban, cultural, and economic levels. This is due to their reliance on “one-size-fits-all” solutions, and single-minded approaches, in addition to their focus on the economic and technical sides more than other aspects. Therefore, the use of conventional regulations cannot lead to quality results. On the contrary, using FBCs as alternatives to conventional regulations will lay foundation for establishing quality places.

Form-based codes (FBCs) include efficient, practical, and detailed standards in order to ensure skillful execution of plans, and thus have the advantages of quality, being a commitment to achieving high practical standards and ensuring skillful implementation.

FBCs are tools including the principles of New Urbanism. Some of them include the principles of smart growth. Therefore, the essential role of FBCs is to enable the establishment of New Urbanism and smart growth communities. Knowing that, New Urbanism is a movement that seeks to design good physical environments in order to create, happy life, healthy places, and thriving businesses¹⁹, while smart growth covers a wide range of development and conservation strategies that help protecting health, natural environment and creating more attractive, economically stronger, and socially diverse societies²⁰.

The purpose of the emergence of the New Urbanism movement and smart growth was a response to current problems of the era, addressing issues on the environmental, social, economic, urban, and cultural levels. These movements contain a variety of comprehensive principles, all of which contribute to the achievement of upgrading and improvements at the aforementioned levels. Since achieving quality in the built environment depends on achieving standards that touch the environmental, social, economic, urban, and cultural levels, it can be said that using the standards of form-based codes, which include the principles of New Urbanism and smart growth, means achieving the quality built environment goals.

5. Conclusion

A better understanding of the relationship between form-based codes and quality of built environment can have a significant impact on urban policies and practices. Form-based

¹⁹ CNU Journal 2017

²⁰ Smart Growth Online 2015

codes provide a practical and detailed approach to achieving high-quality standards in urban development, which can lead to creating more sustainable and livable cities. By enabling the use of form-based codes in urban policies, policymakers can establish a commitment to achieving high practical standards and ensuring skillful implementation in urban planning. This approach can help create places that are more attractive, economically stronger, socially diverse, and environmentally sustainable. Therefore, it is crucial to consider the use of form-based codes in future urban policies and practices to achieve the goal of creating places with high quality.

6. References

- Amréus, L., Florin, L. E., De Francesco, G., Koch, U., Nagel, R., Rezac, V., Selfslagh, B., Spanžel, S., Warr, A., Lavenir, M. L., Schwalfenberg, C., Bräker, L., Martin, O., Haas, C., Müller, B. (2018), *The Davos Baukultur Quality System; Eight criteria for a high-quality Baukultur*, Swiss Federal Office of Culture, Bern, Switzerland.
- Architect Council of Europe (2019), "Achieving quality in the built environment", *ACE conference: How to Achieve Quality in the Built Environment: Quality assurance tools and systems*, 4 May 2019, Innsbruck, Austria.
- Chicago Metropolitan Agency for Planning (2013), *Form-Based Codes: A Step-by-Step Guide for Communities*, Chicago Metropolitan Agency for Planning, Chicago, Illinois, U.S.A.
- CNU Journal (2017), *Great idea: The rural-to-urban Transect*, [Online], Available at: <https://www.cnu.org/publicsquare/2017/04/13/great-idea-rural-urban-transect>, [Accessed 04 March 2023].
- Collins, B. (2010), *Guidelines for a Quality Built environment*, Bureau of Land Management, Washington, U.S.A.
- Gehl, J. (2010), *Cities for People*, Island Press, Washington, D.C., U.S.A.
- Gowdy, L. M. (2009), *A history, evolution and application of form-based codes*, Kansas State University, College of Architecture, Planning and Design, Manhattan, New York, U.S.A.
- Kunstler, J. H. (1998), *The Geography of Nowhere: The Rise and Decline of America's Man-Made Landscape*, Free Press, New York, N.Y., U.S.A.
- McGrath, G. (2008), *The Form-Based Code*, Urban Land Institute, Washington, D.C., U.S.A.
- Mehta, P., Dhindaw, J. (2020), *Form-Based Codes: A Guidebook: Policy Work Book*, Ministry of Housing & Urban Affairs, WRI India Ross Center, Delhi, India.
- Mullins, A. E. (2010), *Form based codes and historic preservation: Recommendations for communities considering the adoption of form-based codes*, University of Georgia, The Graduate School, Athens, Georgia, U.S.A.
- Nizam, F., Petrișor, A.-I. (2022), "Do we regulate to create buildings or to create places? Conventional regulations vs form-based codes", In: *Lucrările conferinței de cercetare în construcții, economia construcțiilor, urbanism și amenajarea teritoriului*, vol. 21, pp. 9-14.
- Porter, D. R. (2010), *The Form of Cities: Political Economy and Urban Design*, Routledge, New York, N.Y., U.S.A.
- Smart Growth Online (2015), *What is Smart Growth*, [Online], Available at: <https://smartgrowth.org/what-is-smart-growth/>, [Accessed 22 March 2023].

Primit: 23 aprilie 2023; **Acceptat:** 3 mai 2023

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Urban Planning and Its Relationship to Conflict Dynamics

Mahmoud Alturkmani (1)

(1) Arch, doctoral student at the Doctoral School of Urban planning “Ion Mincu” University of Architecture and Urbanism”, Bucharest, Romania

Abstract. Urban planning has been a significant factor in warfare throughout history, yet it has not received systematic scientific evaluation. Viewing conflictual events from a purely planning perspective could lead to a better understanding of the critical dynamics of many of today's civil wars and nations' conflicts. Additionally, it can also help recognize how these dynamics influence conflict resolution and post-conflict peacebuilding. This paper argues that urban planning should be seen as an essential piece to contemporary conflict analysis and legislative policy development by governmental authorities, international organizations, donor agencies, NGOs, and privatized firms interested in conflict resolution, et cetera. While there is a growing consensus that there is a certain linkage between urban planning and conflicts continuation and resolution, there are significant disagreements about how important it is in relation to other political, social, cultural, and identity factors. This paper focuses on the relationship between urban planning and conflict dynamics and how it contributes to severe conflicts.

Key words: urban conflicts, urban concentration, urbanization, conflict dynamics, urban centers.

1. Urbanization and urban concentration

1.1. Urban conflicts

Throughout history, urban planning has played a central role in warfare, yet it has not received systematic scientific evaluation. Viewing conflictual events from a purely planning perspective could lead to a better understanding of the critical dynamics of many of today's civil wars and nations conflicts. Additionally, it can also help recognize how these dynamics influence conflict resolution and post-conflict peacebuilding. As such, urban planning should be seen as an essential piece to contemporary conflict analysis and legislative policy development by governmental authorities, international organizations, donor agencies, NGOs, and privatized firms interested in conflict resolution, etc.

While there is a growing consensus that there is a certain linkage between urban planning and conflicts continuation and resolution, there are significant disagreements about how important it is in relation to other political, social, cultural, and identity factors. By studying the increasing importance of megacities and urban centers, scholars have sought to understand how these cities shape certain violent acts and internal threats in causing unstable environments. Cities may have conflict potentials through two primary factors: urbanization and urban concentration¹.

Urbanization simply can be identified as the massive movement of people from rural areas to urban areas. Urbanization may face changes rapidly due to natural disasters, conflicts, or economic prosperity and sometimes get associated with significant, non-violent anti-regime activism². However, urbanization is still negatively associated with prolonged and orderly civil wars³: urbanization makes it difficult for initial insurgencies to take shape. As more and more people from diverse backgrounds move into cities, mobilization along divisions based on identity is becoming increasingly difficult.

¹ Auvinen 1997

² Auvinen, 1997 and Kalyvas, 2007

³ Urdal 2008

1.2. Urban concentration

Urban concentration refers to the distribution of the population in a particular area in a city. Urban concentration is classified as "high" when most of a country's population lives in a few large urban centers (usually one or two). Moreover, urban concentration is regarded "low" when people live in a city with multiple urban centers. The concentration of urban populations is often directly related to the concentration of the states of power and wealth, or to a conscious policy aimed at appeasing the people of urban centers. In recent times, cities account for a disproportionate share of economic activity and tax revenues, and are central sites of political organization and mobilization⁴. State power gathers around these focal points and from there slides to the periphery⁵, with the concentration of state institutions often being more pronounced in urban centers⁶.

In countries with low levels of urban concentration—where multiple urban centers are spread across their territory—state power is more evenly distributed, increasing the state's ability to project power into rural spaces. In countries with high levels of urban concentration "only one or few cities hold most of the urban population", as the resources of state power tend to be concentratedly distributed. Governments with concentrated populations usually continue to invest in already established urban centers, and regimes tend to rely on public policies that benefit urban centers while pushing the costs of these policies onto peripheral cities and rural populations⁷. Thus, the neglected cities are relatively deprived of the good governance and provision of social services that have been shown to dampen the propensity for civil conflict⁸. In this sense, urban concentration contributes to the "social inaccessibility" of the state, as decision makers may decide to leave the underdeveloped peripheral regions neglected and not to invest in its infrastructure or institutions.

Urban concentration can lead to the intensity of state institutions in major cities, or a few large cities. In some cases, these resources get tensed and the urban center becomes a source of political instability. This occurs when the growth of cities exceeds the capacity building of the state. State resources are limited by economic crises, social divisions (socioeconomic, ethnic, and religious) emerge within the city, or political incompetence and mismanagement hinder effective service delivery. As first conceived by Butcher and Griffiths (2017) and applied to foreign policy, urban concentration across space can be conceptualized as a topographical map of power. Low levels of urban concentration correspond to a relatively smooth map, with minimal differences. High levels of urban concentration represent one or a few significant peaks with vast valleys in between. The contrast between them highlights how better-off residents enjoy all aspects of life in high-concentration areas, while others are limited to barely scraping out an existence in low concentration areas. As a result, this paper argues that civil conflicts are more likely to be particularly severe when urban concentration is on high rates. In these cases, the central government may retain complete control only of the capital. At the same time, the periphery provides the opportunity for local political entrepreneurs and affiliated strongmen to provide protection to a disaffected population long ignored by the center⁹. As a result of the relationship

⁴ Jacobs et al 1984

⁵ Tollefsen and Buhaug 2015

⁶ Herbst 2000

⁷ Bates 1981

⁸ Tollefsen et al 2002

⁹ Galula 1964

between urban concentration and constrained state power, three conditions emerge that tend to foster highly intense civil conflict: (1) insurgents' mobilization in the countryside, (2) insurgent targeting of urban centers, and (3) the central state's indiscriminate violence in the periphery.

2. High urban concentration and conflict dynamics

These dynamics are often coupled with the shrinking of ruling services as the state's military apparatus expands to meet new threats. We discuss each of these in turn.

1. Rural areas are favorable to forming uprisings as they are the ideal spaces for rebels to pool their strength. These areas have the advantage of a less densely populated geographic area, making it easier to set up bases for training recruits, and from these bases, local insurgencies strategize with relatively less concern about state repression. It seeks covert foreign support from foreign countries¹⁰. If the militants have allies abroad, particularly in border areas - it makes it easier for foreign countries to provide logistical support and materials. Thus, rebels are better able to match existing military strength, thus prolonging and intensifying conflicts¹¹. Moreover, attacks on isolated army positions and surprise ambushes against government forces far from urban centers are easier to launch than tightly coordinated attacks on major cities or pitched battles¹². Additionally, the ethnic or religious sectarian factor, when urban planning processes have been built on a sectarian or ethnic basis, especially in rural areas that do not receive much attention from state institutions, becomes a popular base that is easy to recruit and ideal places for the outbreak of sparks of wars.
2. After mobilizing insurgents into cities' countryside, areas with a high level of urban concentration appear as intelligible and valuable targets for insurgent groups. For example, a single insurgent attack on mass transit infrastructure in urban areas may lead to a widespread propaganda for the insurgents' cause. However, it may also lead to massive casualties and economic hardship in the long term. This type of operation is highly attractive to the media. It helps signal the strength of the rebels. This type of focused propaganda improves the insurgents' ability to recruit new members from the city center.
3. The limited capacity of state institutions in remote areas -due to the inability to control the use of military force over such long distances- increases the government's reliance on indiscriminate violence against civilians in the countryside because of the limited access to reliable information about insurgents¹³. For instance, this violence backfired in Sudan's western Darfur state against the Sudan Liberation Movement Army and the Justice and Equality Movement¹⁴. Senegal against the Movement for Democratic Forces for Change¹⁵, and Suriname against the Jungle Commandos¹⁶.

Urban concentration - the distribution of urban populations across one or more cities - can generate a higher likelihood of civil conflict¹⁷. However, the percentage of people living in urban areas versus rural areas is significant, which is highly associated with socio-economic

¹⁰ Veron et al 2004

¹¹ Kalyvas and Balcells 2010

¹² Buhaug and Lujala 2009

¹³ Kalyvas 2006

¹⁴ Waal 2007

¹⁵ Security 1998

¹⁶ McDonald 1988

¹⁷ Auvinen 1997

development and state capacity, and thus, it could lead to negative correlations with laying foundations of a civil war, as discussed earlier.

3. Conclusion

We can note a number of potentially important things regarding urban concentration. Firstly, demographic and socio-demographic variables, where larger populations are believed to allow protection for rebels from superior regime forces, and urban areas with higher densities tend to be less concentrated. Secondly, distinguishing minorities; whereas distinguishing minorities from ethnic groups in a certain country may help capture grievances between groups that can cause intense civil conflict, it is important to interpret this because urban concentration and other forms of geographical inequality may stem from particular geographical distributions. Thirdly, youth distribution: the distribution of youth between the ages of 0 and 24 affects the community's ability to mobilize and the potential for violence, especially in urban areas¹⁸. Young children were counted because many of them are used in combat and support tasks in conflicts armed around the world. Fourthly, the economic and political factors associated with urban planning may be linked to the start of bloodstained civil wars. It has been demonstrated that areas with lower levels of urban development are closely related to the formation of hotbeds of conflict.

4. References

- Auvinen, J. (1981). "Political Conflict in Less Developed Countries" *Journal of Peace Research*, **2**(34), 95-177.
- Bates, R. H. (1981), *States and Markets in Tropical Africa: The Political Basis of Agricultural Policy. Series on Social Choice and Political Economy*, University of California Press, California, U.S.A.
- Buhaug, H., Urdal, H. (2013). "An urbanization bombs? Population growth and social disorder in cities" *Global Environmental Change*, **23**(1), 1-10.
- Butcher, C. R., Griffiths, R. D. (2017). "Between Eurocentrism and Babel: A Framework for the Analysis of States, State Systems, and International Orders" *International Studies Quarterly*, **61**(2), 328-336.
- Galula, D., Nagl, J. A. (2010), *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*, Pentagon Press, New Delhi, India.
- MacDonald, S. B. (1988). "Insurrection and Redemocratization in Suriname? The Ascendancy of the Third Path" *Journal of Inter-American Studies and World Affairs*, **30**(1), 105-132.
- Jacobs, J. (1984), *Cities and the Wealth of Nations*, Random House3, New York City, U.S.A.
- MacDonald, S. B. (1988). "Insurrection and Redemocratization in Suriname? The Ascendancy of the Third Path" *Journal of Inter-American Studies and World Affairs*, **30**(1), 105-132.
- McColl, R. W. (1969). "The insurgent state: territorial bases of revolution" *Annals of the Association of American Geographers*, **59**(4), 613-631.
- Salehyan, I. (2007). "Transnational Rebels - Neighboring States as Sanctuary for Rebel Groups" *World Politics*, **59**(1), 217-242.
- Taydas, Z., Peksen, D. (2012). "Can states buy peace? Social welfare spending and civil conflicts" *Journal of Peace Research*, **49**(2), 273-287.
- Tollefsen, A., Halvard, B. (2015). "Insurgency and Inaccessibility" *International Studies Review*, **1**(17), 6-25.
- Urdal, H. (2006). "A Clash of Generations? Youth Bulges and Political Violence" *International Studies Quarterly*, **1**(50), 29-607.
- Wallace, J. (2013). Cities, "Redistribution, and Authoritarian Regime Survival" *Journal of Politics*, **75**(3), 632-645.

Primit: 29 aprilie 2023; Acceptat: 5 mai 2023

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

¹⁸ Urdal 2006

The effective role of urban planning that lays the foundation for conflicts. Case study of the Lebanese civil war (Beirut)

Mahmoud Alturkmani (1)

(1) Arch., doctoral student at the Doctoral School of Urban planning “Ion Mincu” University of Architecture and Urbanism”, Bucharest, Romania

Abstract. Between the years of 1975 and 1990, one of the most multifaceted and complex civil wars had emerged in the Middle East history, known as the Lebanese civil war. The capital city of Lebanon “Beirut” witnessed a factual battleground of numerous armed factions to seize and control the city’s strategic resources. As a result of this conflict, 120,000 individuals faced their death and over a million other civilians got displaced from their regions. This article aims to assess the role of urban planning in the Lebanese civil war and explore the possible relationship between the planning of cities’ architecture and laying out the severity or resolution of civil wars. Using the Lebanese civil war as a case study, this article tries to add to the knowledge of how urban planning practices and policies might affect social conflicts by an in-depth investigation of historical records and scholarly literature.

Key words: urban conflicts, urban fabric, sectarianism in Lebanon, slums and conflict, violence in slums.

1. The propagation of Sectarianism in Lebanon and its relationship to Urban planning

Deep sectarian tensions were worsened by urban planning and architectural practices throughout the Lebanese Civil War. The divergency of different ethnicities and religious background of the Lebanese people have been reflected in the physical environment and the spatial distribution of communities, where zoning regulations, governmental neglect, and geographical aspects exacerbated the sectarian tensions in Lebanon.

The spatial zoning in urban planning was one of the primary elements that contributed to the spread of sectarianism in Lebanon¹. Due to the aim of maintaining a delicate balance between the different sect groups, there was a lack of inclusiveness and integration between diverse communities. Thus, sectarian lines were brought to physically segregate the holistic Lebanese population which gave them a lesser chance of meet, integrate, and take decisions as a unified group like the case of most other nations. For instance, in Beirut, neighborhoods were often defined by sectarian lines dominated by one religious group forming a case similar to ghettos. These accumulated acts of separation both physically and socially have led in turn to a legitimate case of “group isolation” which has been the fuel of a potential civil war.

Furthermore, the stratification and unequal distribution of wealth were pioneered by urban planning practices of favoring the private housing and infrastructure over public investment sectors. That has led to the emergence of gated enclaves for the wealthy sectarian groups,

¹ Haddad 2013

hence, to the detachment from the wider society². This physical isolation, together with other factors like financial disparity and political patronage, contributed to the polarization and fragmentation of society along sectarian lines³.

Additionally, one of the key aspects that play a huge role in unification of nations is sharing communal culture. In that sense, urban planning methods in Lebanon had neglected the preservation of the Lebanese cultural heritage and sharing identities that could give a sense of patriotism to the Lebanese people. The civil war's destruction of historic neighborhoods and landmarks, followed by post-war reconstruction efforts that prioritized economic interests over cultural heritage, resulted in the loss of shared spaces and symbols that could have fostered social cohesion and promoted cross-sectarian interactions⁴. These levels of destruction and intended neglecting from the authorities have furtherly fueled the tensions and isolation of the Lebanese people⁵.

Also, top-down decision-making processes have frequently characterized urban planning practices in Lebanon, with limited opportunities for meaningful participation and engagement of local communities, including diverse sectarian groups. This exclusionary approach to urban development has marginalized particular sectarian populations, aggravated their sense of alienation and unhappiness and contributed to social problems⁶. Furthermore, the absence of inclusive and participatory decision-making processes has frequently resulted in the imposition of planning regulations and policies that do not adequately reflect the diverse needs, aspirations, and identities of various sectarian groups, resulting in social tensions and conflicts⁷.

Overall, there is a complicated and diverse link between urban planning practices and the spread of sectarianism in Lebanon. The spatial segregation of urban areas along sectarian lines, unequal distribution of resources and services among different sects, neglect of cultural heritage, and exclusionary decision-making processes have all contributed to the escalation of sectarian tensions and social fragmentation in Lebanon. These urban design practices have exacerbated sectarianism, strengthened social divisions, and exacerbated social conflicts, especially the spread of sectarianism in Lebanon. The interaction of urban planning practices and sectarian dynamics in Lebanon has played a key role in establishing the country's social, cultural, and political landscape.

2. The Impact of Urban Fabric Destruction on Social Cohesion

During the Lebanese Civil War, the loss of urban fabric and infrastructure had a significant influence on social cohesion, community resilience, and the potential for post-war rehabilitation⁸. During the war, the urban fabric of cities and towns throughout Lebanon was

² Salem 2018

³ Harb 2016

⁴ Diab 2017

⁵ Al-Haddad 2015

⁶ Nehme 2013

⁷ El-Khoury 2011

⁸ Davis 2006

severely damaged, with buildings, roads, and public spaces destroyed or severely damaged by shelling, bombing, and other forms of violence⁹. The loss of urban infrastructure, along with large-scale relocation, aided in the dispersion of social networks and the dissolution of communal bonds¹⁰. This subheading will investigate the influence of urban devastation on social cohesion and community resilience in Lebanon, focusing on the experiences and efforts of various communities to reconstruct.

The damage of Lebanon's urban fabric and infrastructure has hampered post-war restoration and recovery attempts. Physical devastation of buildings, roads, and other infrastructure has made it difficult for communities to re-establish their social and economic networks, hampered efforts to reconstruct, and hampered efforts to recover. The loss of urban infrastructure has also had a significant influence in war-affected areas. The dispersion of social networks and the dissolution of community bonds have posed substantial barriers to recovery and have contributed to the country's ongoing social and economic issues in many places.

In addition to physically destroying urban infrastructure, the Lebanese Civil War had a significant impact on the social fabric of communities around the nation. The war resulted in massive population displacement, with many people having to evacuate their homes and towns owing to the conflict's brutality and instability¹¹. This displacement had a significant influence on social networks and community interactions, contributing to community fragmentation and social cohesiveness collapse. Many of those impacted by the conflict had a sense of dislocation and puzzlement as a result of the destruction of their homes, neighborhoods, and public places, hurting community resilience and recovery efforts.

Despite these obstacles, many Lebanese communities worked to rebuild and recover in the post-war period. Communal-based initiatives have evolved in certain circumstances to help restoration operations while also fostering social cohesiveness and communal resilience. Local communities, for example, have organized to clean up and repair public places in certain locations, while community groups have worked to give support and assistance to individuals impacted by the conflict in others. These activities have been crucial in strengthening social cohesion and community resilience, as well as in assisting with recovery and reconstruction efforts throughout Lebanon.

3. Slums and conflict in Beirut city

Since the early twentieth century, informal settlements have been a feature of Beirut's urban landscape. The city's fast population increase, spurred by rural-urban migration and refugee influxes from neighboring countries, resulted in a housing crisis and the rise of informal settlements¹². The number of informal settlements in Beirut expanded dramatically

⁹ Khouri 2006

¹⁰ Nasr 2010

¹¹ Haidar 2019

¹² Salem 2018

during the Lebanese civil war (1975-1990), as displaced persons sought sanctuary in the city's abandoned buildings and vacant lots¹³.

3.1. Political economy of slums

The growth of informal settlements in Beirut is not simply a result of a housing crisis, but it is also tied to the city's political economy. The government has evicted and demolished informal communities, while political elites have utilized them to acquire political support and influence¹⁴. As a result, people of informal settlements are stuck between the government's efforts to eradicate them and politicians' efforts to defend them.

Furthermore, in informal settlements, the lack of formal land tenure and property rights has contributed to a situation in which land is used for short-term gain and speculation rather than long-term development. This has resulted in an informal economy of land and housing that is largely uncontrollable by the state, contributing to a cycle of poverty and social exclusion¹⁵.

3.2. Conflict and violence in slums

In Beirut, informal settlements are frequently related to violence and conflict, including as intercommunal violence and organized crime¹⁶. These communities are subject to violence and instability because of a lack of institutional control and basic utilities such as sanitation and lighting¹⁷. Furthermore, because these settlements are informal, it is difficult for authorities to regulate them and provide basic services and infrastructure¹⁸.

3.3. Urban planning's role

The role of urban planning in resolving the issue of informal settlements in Beirut is essential. The first step is to recognize the need for cheap and suitable housing for all citizens, regardless of income or legal status. This necessitates a shift in emphasis away from short-term political gain and towards long-term planning and development that prioritizes the needs of the city's citizens.

Regularization of informal settlements is one strategy that has been recommended, which entails granting people property rights and legal recognition, as well as providing basic services and infrastructure. This method has proven to be effective in other countries, such as Brazil and Colombia, where it has resulted in lower poverty and social exclusion. This method, however, must be applied in a way that is attentive to Beirut's distinct setting and citizens' needs.

¹³ Cohen 2013

¹⁴ Diab and Harb 2013

¹⁵ Saliba and Slieman 2015

¹⁶ Harb 2013

¹⁷ Karam 2018

¹⁸ UN-Habitat 2003

The neighborhood of Hayy al-Sellom is a famous example of the influence of informal settlements on violence in Beirut. Hayy al-Sellom, located on the city's southern borders, is a largely Shiite neighborhood that arose as an informal town in the 1980s, during the early phases of the civil war. The area is distinguished by tiny lanes, closely packed dwellings, and a lack of essential utilities like drainage and electricity¹⁹.

During the civil war, Amal, a Shiite organization that developed in the late 1970s in response to the Palestinian presence in Lebanon, held Hayy al-Sellom. To secure the support of the local populace, Amal utilized the neighborhood as a base of operations and established a network of social services, including schools, clinics, and welfare programs²⁰. However, the presence of the militia in the neighborhood resulted in violence and conflict with other militias, such as the Lebanese Forces and the Palestinian Liberation Organization (PLO), who sought to expand their control over the area²¹.

Due to political, social, and economic constraints, the state's attempts to govern informal settlements and provide basic services to their people were restricted after the civil war. Informal settlements have continued to spread, and the government has depended heavily on informal agreements with local players like militias and political parties to regulate them.

As a result, informal settlements are frequently controlled by non-state entities who are not accountable to the state or the citizens of these regions. These players frequently employ violence and coercion to preserve dominance, and confrontations between competing groups can swiftly develop and result in large-scale violence.

Furthermore, informal settlements are frequently located in areas prone to environmental hazards such as landslides and floods. These risks might disproportionately affect residents of informal settlements, who frequently lack access to essential infrastructure and services. As residents compete for resources and assistance, this can exacerbate tensions and conflicts in these areas.

4. Conclusion

The Lebanese Civil War provides important insights on the link between urban design, architecture, and social strife. The spread of sectarianism via confessional zoning, the devastation of the urban fabric, and the absence of comprehensive planning and regulations throughout the postwar rebuilding period all contributed to social tensions and worsened the conflict. However, there have been efforts in the aftermath of the war to use urban planning as a tool for reconciliation and peacebuilding, using approaches such as inclusive reconstruction, participatory planning, and promoting spatial justice.

More research is needed to better understand the relationship between urban planning and social conflict, particularly in contexts other than Lebanon. Case studies from different

¹⁹ Ghandour 2012

²⁰ Karam 2010

²¹ Fawaz, 2010

nations and areas in the midst of or recovering from civil wars might provide light on the role of urban design in influencing social conflicts and peace-building initiatives. Furthermore, examining the outcomes and impacts of specific urban planning interventions in conflict-affected areas could provide policymakers and practitioners with practical lessons on how to use urban planning as a tool for conflict prevention, mitigation, and post-conflict reconstruction.

5. References

- Fawaz, L. (2010), *A brief history of the Lebanese civil war*, Springer, London, United Kingdom.
- Haddad, T. (2013). "The City and the State: The Politics of Urban Planning in Postwar Lebanon" *Journal of Urban Affairs*, **35(2)**, 205-222.
- Harb, M. (2016). "Sectarianism as urbanism: the politics of space and identity in a divided Beirut" *Space and Polity*, **20(1)**, 94-112.
- Karam, Z. (2018). "The Role of Public Space in Urban Life in Arab Cities Political Ecologies of the State: Lessons" *Post-colonial India*, **20(3)**, 141-153.
- Khoury, R. (2006), *Recovering Beirut's Public Space*. In P. L. Knox & P. J. Taylor (Eds.), *Worldly Provincialism: Anglo-American Geography*, Ashgate, Surrey, United Kingdom.
- Nehme, M. (2013). "Sectarian Urbanism: The Spatial Underpinnings of Political Violence in Beirut" *Political Geography*, **34(1)**, 11-22.
- Salem, A. (2018). "Refugee camps and informal settlements: A symmetrical approach to managing refugee crisis in the urban context of Lebanon" *International Journal of Disaster Risk Reduction*, **27(2)**, 81-87.
- Salem, P. (2018), *Urban Planning and the Syrian Refugee Crisis: A Comparative Analysis of Lebanon, Turkey and Jordan*. *The City as Global Health Project: Vol. 1*, Edinburgh University Press, Edinburgh, Scotland, United Kingdom.
- UN-Habitat (2003) *Cities in a Globalizing World: Global Report on Human Settlements*, Earthscan, London, United Kingdom.

Primit: 14 mai 2023; Acceptat: 14 mai 2023

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

„Orașul circular”: Începutul unei noi paradigme urbane/umane? / “The circular city”: The beginning of a new urban/human paradigm?

Cristina Andreea Bălan (1)

(1) Doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract. Life's only constant is change¹. The world changes, behaviors and mentalities change, same as the cities that are considered support spaces for the development of daily life and activities.

In this context, „Let's close the loop”², „Cracking the code of circularity”³, „The future is neutral”⁴, „Designed to leave the world better than we found it”⁵, „The circular imperative”⁶, „On the road to the circular economy”⁷ represents a small part of the mottos adopted by different manufacturers in order to highlight the pressing need for transition to circularity, perspective changes and fundamental transformations registered in their current activity. The multitude of these initiatives demonstrate the increasing level of awareness and concern of society towards the global challenges generated by irrational consumption, resources depletion, pressures on natural frameworks and pollution levels increase. Starting from the stated initiatives and from the current dynamics that demonstrate how circularity is progressively becoming the new „pattern” of thinking, production and consumption, a new concern is emerging regarding the implications and possibilities of transposing circularity into spatial development practices.

Key words: Circular Economy, Urban Metabolism, Sustainable Development, Resilience, Spatial Planning, Innovation.

1. Introducere

Regulile se schimbă, evoluțiile sociale orientate către auto-dezvoltare, uniformizare ideologică cu consecințe asupra evoluțiilor demografice precum individualizarea, îmbătrânirea, mobilitatea demografică și crearea de familii mici, modifică fundamental nevoile sociale și reorientează tiparele de utilizare a spațiului (densificare) de producție și consum (producție în

¹ Robinson 1991

² „Let's close the loop - Repair & recycle” – Reprezintă cel mai mare program de colectare a articolelor vestimentare, inițiat și derulat de H&M

³ „Cracking the code of circularity” - Chanel a inițiat în cursul anului 2018 Atelier des Matières, inițiativă circulară de recuperare și reintegrare în piața de producție a materialelor nefolosite sau necomercializate din sectoarele de modă, în contextul transformării economiei circulare și a upciling-ului în obiective principale ale industriei de lux.

⁴ „The Future Is NEUTRAL: The circular economy is stepping into a new era” – Renault lansează prima inițiativă de operare de-a lungul întregului lanț valoric al economiei circulare în domeniul auto în vederea tranziției către neutralitatea consumului de resurse

⁵ „Designed to leave the world better than we found it” – Apple și-a asumat atingerea obiectivului de producție cu impact zero de carbon până în anul 2030

⁶ „The circular imperative” – Philips își asumă o serie de obiective circulare pentru anul 2025

⁷ „On the road to the circular economy” – Mercedes Benz își reconfigurează liniile de producție în vederea închiderii ciclurilor de materiale. Totodată Mercedes Benz inovează procesul de producție din etapa de proiectare în vederea asigurării reciclării componentelor, sens în care toate modelele actuale de vehicule sunt prezintă un procent de reciclare de 85%.

masa eficientă și ieftină). Complementar, tendințele generale de creștere a competitivității, urbanizarea accelerată, societatea de consum, risipa, poluarea și intensificarea efectelor generate de schimbările climatice se dovedesc a fi premisele unei evoluții ne-sustenabile ce reclamă cantități semnificative de resurse naturale și generează cantități semnificative de deșeuri. În acest context provocator de evidențiere a dublei provocări privind limitarea resurselor finite și creșterea cantităților deșeurilor la nivel urban, se profilează ca unică soluție, noua paradigmă a circularității.

Experiențele curente demonstrează o creștere reală a preocupărilor privind „Economia Circulară”, stare de fapt demonstrată de numeroase inițiative și măsuri experimentale conștiente și instinctive întreprinse și promovate atât în rândul mediilor academice, cât și în rândul administrațiilor publice, producătorilor sau colectivităților locale.

Fie că discutăm de inovarea proceselor de proiectare, vânzarea serviciilor în locul produselor, utilizarea partajată, reutilizarea creativă a produselor aflate în stare de funcționare sau colectarea, recuperarea, reciclarea și închirierea articolelor vestimentare, încurajarea versatilității, modularității și adaptabilității în procesele de proiectare alături de recuperarea și reutilizarea materialelor de construcții⁸, toate aceste măsuri urmăresc extinderea duratelor de viață a produselor și implicit decuplarea dinamicilor cotidiene față de exploatarea resurselor⁹.

Abordarea orașelor ca zona de convergență a diferitelor domenii sectoriale¹⁰ (social, economic, ecologic, politic, tehnic, etc) și ca spații de sprijin în care oamenii trăiesc, inovează, lucrează, produc și consumă cantități considerabile de resurse justifică orientarea interesului către cadrele urbane ca metabolisme complexe și totodată validează efervescența preocupărilor privind identificarea premiselor de tranziție și operaționalizare a „circularității spațiale”.

2. „Economia Circulară”

„Economia Circulară” este departe de a fi un concept inovator, bucurându-se de fundamente istorice și filozofice profunde. Acesta apare ca replică combativă față de consecințele revoluțiilor industriale și transformările mental-comportamentale induse prin implementarea progresivă a obsolescenței, producției în masă și societății de consum.

Astăzi, după patru decenii de la prima inițiativă de conturare a conceptului, economia circulară” devine domeniu consacrat și de notorietate la nivel internațional, făcând posibilă eliminarea eventualelor divergențe de interpretare asupra semnificației conceptuale.

Fundația Ellen MacArthur în calitate de „părinte” al acestui domeniu definește economia circulară ca sistem „restaurator sau regenerativ prin intenție și proiectare”¹¹ care „înlocuiește

⁸ Guldman 2016

⁹ Korhonen *et al* 2018

¹⁰ Samset și Accorigi 2020

¹¹ EMA, 2013

conceptul de sfârșit de viață cu restaurarea”¹². Cumularea acestei înțelegeri cu o serie de referințe formulate de diferiți specialiști de la nivel internațional, evidențiază cum circularitatea în profil economic propune închiderea buclelor de materie în vederea menținerii valorii acestora și limitarea degradării cadrului natural. Prin urmare, în umbra unei societăți de consum tot mai evidente, „Economia Circulară” propune o schimbare de paradigmă și tranziția către modele circulare de producție și consum angajând totodată o serie de transformări în profil sensibil.

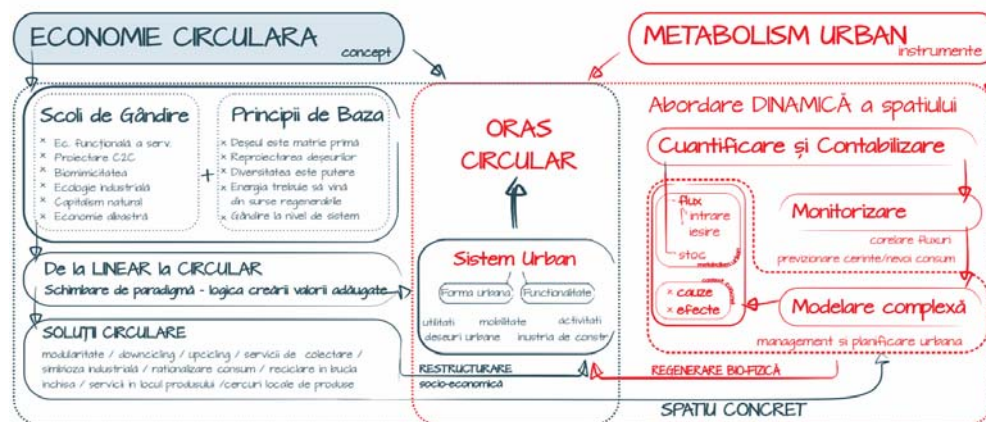

Fig. 1. Articulare conceptuală a circularității spațiale

Prin urmare, conform Fig.1, stadiul avansat de cunoaștere al domeniului, existența unei baze solide de cunoștințe privind „Economia Circulară” și disponibilitatea numeroaselor instrumente operaționale propuse de metabolismul urban, reprezintă premisele esențiale orientării și fundamentării procesului de extrapolare a circularității în profil urban.

3. „Deteritorializarea circularității”¹³

Fie că discutăm despre circularitate ca oportunitate de creștere economică, ca reglementare privind reducerea consumului de materiale sau ca economie în scădere, toate aceste propuneri de operaționalizare sunt lipsite de competențe spațiale. Competențele tehnice deteritorializate ale circularității se justifică prin prisma modului de conturare a domeniului de „Economie Circulară”, ca sedimentare a implicațiilor diferitelor concepte precum „biomimicritatea”, „cradle to cradle”, „simbioza industrială”, „urban mining”, „resurse în cascada”, cu rădăcini în domeniile științelor naturale, ecologiei și economiei¹⁴. Acestor considerente se adaugă deconectarea fizică și psihologică a oamenilor față de resurse și cadrele de viață prin centralizarea puterii, deciziilor și serviciilor, și prin transformarea indivizilor în simpli cumpărători sau consumatori, fără a fi implicați în dinamica de organizare și funcționare ale orașelor.

¹² EMA, 2013

¹³ Veyssi re 2021

¹⁴ Korhonen *et al* 2018

Complementar, literatura de specialitate dedicată „Economiei Circulare” omite să integreze spațialitatea în lista dimensiunilor fundamentale conceptului, făcând referire în mod limitativ la dimensiunile tehnologice, sociale, economice, guvernamentale, comportamentale și de mediu¹⁵. Acest fapt se datorează atât complexității cadrelor urbane cât și abordării abstractizate a fluxurilor fără a fi ancorate în contexte urbane sau teritoriale predefinite, situație ce atrage cadre extinse de cercetare în vederea transpunerii spațiale a circularității.

4. Schimbare de paradigmă

„Economia Circulară” se desfășoară în spațiu și efectele acesteia se înregistrează tot în spațiu. Prin urmare, dezvoltarea spațială trebuie să se alinieze dinamicilor și evoluțiilor curente. Cu toate acestea, modelele tradiționale de planificare și amenajare par nepregătite pentru a surprinde diversitatea și complexitatea implicațiilor realităților urbane.

Astfel putem reitera orientarea practicilor actuale asupra competențelor spațiale concrete ce fac referire la infrastructura și țesutul urban, ignorând competențele imateriale ale orașelor¹⁶, abordare ce neglijează efectele și dezechilibrele generate de lipsa reglementării fluxurilor urbane. Ca replica dedicată acestui context, transpunerea circularității în profil spațial propune noi raționamente de aprofundare a teritoriului în ansamblul componentelor sale sistemice și abordarea orașelor ca organisme caracterizate de fluxuri metabolice.

Totodată, practicile de planificare spațială și amenajare teritorială sunt orientate frecvent către măsuri de controlare a dezvoltării, abordare inadecvată dezideratelor actuale de reziliență axate către competențele adaptative, dinamice, conservatoare, eficiente și echitabile ale orașelor. Complementar se impune evidențierea caracterului profund static, sectorial și linear al proceselor de interpretare și diagnosticare a diferitelor contexte urbane, procese încheiate și concretizate prin viziuni ideale de dezvoltare elaborate pentru termene clar prestabilite¹⁷. Observăm astfel cum abordarea metabolică a orașelor își propune să devină vector de inovare a cadrelor existente de planificare, contestând caracterul de finalitate al documentațiilor existente prin recomandarea de noi abordări adaptate tendinței continue de transformare și dinamicii relațiilor din profil spațial.

Nu în cele din urmă trebuie semnalată orientarea eronată a modelelor actuale de dezvoltare bazate pe creștere incrementală determinată de edificarea zonelor libere și echiparea acestora cu funcțiuni necesare creșterii economice, abordare agresivă de cele mai multe ori față de valorile istorice și de mediu.

Prin urmare noile abordări trebuie să urmărească tranziția progresivă de la expansiune către transformare, contestând paradigma creșterii nelimitate prin evidențierea nevoii de abordare a spațiului ca organism complex aflat în dinamică evolutivă. Acest context impune orientarea

¹⁵ Amenta *et al* 2022

¹⁶ Coenen 2012

¹⁷ Cavalieri, 2020

dezvoltării către măsuri de protejare, regenerare, reutilizare și reechilibrare sistemică, punând un accent deosebit asupra caracteristicilor istorice, de mediu, patrimoniale și peisagere locale.

5. Planificarea „circularității spațiale”

Revizia critică a literaturii de specialitate evidențiază stadiul incipient de conturare a conceptului¹⁸ de „Oraș Circular”, fapt demonstrat și de încercările de abordare și integrare a circularității în practicile de dezvoltare spațială prin metode rudimentare și instrumente deja existente.

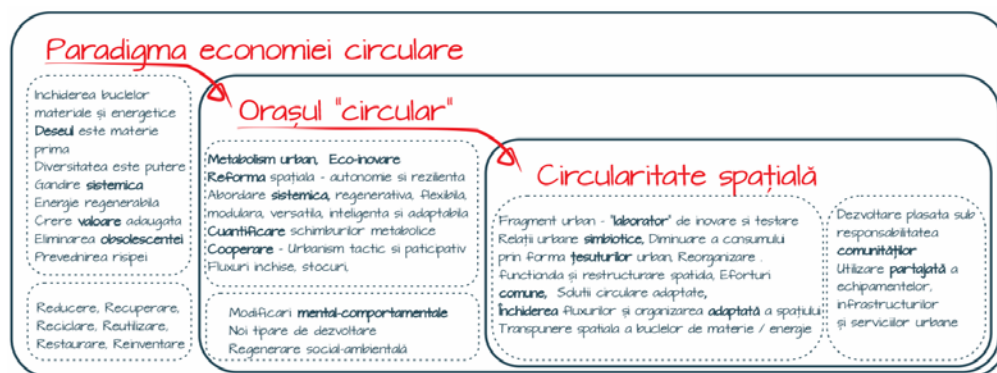

Fig. 2. Cadrul teoretic de transpunere a circularității în profil spațial

Cu toate acestea, trebuie menționat că „circularitatea spațială” nu reprezintă un cumul de instrumente de planificare ci o transformare a opȳicii generale de planificare prin redefinirea obiectivelor generale referitoare la bunăstarea urbană printr-o abordare metabolică, așa cum este ilustrat și în Fig.2. Prin urmare, tranziȳia și transpunerea circularității în practicile de urbanism conferă acestora un aport inovativ substanȳal, propunând reformarea mentalității generale prin recunoașterea caracteristicilor dinamice și a capacităȳii de adaptare a spaȳiului, proces complex ce angajează actori, niveluri, domenii, metode și etape diferite de transformare.

Lipsa unor cadre mature de reglementare și nivelul incipient de cercetare a „circularității urbane”, evidențiază cum înȳelegerea aprofundată a iniȳiativelor experimentale de abordare metabolică și circulară a spaȳiului reprezintă primul pas de identificare a factorilor determinanȳi și a contextelor de tranziȳie către deziderate circulare. Putem specula astfel potenȳialul de revizuire și readaptare a cadrelor actuale de reglementare și management urban prin articularea cercetării sistematice a practicilor experimentale și dezvoltarea concomitentă a unor instrumente alternative dedicate circularității spaȳiale.

Abordarea dinamică a fenomenului urban evidențiază inadecvarea utilizării indicatorilor tradiȳionali de urbanism (POT, CUT, H.max, etc) în evaluarea nivelurilor de circularitate și nevoia identificării unor seturi universale de indicatori adaptate abordării metabolice a orașelor. Cu

¹⁸ Girardet 1996

toate acestea multitudinea inițiativelor de definire a seturilor de indicatori se demonstrează a fi una fragmentată, sectorială și incapabilă să furnizeze instrumente optime de sprijinire a factorilor de decizie.

Totodată, metodologiile tradiționale de amenajare a teritoriului și urbanismului, bazate pe indicatori integrați sau nu în sisteme GIS pot fi articulate cu metodologiile de evaluare a metabolismelor urbane, capabile să furnizeze informații privind potențiale impacturi generate de scenariile de dezvoltare spațială¹⁹. Astfel, după cum putem observa și în Fig.3, interpretarea dinamică a metabolismelor urbane facilitează teritorializarea și articularea fluxurilor cu realitățile situaționale concrete, în vederea reorientării tendințelor actuale de dezvoltare.

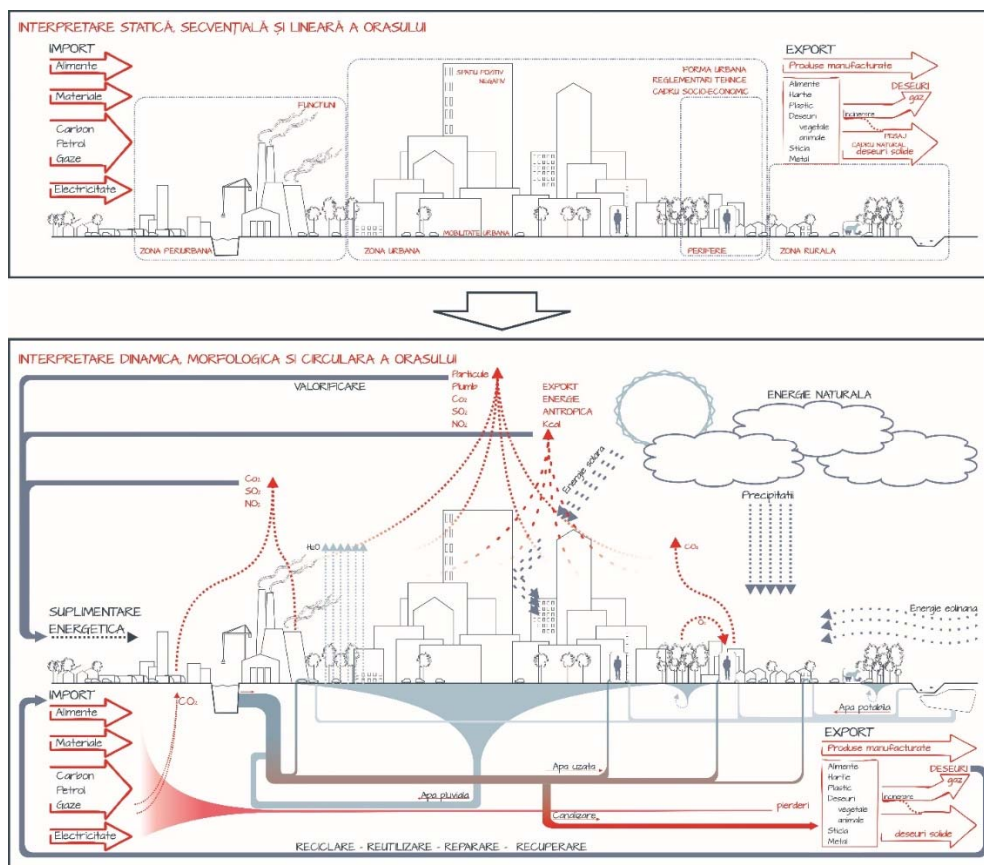

Fig. 3. Schimbarea paradigmei urbane – tranziția de la urbanismul linear către urbanismul circular²⁰

Totodată, adăugarea noilor competențe de revitalizare și regenerare ecologică propuse de abordarea circulară și metabolică a planificării induce modificarea metodologiilor de analiză, modalităților de elaborare a planurilor urbanistice și reglementărilor din domeniu. În mod pragmatic, aceste schimbări fac referire la monitorizarea ciclurilor de viață a diferitelor fragmente urbane și previzionarea de noi dezvoltări sau chiar a declinului diferitelor zone.

¹⁹ Åkerman 2016

²⁰ Prelucrare după Duvigneaud și Denaeyer-De Smet (Kennedy, 2007)

Suplimentar, completarea seturilor de analize caracteristice documentațiilor de specialitate cu noi competențe privind capacitatea de furnizare a serviciilor eco-sistemice, specificații ale infrastructurilor majore, analizarea formelor de degradare și gestionarea deșeurilor, poate sprijini cartografierea „Economiei Circulare” în profil spațial, având rol de fundamentare și prioritizare a măsurilor transformatoare dar și de planificarea coerentă a diferitelor etape tranzitorii dintre dezafectarea și revitalizarea zonelor urbane.

Reprezentarea transpunerii spațiale a circularității are totodată capacitatea de a evidenția dinamice teritoriale și evoluțiile concrete în timp și spațiu depășind condiția de „cutie neagră”²¹ a orașelor, propunând aprofundarea relațiilor și raporturilor interne și externe a metabolismelor urbane ca sisteme complexe. În mod pragmatic, cartografierea propune reprezentarea vizuală a circularității prin suprapunerea în plan a informațiilor privind stocurile și fluxurile de materii prime utilizate sau deșeuri generate de diferite activități urbane, cu informații și constrângeri generate de configurarea spațială a infrastructurilor și țesuturilor urbane. Aceste exerciții evidențiază posibilitățile de identificare spațială a zonelor bogate în resurse, a zonelor capabile de stocare sau prelucrare și a zonelor dedicate depozitării.

Putem conchide astfel că identificarea competențelor definitorii diferitelor zone și delimitarea concretă în profil spațial, alături de recuperarea, regenerarea și restabilirea echilibrelor ecologice a terenurilor abandonate și de reintegrarea acestora în circuitul urban reprezintă elemente cheie care pot face subiectul instrumentelor de planificare și proiectare urbana în vederea configurării de „sisteme urbane circulare”.

6. Concluzii

Recunoscând limitele prezentei publicații, aceasta reprezintă un exercițiu teoretic de extrapolare a principiilor „Economiei Circulare” în profil spațial pornind de la baze de cunoștințe în domenii complementare. Totodată, în vederea probării teoretice a posibilităților de transpunere a circularității în profil spațial, sunt sugerate diferite ipoteze de integrare concretă a circularității în practicile tradiționale de urbanism și amenajare teritorială.

Nu în ultimul rând, prezenta lucrare își propune să disemineze și să sporească nivelul de conștientizare a implicațiilor tiparelor de producție și consum la nivelul orașelor actuale, propunând schimbarea de paradigmă, transformări mental-comportamentale și deschiderea unor noi direcții de cercetare și explorare avansată.

Bibliografie

- Åkerman, E. (2016), *Development of Circular Economy Core Indicators for Natural Resources: Analysis of existing sustainability indicators as a baseline for developing circular economy indicators*, teza de master, Royal Institute of Technology, Stockholm, Suedia.
- Amenta, L., Russo, M., van Timmeren, A. (2022), *Regenerative Territories Dimensions of Circularity for Healthy Metabolisms*. Editura Springer Nature, Kansas, USA.

²¹ Lovasi et al 2020

- Apple. (2022), *Apple - Environment Social Governance*, [online], disponibil la: <https://investor.apple.com/esg/default.aspx>, [Accesat 12.11.2022].
- Cavalieri, C. and Cogato Lanza, E. (2020), Territories in Time: Mapping Palimpsest Horizons *Urban Planning*, 5(2), pp.94–98.
- Coenen, L., Benneworth, P. and Truffer, B. (2012), Toward a spatial perspective on sustainability transitions *Research Policy*, 41(6), pp.968–979.
- Dacia. (2022), *The Future Is NEUTRAL: economia circulară într-o nouă eră*, [online], disponibil la: <https://www.dacia.ro/noutati/corporate/the-future-is-neutral.html> [Accesat 12.11.2022].
- Dale Samset, I., Accorigi, A. (2020), *Survey report on regulatory obstacles and drivers for boosting a sustainable and circular urban biobased economy*, Urban Agenda for the EU, Bruxelles, Belgia.
- Ellen Macarthur Foundation. (2013), *Towards the circular economy - Economic and business rationale for an accelerated transition*, Cowes, Ellen Macarthur Foundation Publishing.
- Group, M.-B. (n.d.), *On the road to the circular economy* - Mercedes-Benz Group, [online], disponibil la: <https://group.mercedes-benz.com/sustainability/resources/circular-economy.html>, [Accesat 12.11.2022].
- Guldmann, E., (2016), *Best Practice Examples of Circular Business Models*, The Danish Environmental Protection Agency, Copenhagen, Danemarca.
- Girardet, H. (1996), *The Gaia atlas of cities : new directions for sustainable urban living*, Gaia, Londra.
- H&M. (2022), *Let's close the loop | Repair & recycle | H&M*, [online], disponibil la: https://www2.hm.com/en_gb/sustainability-at-hm/our-work/close-the-loop.html, [Accesat 12.11.2022].
- Kennedy, C., Cuddihy, J. and Engel-Yan, J. (2007). „The Changing Metabolism of Cities” *Journal of Industrial Ecology*, volumul 11 (2), 43-59.
- Korhonen, J., Honkasalo, A. and Seppälä, J. (2018). Circular Economy: The Concept and Its Limitations *Ecological Economics*, 143 (1), pp.37–46.
- Korhonen, J., Nuur, C., Feldmann, A. and Birkie, S.E. (2018). Circular economy as an essentially contested concept *Journal of Cleaner Production*, 175, pp.544–552.
- Lovasi, G.S., Diez, A.V. and Kolker, J. (2020). Urban Public Health *Oxford University Press*, 2022, 229–248.
- Nast, C. (2022), „Cracking the Code of Circularity” in the Chanel Ecosystem, [online], disponibil la: <https://www.vogue.com/article/atelier-des-matieres-cracking-the-code-of-circularity>, [Accesat 12.11.2022].
- Philips. (n.d.), *Circular economy*, [online], disponibil la: <https://www.philips.com/a-w/about/environmental-social-governance/environmental/circular-economy.html#:~:text=The%20circular%20imperative&text=In%20a%20circular%20economy%2C%20products>, [Accesat 12.11.2022].
- Robinson, T.M. (1991), *Heraclitus : Fragments*. Univ. Toronto, Toronto.
- Veyssière, S., Laperche, B. and Blanquart, C. (2021). Territorial development process based on the circular economy: a systematic literature review. *European Planning Studies*, pp.1–20.
-

Primit: 16 mai 2023; Acceptat: 19 mai 2023

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Forma urbană inteligentă în urbanism: orașul în era digitală / Smart Urban Form in Urban Planning: The City in the Digital Age

George-Gabriel Marin

Doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism
„Ion Mincu”, București, România

Abstract: Urban planning in the digital era has been shaped by the impact of technology on city development and urban design, as well as the challenges and opportunities generated by technological advancements. The paper explores the transition from the traditional urban form to an evolved smart urban form and examines the impact of digital evolution on it. It analyzes emerging technologies in urban planning and design, while discussing the benefits, challenges, and future research directions associated with the development of the smart urban form. This paper starts from the assumption that the adoption of advanced technologies has a direct positive impact on the urban form. Thus, the paper aims to clarify key concepts and understand the influence of the digital evolution on the urban form. By investigating the relationship between digital evolution and urban form, the article contributes to a deeper understanding of the implications and opportunities presented by the digital era in shaping our cities.

Key words: smart city, technology advancement, urban planning transformation, smart urban form

1. Introducere

1.1. Contextul actual al urbanismului și tranziția către forma urbană inteligentă

În ultimii 30 de ani, urbanismul a trecut printr-o serie de schimbări semnificative, determinate în mare măsură de avansarea rapidă a tehnologiei informației și comunicațiilor. Tehnologia informației este unul dintre principalii factori care determină competitivitatea urbană și reprezintă singurul mijloc prin care orașele pot accede la pozițiile de top în ierarhia urbană¹. Convergența dintre tehnologie și oraș se regăsește în literatura de specialitate sub denumirea de „oraș inteligent”². Astfel, adoptarea rapidă a tehnologiei în context urban a adus în prim-plan conceptul de „formă urbană inteligentă”, care integrează tehnologia digitală în dezvoltarea și gestionarea orașelor³. Forma urbană inteligentă reprezintă o iterație a formei urbane tradiționale, fiind determinată de evoluția orașelor într-un mod integrat și sustenabil, ce corespunde nevoilor în creștere ale populației. În acest context, tehnologia digitală joacă un rol esențial în facilitarea comunicării și a interacțiunii dintre diferite părți interesate de procesul planificării și dezvoltării orașelor inteligente, de la autoritățile publice până la ONG-uri, asociații de clustere, universități, companii private și comunitatea locală⁴. Studiile indică faptul că urbanismul inteligent se bazează pe utilizarea tehnologiilor emergente, cum ar fi sistemele de informații geografice (GIS), Big Data (BD) și Internetul Lucrurilor (IoT), pentru a dezvolta soluții inovatoare pentru problemele cu care se confruntă orașele din secolul XXI. În esență, utilizarea acestor tehnologii permite dezvoltarea

¹ Mureșanu 2010

² Yigitcanlar *et al* 2018

³ Geertman *et al* 2015

⁴ Elisei *et al* 2016

unor sisteme de planificare și proiectare urbană bazate pe colectarea și analiza unor volume mari de date⁵, pentru a sprijini o dezvoltare urbană inteligentă și cât mai bine informată.

Importanța formei urbane inteligente constă în capacitatea sa de a se adapta și de a răspunde eficient la provocările și oportunitățile pe care era digitală le aduce în societatea contemporană⁶. Forma urbană inteligentă contribuie, printre altele, la asigurarea unei mobilități urbane durabile, promovarea unei mai bune utilizări a resurselor și a energiei, creșterea eficienței în furnizarea serviciilor publice și facilitarea participării cetățenilor în procesul de planificare și luare a deciziilor⁷. De exemplu, forma urbană inteligentă joacă un rol crucial în îmbunătățirea mobilității urbane, în sensul integrării tehnologiilor avansate în sistemele de transport, permițând monitorizarea în timp real a traficului și ajustarea rutelor și alocarea resurselor în funcție de nevoi⁸. Aceasta poate duce la reducerea ambuteiajelor, scurtarea timpilor de călătorie și îmbunătățirea eficienței transportului public. Sistemele inteligente de transport pot fi conectate cu dispozitive mobile, oferind utilizatorilor informații în timp real despre rute, opțiuni de transport și evenimente care pot afecta călătoria. De asemenea, forma urbană inteligentă permite o gestionare mai eficientă a resurselor și energiei. Prin intermediul infrastructurii digitale, orașele pot monitoriza și controla consumul de energie în clădiri și iluminat public, permițând ajustări automate pentru a reduce pierderile și a minimiza impactul asupra mediului. Prin urmare, forma urbană inteligentă contribuie la crearea unor orașe durabile, reziliente și viabile din punct de vedere social și economic.

În contextul creșterii rapide a populației lumii și extinderii orașelor din ultimele decenii, se pune tot mai des întrebarea privind viitorul mediului urban⁹. Această preocupare este abordată în majoritatea cercetărilor recente, evidențiind oportunitatea tehnologiilor în procesele de adaptare a orașelor la schimbările generate de transformarea digitală¹⁰. Astfel, evoluția conceptului de oraș inteligent abordează provocările urbanizării și promovează medii urbane durabile prin utilizarea tehnologiilor digitale, implicarea cetățenilor și implementarea unor sisteme interconectate. Procedând astfel, orașele inteligente au capacitatea de a optimiza gestionarea resurselor și de a stimula dezvoltarea economică într-o manieră durabilă din punct de vedere ecologic, prin integrarea unor rețele de senzori și dispozitive inteligente¹¹. În acest context a luat naștere conceptul de modelare a informațiilor despre oraș (City Information Modelling), care oferă un cadru cuprinzător ce integrează diverse surse de date și tehnologii, oferind șansa de a lua decizii informate și de a planifica și gestiona eficient orașele în era digitală¹². De exemplu, acest concept a fost utilizat în domeniul construcțiilor, oferind o bază solidă pentru îmbunătățirea eficienței și calității în industria construcțiilor. Modelarea informațiilor despre oraș în domeniul construcțiilor permite realizarea unor analize și simulări avansate, gestionarea ciclului de viață al construcțiilor, îmbunătățirea eficienței și a sustenabilității acestora, optimizarea proceselor de construcție și, nu în ultimul rând, reducerea costurilor

⁵ Pettit *et al* 2017

⁶ Kim *et al* 2021

⁷ Li *et al* 2020

⁸ Docherty *et al* 2018

⁹ Hall și Pfeiffer 2000

¹⁰ Sassen 2015

¹¹ Eremia *et al* 2017

¹² Gil 2020

și a timpului¹³. Prin urmare, conceptul de oraș inteligent admite o deschidere mare către dezvoltări viitoare bazate pe date, acoperind diverse aspecte, cum ar fi transportul și mobilitatea, fondul construit și alte elemente ce aparțin de planificarea urbană. În contextul tranziției de la forma urbană tradițională către forma urbană inteligentă, trebuie amintită o noțiune apărută mai recent în literatura de specialitate, respectiv digital twin sau geamănul digital. Această tehnologie avansată reprezintă o aplicație practică a digitalizării în domeniul planificării și proiectării urbane, care permite experimentarea orașului prin intermediul unei aplicații digitale. Cu toate că definițiile conceptului de digital twin variază destul de mult în literatura de specialitate în funcție de utilizare, aplicații și domeniul de aplicare, există un consens evident conform căruia un geamăn digital este o reprezentare digitală a unui obiect fizic. Practic, geamănul digital poate fi considerat componenta cea mai avansată a formei urbane inteligente, având un potențial uriaș în îmbunătățirea planificării și managementului urban¹⁴. În plus, geamănul digital este recunoscut pentru oportunitățile pe care le aduce în domeniul urbanismului, inclusiv în ceea ce privește gestionarea infrastructurii, implicarea cetățenilor, precum și în dezvoltarea sustenabilă a orașelor¹⁵. Această tehnologie deschide noi perspective în ceea ce privește modul în care interacționăm și navigăm prin mediul urban, contribuind la crearea unor experiențe digitale personalizate și interconectate. De exemplu, aplicațiile dezvoltate în domeniul mobilității urbane oferă opțiuni de transport personalizate, bazate pe preferințe, nevoi și condițiile de trafic în timp real, în timp ce aplicațiile dedicate urbanismului participativ permit cetățenilor să-și exprime opiniile și să participe la procesul de luare a deciziilor în oraș¹⁶.

2. Metodologie

Lucrarea propune o analiză a conceptului de formă urbană inteligentă, în contextul cercetărilor privind orașele inteligente. Astfel, lucrarea explorează conceptul de formă urbană inteligentă în era digitală, pornind de la definițiile formei urbane tradiționale. Scopul lucrării este de a evidenția impactul pe care evoluția digitală îl are asupra formei urbane, în contextul tranziției de la forma urbană tradițională la cea inteligentă. În plus, lucrarea urmărește să aducă un aport în dezbateră academică recentă despre rolul proiectării și planificării urbane în cadrul orașelor inteligente¹⁷, pornind de la ipoteza conform căreia există o relație directă între adoptarea tehnologiilor avansate și tranziția de la forma urbană tradițională către o formă urbană inteligentă. Cu alte cuvinte, evoluția digitală are un impact pozitiv direct asupra formei urbane. Această ipoteză este susținută, în primul rând, de faptul că dezvoltarea TIC și fenomenul de creștere urbană sunt într-o formă de simbioză care implică o interacțiune reciproc avantajoasă între TIC și creșterea urbană¹⁸.

2.1 Strategia de cercetare

Strategia de cercetare a urmărit, în primul rând, colectarea și sintetizarea informațiilor din literatura de specialitate disponibilă cu privire la forma urbană tradițională, precum și la

¹³ Tah *et al* 2017

¹⁴ Ketzler *et al* 2020

¹⁵ Shahat *et al* 2021

¹⁶ Ratti și Claudel 2016

¹⁷ Batty *et al* 2012

¹⁸ Townsend 2013

aparitia formei urbane inteligente, cunoscută sub denumirea de smart city sau oraș inteligent. Această sinteză a literaturii ajută la înțelegerea în profunzime a conceptelor cheie utilizate în cadrul lucrării, respectiv formă urbană tradițională și forma urbană inteligentă. În al doilea rând, obiectivul articolului constă în identificarea relației dintre forma urbană și evoluția digitală în contextul urbanismului și evidențiază impactul pe care aceasta îl are asupra formei urbane. Cu toate că există o mulțime de lucrări ce abordează tema orașului inteligent sau a formei urbane, nu am găsit, până în acest moment, nicio lucrare care să sintetizeze, într-o manieră cuprinzătoare, informațiile cu privire la impactul evoluției digitale asupra formei urbane. Prin urmare, strategia de cercetare urmărește câteva etape succesive:

1. Clarificarea cadrului conceptul, prin elaborarea unei definiții clare și coerente a formei urbane tradiționale și a formei urbane inteligente, pornind de la literatura revizuită și de la cunoștințele teoretice existente în domeniu. În plus, lucrarea urmărește evidențierea tehnologiilor emergente care sprijină dezvoltarea formei urbane inteligente, cum ar fi sistemele de informații geografice (GIS), big data și Internetul Lucrurilor (IoT).
2. Explorarea modului în care evoluția digitală influențează procesul de tranziție de la forma urbană tradițională la cea inteligentă, prin discutarea impactului pe care evoluția digitală îl are asupra formei urbane, inclusiv identificarea domeniilor-cheie în care tehnologiile digitale au influențat/ schimbat modul în care este concepută și organizată forma urbană.
3. Ilustrearea beneficiilor și a provocărilor asociate cu dezvoltarea formei urbane inteligente, în vederea consolidării conceptului și a identificării unor direcții de cercetare viitoare.

În acest context, întrebarea centrală a lucrării se rezumă la: Cum influențează evoluția digitală tranziția de la forma urbană tradițională la forma urbană inteligentă? Această întrebare de cercetare explorează factorii care stau la baza transformării formei urbane în era digitală, pornind de la tendințele și direcțiile de dezvoltare ale orașelor contemporane, până la tehnologiile emergente utilizate în proiectarea și planificarea urbană. În subsidiar, lucrarea discută beneficiile, provocările și oportunitățile asociate cu implementarea tehnologiilor digitale în domeniul urbanismului.

2.3. Calitatea datelor și a surselor

Lucrarea a folosit o gamă diversă de surse, inclusiv cărți, studii și articole de specialitate, pentru a colecta informații despre forma urbană și forma urbană inteligentă. Din punct de vedere calitativ, sursele au fost clare și de calitate, având un caracter precis. Cu toate că informațiile și datele disponibile în literatura actuală privind subiectul smart city sunt extrem de acoperitoare, există o limitare a surselor în ceea ce privește studiul influenței pe care evoluția digitală o exercită asupra formei urbane. De aceea, lucrarea de față include o clarificare teoretică menită să demonstreze relația directă și impactul pozitiv pe care evoluția digitală îl are asupra formei urbane.

3. Forma Urbană în Era Digitală

3.1 Despre forma urbană tradițională

Forma urbană tradițională reprezintă modul în care un oraș este organizat și structurat în spațiu, incluzând elemente fizice cum ar fi clădirile, străzile, parcurile, rețelele de transport

și zonele funcționale determinate de diferite moduri de utilizare a terenurilor (zone rezidențiale, comerciale, industriale, verzi, etc)¹⁹. Elementele fizice ale formei urbane variază de la o scară la alta, respectiv de la nivel micro – caracteristici precum materiale de construcție, fațade și ferestre, la o scară mai mare, caracteristici precum fond construit, tip de stradă, spațiu public/ spațiu verde²⁰. Totuși, în perspectiva explorării formei urbane în era digitală, trebuie menționat faptul că forma urbană este continuu influențată de factori istorici, culturali, sociali, economici și politici²¹, fiind permanent predispusă modificărilor²². Prin urmare, forma urbană este o entitate evolutivă, într-o permanentă transformare, ca urmare a schimbărilor sociale și culturale din cadrul societății umane, fiind determinată de suportul spațial și de înțelegerea ei ca sistem socio-spațial specific urban²³.

În acest context, scopul urbanismului este de a optimiza forma urbană pentru a răspunde nevoilor în continuă schimbare ale societății, asigurând în același timp o dezvoltare durabilă și o calitate ridicată a vieții pentru locuitorii unui oraș. În plus, una dintre funcțiile esențiale ale urbanismului constă în identificarea modelelor repetate din structura, formarea și transformarea mediului construit pentru a ajuta la înțelegerea modului în care elementele interacționează între ele²⁴. Prin urmare, înțelegerea aprofundată a definiției și caracteristicilor formei urbane, precum și a modului în care aceasta se manifestă în mediul fizic al orașului, este esențială pentru a explora modalitățile de transpunere a sa în mediul digital, într-un mod eficient și precis. Cu certitudine, transpunerea formei urbane în mediul digital poate fi extrem de utilă pentru procesele de planificare și proiectare urbană, întrucât permite testarea diferitelor scenarii și soluții, fără a afecta mediul fizic.

3.2 Abordări contemporane în conceptul de „Formă urbană inteligentă”

Conceptul de smart city se referă la utilizarea tehnologiei informaționale și a comunicațiilor (TIC) pentru a îmbunătăți calitatea vieții și eficiența utilizării resurselor în mediul urban. De fapt, conceptul de smart city este un precursor al formei urbane inteligente, fiind prima noțiune care a abordat utilizarea tehnologiilor avansate în contextul orașelor și al planificării urbane. Astfel, au luat naștere orașele inteligente, care integrează tehnologia în diverse domenii precum gestionarea resurselor fizice, transportul și mobilitatea, precum și serviciile publice. Conform literaturii de specialitate, conceptul de smart city pune accentul pe inovație, colaborare și adaptabilitate în planificarea și dezvoltarea formei urbane.

Majoritatea definițiilor existente privind orașul inteligent (smart city) tind să se concentreze pe rolul tehnologiei în oraș. În cele mai multe cazuri, orașele inteligente sunt definite drept orașe dezvoltate pe baza tehnologiilor avansate și a dispozitivelor hardware inteligente, cum ar fi: senzori wireless, contoare, vehicule și telefoane inteligente, rețele mobile, date tehnologice de stocare și software. În ciuda a numeroase publicații care susțin echivalența dintre orașul inteligent și tehnologiile avansate, un oraș nu poate deveni inteligent doar prin utilizarea tehnologiei. De fapt, există mai mulți autori și lucrări care au adus critici conceptului de smart city. Una dintre cele mai frecvente critici se referă la abordarea

¹⁹ Lynch 1981

²⁰ Kropf 2014

²¹ Dempsey *et al* 2008

²² Talen 1958

²³ Florescu 2009

²⁴ Kropf 2014

limitată a aspectelor sociale ale dezvoltării urbane sustenabile. Această critică subliniază faptul că accentul pus pe tehnologie și eficiență poate neglija aspectele legate de echitate socială, incluziunea comunității și participarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor. De exemplu, există studii care evidențiază necesitatea de a implica cetățenii în dezvoltarea orașelor inteligente, atât pentru a evita creșterea inegalităților sociale și a excluziunii digitale, cât și pentru a crește gradul de angajament și colaborare între diverse părți interesate²⁵. Aceste critici sunt întărite de studii mai recente, care evidențiază nevoia de a pune accent pe calitatea vieții produsă de implementarea independentă a tehnologiilor avansate, precum și importanța participării cetățenilor în dezvoltarea formei urbane²⁶.

Practic, pe fondul unui val de critici aduse conceptului de smart city, a luat naștere noțiunea de formă urbană inteligentă, care integrează atât dimensiunea tehnologică a dezvoltării – materializată prin utilizarea tehnologiilor avansate în mediul urban, cât și aspectele sociale, economice, culturale și politice ale dezvoltării durabile. Cu alte cuvinte, forma urbană inteligentă se referă la adaptarea și transformarea orașelor în era digitală, prin integrarea tehnologiei digitale și a principiilor dezvoltării durabile și reziliente în procesul de planificare și proiectare urbană. Acest concept ia în considerare utilizarea tehnologiilor emergente, cum ar fi sistemele de informații geografice (GIS), big data și Internetul Lucrurilor (IoT), pentru a optimiza utilizarea resurselor și a aborda provocările și oportunitățile specifice erei digitale. În plus, conceptul de formă urbană inteligentă ține cont de aspectele sociale ale dezvoltării și își propune să creeze orașe adaptabile și reziliente, capabile să gestioneze eficient resursele disponibile.

În acest context, o serie de curente și abordări contemporane au luat naștere pentru a orienta dezvoltarea formei urbane inteligente în era digitală. În general, aceste abordări se concentrează pe diferite aspecte ale urbanismului și tehnologiei și contribuie la formarea cadrului conceptual pentru planificarea și proiectarea orașelor inteligente. Cu toate că analiza principiilor și a modelelor contemporane de dezvoltare urbană nu face direct obiectul cercetării, amintirea lor succintă este necesară pentru a indica direcția în care evoluează forma urbană, marcând tranziția de la o formă urbană tradițională către una inteligentă.

Un prin curent în acest sens este marcat de adoptarea conceptului de oraș compact (compact city), un model ce promovează dezvoltarea urbană densă, mixtă și orientată spre transportul public și pietonal, pentru a reduce dependența de autovehicule și pentru a minimiza impactul negativ asupra mediului²⁷. Prin promovarea unei densități ridicate, orașele compacte contribuie la eficientizarea utilizării terenurilor, reducerea extinderii urbane, facilitarea interacțiunilor sociale și economice, precum și îmbunătățirea accesibilității la dotări urbane. Această abordare este considerată mai durabilă decât extinderea urbană tip sprawl, deoarece necesită mai puțină infrastructură, este mai puțin dependentă de mașini și promovează echitatea socială²⁸. Un oraș compact poate deveni și un oraș inteligent prin integrarea tehnologiilor și infrastructurii digitale. Așadar, în era digitală, orașul compact poate beneficia de tehnologia digitală pentru a facilita mobilitatea

²⁵ Kitchin 2014

²⁶ Nikki Han și Kim 2021

²⁷ Jenks *et al* 1996

²⁸ Burton 2000

urbană durabilă, oferind soluții inovatoare pentru gestionarea traficului în timp real. Astfel, orașul compact și forma urbană inteligentă se completează reciproc, având ca obiective comune creșterea eficienței și durabilității în cadrul dezvoltării urbane.

Un alt curent convergent cu tranziția de la forma urbană tradițională către forma urbană inteligentă este reprezentat de orașul rezilient (*resilient city*). Abordarea conceptului de oraș rezilient se concentrează pe creșterea capacității orașelor de a face față și de a se adapta la perturbări, șocuri și provocări precum schimbările climatice, dezastrelor naturale și crizele economice. De asemenea, reziliența urbană este definită în literatura de specialitate drept capacitatea comunităților și a sistemelor dintr-un oraș de a supraviețui, de a se adapta și de a crește indiferent de tipurile de presiuni pe care le experimentează²⁹. Cu alte cuvinte, reziliența urbană permite orașelor să se recupereze în urma dezastrelor și să reducă impactul acestora. În era digitală, tehnologia poate ajuta la creșterea rezilienței urbane prin monitorizarea și anticiparea riscurilor, optimizarea utilizării resurselor și facilitarea comunicării și colaborării între diferite părți interesate de planificarea și proiectarea urbană. De exemplu, tehnologia digitală poate fi utilizată pentru a evalua vulnerabilitățile și a anticipa riscurile asociate cu schimbările climatice, precum inundațiile sau valurile de căldură, și pentru a proiecta infrastructuri și sisteme urbane reziliente. Astfel, creșterea rezilienței urbane prin intermediul platformelor digitale poate fi o abordare viabilă în contextul formei urbane inteligente. Acest lucru este susținut de rolul platformelor digitale, care facilitează colectarea, analiza și gestionarea datelor urbane în timp real, în vederea luării unor decizii cât mai bine informate.

Al treilea curent apărut acum mai bine de cinci decenii se referă la conceptul de oraș sustenabil (*sustainable city*). Conform raportului Brundtland, adoptarea principiilor dezvoltării durabile se referă la promovarea unei dezvoltări urbane care echilibrează nevoile economice, sociale și de mediu, în timp ce satisface nevoile locuitorilor săi actuali, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi³⁰. În plus față de aceste condiții, un oraș sustenabil și inteligent este un oraș în care îndeplinirea principiilor dezvoltării durabile este susținută de TIC³¹. De fapt, orașul inteligent este văzut ca o platformă în care sunt așteptate cele mai recente inovații în domeniul TIC pentru a rezolva problemele ce țin de planificarea și dezvoltarea orașelor referitoare la eficiența energetică, gestionarea eficientă a resurselor urbane și altele. Astfel, relația dintre orașul sustenabil și forma urbană inteligentă este una evidentă. De exemplu, tehnologiile de monitorizare a consumului de energie și de gestionare a resurselor pot contribui la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și la promovarea eficienței energetice în clădiri și infrastructură, jucând un rol cheie în atingerea sustenabilității urbane³².

Cu toate că există o relație complexă între forma urbană inteligentă și sustenabilitate, această relație este marcată de un paradox. Deși forma urbană inteligentă poate contribui la îmbunătățirea eficienței și utilizării durabile a resurselor într-un oraș, există riscul ca preocuparea excesivă pentru tehnologie să se suprapună asupra aspectelor sociale ale sustenabilității³³. Astfel, este important să se asigure o abordare integrată și echilibrată

²⁹ Ribeiro și Gonçalves 2019

³⁰ UN 1987

³¹ Höjer și Wangel 2014

³² Chatterjee *et al* 2022

³³ Hassan și Lee 2015

între inovație tehnologică, eficiență energetică și aspecte sociale și ecologice în dezvoltarea formei urbane inteligente.

Dacă aceste trei curențe discutate au o implicare spațială directă asupra evoluției formei urbane, determinând o schimbare de optică în ceea ce privește direcțiile de dezvoltare urbană, există și câteva mișcări care nu afectează, în mod direct, dimensiunea fizică a formei urbane. Dintre acestea, voi face referire la cele mai frecvent discutate – urbanismul participativ (participatory urbanism) și e-guvernanta (e-governance). Fiecare dintre aceste curențe influențează, într-o măsură considerabilă, procesul de tranziție de la forma urbană tradițională la cea inteligentă.

În primul rând, noțiunea de urbanism participativ are o influență semnificativă deoarece susține implicarea activă a cetățenilor în procesul de planificare și dezvoltare a orașului. În acest sens, relația dintre forma urbană inteligentă și urbanismul participativ se bazează pe utilizarea tehnologiilor digitale și a infrastructurii inteligente pentru a implica cetățenii în procesele de planificare și luare a deciziilor în cadrul orașelor³⁴. Utilizarea tehnologiilor avansate în cadrul orașului inteligent deschide perspective semnificative în ceea ce privește implicarea și participarea cetățenilor, întrucât era digitală pune la dispoziție o gamă largă de instrumente pentru acest scop. În acest sens, studiile evidențiază rolul pe care tehnologia informației și comunicațiilor îl are asupra participării cetățenilor, aducând o contribuție majoră la crearea unor orașe inteligente și durabile.

În al doilea rând, relația dintre forma urbană inteligentă și e-guvernarea se referă la rolul pe care utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor îl are asupra proceselor de guvernare integrată, eficientă și transparentă în orașe. Conceptul de e-guvernare facilitează colaborarea între diferite părți interesate, dar nu garantează participarea activă a actorilor la procesele decizionale. Totuși, prin intermediul e-guvernării, autoritățile pot oferi servicii publice digitale, facilita comunicarea și interacțiunea cu cetățenii și îmbunătăți procesele administrative, contribuind la eficiența și transparența guvernării într-un oraș inteligent³⁵. În plus, e-guvernarea oferă un cadru propice pentru tranziția către forma urbană inteligentă, având implicații asupra politicilor pentru orașe inteligente³⁶.

Prin urmare, atât principiile urbanismului participativ, cât și ale e-guvernării contribuie la tranziția către o formă urbană inteligentă, adaptată cerințelor erei digitale, prin utilizarea eficientă a resurselor tehnologice disponibile. Aceste două teme sunt orizontale în abordarea conceptului de formă urbană inteligentă în era digitală și sunt complementare cu cele trei curențe – orașul compact, orașul rezilient și orașul sustenabil, care oferă o bază solidă pentru tranziția de la forma urbană tradițională către forma urbană inteligentă. În concluzie, prin integrarea acestor curențe și abordări contemporane în procesul de planificare și proiectare urbană, se poate realiza o tranziție benefică și coerentă, care să răspundă nevoilor și aspirațiilor comunităților, să încurajeze participarea cetățenilor și utilizarea tehnologiei pentru a crea orașe inteligente, reziliente și sustenabile, în acord cu principiile dezvoltării durabile.

³⁴ Wilson *et al* 2017

³⁵ Vinod Kumar 2015

³⁶ Paskaleva 2009

3.3 Tehnologii emergente utilizate în proiectarea și planificarea urbană

Fără îndoială, evoluția digitală are un impact esențial asupra urbanismului și formei urbane, introducând aspecte inteligente în dezvoltarea orașelor, atât în ceea ce privește materializarea formei urbane, cât și mecanismele de guvernare și management urban³⁷. În prezent, orașele se confruntă cu o nevoie urgentă de regândire a formei urbane într-o manieră cât mai eficientă, precum și a guvernării locale prin utilizarea tehnologiilor avansate. Aceste nevoi sunt generate de diverse provocări în domeniul planificării și proiectării urbane, cum ar fi creșterea rapidă a populației și extinderea zonelor construite în teritoriu (urban sprawl), asigurarea mobilității urbane durabile, a eficienței energetice, rezolvarea problemelor legate de mediu, poluarea aerului și apariția insulelor de căldură, adaptarea la schimbări climatice, ameliorarea infrastructurii urbane și îmbunătățirea calității vieții în orașe³⁸. O altă provocare frecvent întâlnită se referă la participarea și implicarea cetățenilor în procesul de planificare și proiectare urbană și în procesul de luare a deciziilor cu privire de dezvoltare orașelor³⁹.

Aceste provocări necesită o abordare inovatoare și adaptată la noile condiții, iar utilizarea TIC și conceptul de oraș inteligent oferă oportunități pentru rezolvarea acestora. Prin implementarea tehnologiilor digitale și a soluțiilor inovatoare, orașele pot îmbunătăți procesele administrative, eficiența serviciilor publice și interacțiunea cu cetățenii. În prezent, tehnologiile digitale facilitează colectarea, analiza și vizualizarea datelor despre orașe și permit o planificare urbană mai bine informată, bazată pe date în timp real, contribuind la dezvoltarea orașelor inteligente. Literatura de specialitate recunoaște impactul tehnologiilor emergente asupra formei urbane și evidențiază rolul big data, al Internetului Lucrurilor (IoT), precum și al sistemelor informaționale geografice (GIS) în realizarea unui oraș inteligent și în îndeplinirea obiectivelor de sustenabilitate⁴⁰.

Internetul Lucrurilor influențează dezvoltarea formei urbane inteligente, în sensul că permite monitorizarea, gestionarea și controlul dispozitivelor de la distanță, precum și generarea de un fluxuri masive de date în timp real, prin intermediul unor rețele de senzori⁴¹. Această tehnologie permite conturarea unei perspective detaliate asupra funcționării orașelor și contribuie la optimizarea fluxurilor de trafic, îmbunătățirea securității și soluționarea problemelor legate de eficiența energetică în clădiri, demonstrând potențialul ridicat pentru crearea unor orașe inteligente, eficiente și durabile. Combinarea tehnologiilor big data și Internetul lucrurilor reprezintă o oportunitate majoră în construirea orașelor inteligente, permițând acestora să obțină și să integreze informații valoroase dintr-o cantitate mare de date colectate din surse variate, localizate în medii puternic interconectate⁴². În plus, inteligența artificială poate fi folosită pentru a analiza baze de date extinse și complexe, oferind informații cu privire la îmbunătățirea planificării și proiectării urbane⁴³. Un alt domeniu în care big data poate aduce beneficii semnificative este reprezentat de analiza comportamentului și a nevoilor locuitorilor. De exemplu, prin

³⁷ Virtudes și Sá 2017

³⁸ Jamei *et al* 2017

³⁹ Da Cruz *et al* 2018

⁴⁰ Chatterjee *et al* 2022

⁴¹ Kim *et al* 2017

⁴² Hashem *et al* 2016

⁴³ Allam și Dhunny 2019

înțelegerea modului în care locuitorii utilizează spațiul urban sau a comportamentului de deplasare, se pot proiecta orașe mai bine adaptate la nevoile acestora. În plus, analiza datelor de trafic poate ajuta la identificarea zonelor congestionate și la dezvoltarea de strategii de mobilitate durabilă. Astfel, forma urbană inteligentă poate utiliza big data și Internetul lucrurilor pentru a-și îmbunătăți serviciile și a lua decizii mai bine informate.

Planificarea urbană și proiectarea formei urbane în era digitală beneficiază de utilizarea unor instrumente digitale avansate, cum ar fi sistemele de informații geografice (GIS). GIS reprezintă o tehnologie care permite colectarea, stocarea, analiza și vizualizarea datelor spațiale complexe, care includ, printre altele, locația, utilizarea terenurilor, distanțele, densitatea populației, infrastructura de transport⁴⁴. Tehnologia GIS oferă o înțelegere mai bună a mobilității urbane, a structurilor socio-spațiale, a comportamentului zilnic al oamenilor și are ca principale domenii de aplicare: transportul, mobilitatea și siguranța în trafic, managementul riscurilor și planificarea urbană⁴⁵. Prin urmare, instrumentul GIS pune la dispoziție o serie de date ce pot fi folosite ca bază pentru modelarea și planificarea urbană și contribuie la îmbunătățirea capacității actorilor de a lua decizii bazate pe date. În plus, instrumentul GIS oferă numeroase avantaje, inclusiv în ceea ce privește participarea actorilor în planificarea urbană, sprijinind procesul decizional în orașele inteligente.

În ceea ce privește tehnologiile utilizate în proiectarea și planificarea urbană în era digitală, nu trebuie omise nici tehnologiile avansate cum ar fi realitatea virtuală (VR), realitatea augmentată (AR) și inteligența artificială (AI). Acestea au un impact semnificativ asupra formei urbane inteligente, chiar dacă efectele nu sunt întotdeauna vizibile la nivel spațial. De exemplu, tehnologia poate fi utilizată pentru a crea modele virtuale ale clădirilor, străzilor și altor elemente ce constituie forma urbană, fiind utilizate pentru o mai bună înțelegere a orașului⁴⁶. De asemenea, realitatea virtuală și realitatea augmentată prezintă avantaje considerabile pentru procesele de planificare și proiectare urbană, întrucât permite testarea unor scenarii de dezvoltare înainte ca acestea să producă efecte în mediul fizic. O aplicație concretă a tehnologiilor avansate pentru urbanismul secolului al XXI-lea este considerată modelul digital al orașului, respectiv digital twin. În contextul planificării și proiectării urbane, geamănul digital (digital twin) este o reprezentare digitală a unui sistem fizic. Geamănul digital poate fi folosit pentru a modela și simula diferite aspecte ale formei urbane, precum utilizarea terenurilor, organizarea transportului și a mobilității, gestionarea resurselor, consumul de energie, etc.

În concluzie, utilizarea tehnologiilor emergente în proiectarea și planificarea urbană aduce avantaje semnificative pentru dezvoltarea formei urbane inteligente. Tehnologiile digitale, cum ar fi big data, Internetul Lucrurilor (IoT), inteligența artificială (AI) și sistemele informaționale geografice (GIS), permit colectarea, analiza și vizualizarea datelor în timp real, facilitând luarea deciziilor informate și îmbunătățirea serviciilor urbane. Fără îndoială, adoptarea acestor tehnologii permit luarea unor decizii mai bine fundamentate, ce rezolvă problemele și provocările actuale și anticipează nevoile și tendințele viitoare. Cu toate acestea, este important să se acorde atenție aspectelor critice, cum ar fi securitatea și confidențialitatea datelor, pentru a asigura protecția informațiilor sensibile și a datelor cu

⁴⁴ Li et al 2019

⁴⁵ Tao 2013

⁴⁶ Huang et al 2001

caracter personale în contextul utilizării tehnologiilor în planificarea și dezvoltarea urbană specifică erei digitale. Aceste provocări sunt abordate prin adoptarea unor măsuri solide de securitate cibernetică, respectarea normelor privind protecția datelor și promovarea confidențialității și a transparenței în utilizarea datelor. Prin adoptarea unei abordări integrate a tehnologiilor emergente și prin implicarea activă a cetățenilor, forma urbană inteligentă poate contribui la crearea unor orașe eficiente, durabile și reziliente, adaptate nevoilor și cerințelor comunităților actuale și viitoare.

4. Impactul evoluției digitale asupra formei urbane

Având în vedere noile tehnologii utilizate în proiectarea și planificarea urbană, putem observa faptul că impactul evoluției digitale asupra formei urbane este unul semnificativ și se manifestă într-o serie de domenii și aspecte relevante, precum mobilitatea urbană, gestionarea resurselor, reziliența urbană, participarea cetățenilor și guvernarea inteligentă, etc. Pentru fiecare dintre aceste domenii, evoluția digitală a adus un val de schimbări care nu se referă doar la transformarea fizică a formei urbane, cât și la modul de abordare privind planificarea, proiectarea și dezvoltarea formei urbane în era digitală. Cu alte cuvinte, forma urbană inteligentă utilizează tehnologii avansate și soluții inovatoare, cu scopul de a contribui la obiectivele dezvoltării durabile.

- În ceea ce privește mobilitatea urbană, aceasta este semnificativ influențată de evoluția digitală. Principalele aspecte constau în introducerea unor noi moduri de transport și a unor sisteme avansate de gestionare a traficului, dezvoltarea unor aplicații și platformele digitale ce facilitează mobilitatea urbană inteligentă, oferind soluții inovatoare pentru optimizarea transportului și reducerea congestiei în trafic. De exemplu, serviciile de carsharing, aplicațiile de navigare și informare în timp real, sistemele de transport public bazate pe aplicații, vehiculele electrice, bicicletele și trotinetele electrice au transformat modul în care oamenii se deplasează în orașe, reducând impactul asupra mediului. Forma urbană inteligentă utilizează tehnologia digitală și integrează aceste inovații în planificarea și dezvoltarea urbană, promovând o mobilitate urbană multimodală, eficientă și durabilă.
- Din punctul de vedere al gestionării resurselor în mediul urban, evoluția digitală a avut un impact considerabil asupra eficienței procesului de gestionare a resurselor, contribuind la obiectivele dezvoltării durabile. De exemplu, tehnologiile digitale permit implementarea unor sisteme inteligente de iluminat, gestionare a traficului și monitorizare a consumului de energie, contribuind la reducerea emisiilor de carbon și la promovarea eficienței energetice în clădiri și infrastructură. Aceste sisteme utilizează senzori și algoritmi avansați pentru a ajusta iluminatul stradal în funcție de nevoile reale de lumină și pentru a optimiza fluxul de trafic în timp real, reducând astfel congestia și timpul petrecut în trafic. Practic, prin implementarea acestor soluții digitale, se poate obține o utilizare mai eficientă a resurselor și o reducere a impactului asupra mediului înconjurător. De asemenea, tehnologiile de monitorizare a consumului de energie și de gestionare a resurselor pot contribui la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și la promovarea eficienței energetice în clădiri și infrastructură. Astfel, forma urbană inteligentă utilizează tehnologia digitală pentru a implementa abordări durabile în gestionarea resurselor, contribuind la sustenabilitatea formei urbane.
- Din perspectiva rezilienței urbane, evoluția digitală are, poate, una dintre cele mai mari mari implicații asupra tranziției formei urbane către una inteligentă. În acest sens,

tehnologiile digitale joacă un rol cheie în imaginarea și dezvoltarea unor soluții urbane flexibile și adaptabile, care pot răspunde rapid la schimbările naturale, sociale, economice. De exemplu, utilizarea tehnologiilor digitale în monitorizarea și evaluarea în timp real a performanței infrastructurii și serviciilor urbane permite adaptarea acestora în funcție de nevoile în continuă schimbare ale orașelor și locuitorilor lor. Tehnologia digitală poate fi, de asemenea, utilizată pentru a identifica și a evalua vulnerabilitățile din mediul urban și a anticipa riscurile asociate cu schimbările climatice, cum ar fi inundațiile sau valurile de căldură, și pentru a proiecta infrastructuri și sisteme urbane capabile să reziste și să se adapteze la astfel de provocări. Astfel, tehnologia digitală joacă un rol important în sprijinirea dezvoltării unor orașe mai durabile și reziliente în fața schimbărilor climatice și a altor provocări globale.

- Evoluția digitală a deschis noi perspective și asupra participării cetățenilor în procesele de planificare și dezvoltare urbană și asupra guvernării digitale (e-guvernării). Cel mai vizibil efect al evoluției digitale se observă la nivelul modalităților de implicare a cetățenilor, prin intermediul platformelor online, rețelelor sociale, aplicațiilor mobile de feedback și consultare publică, oferindu-le posibilitatea de a-și exprima opiniile și a contribui la luarea deciziilor privind forma și dezvoltarea orașului. Prin aceste instrumente, locuitorii pot raporta probleme, își pot exprima opinii și pot contribui la dezvoltarea unor soluții pentru îmbunătățirea formei urbane. De fapt, facilitarea participării folosind tehnologii digitale în procesele de planificare și proiectare urbană conduce la dezvoltare unor soluții inovatoare și adaptate nevoilor comunităților.
- Un alt domeniu cheie asupra căruia evoluția digitală și-a lăsat vizibil amprenta este planificarea urbană (bazată pe date). Impactul evoluției digitale asupra planificării și managementului urban se poate observa mai ales la nivelul proceselor de colectare, analiză și vizualizare a unor cantități masive de date despre oraș. Tranziția către o formă urbană inteligentă înseamnă, în egală măsură, și tranziția către o planificare urbană mai bine informată, bazată pe date măsurabile și precise. De exemplu, prin utilizarea senzorilor, a camerelor de supraveghere și a altor tehnologii de colectare a datelor, se pot obține informații detaliate despre utilizarea terenurilor, populație, trafic, consumul de energie și alte caracteristici ale formei urbane. Prin urmare, tehnologiile digitale precum sistemele de informații geografice (GIS), analiza datelor spațiale și big data devin instrumente esențiale pentru fundamentarea politicilor publice și a procesului decizional. De asemenea, modelarea 3D permite atât simularea diferitelor scenarii urbane, cât și evaluarea impactului unor strategii de dezvoltare, contribuind la identificarea celor mai eficiente și sustenabile soluții pentru forma urbană.
- Nu în ultimul rând, evoluția digitală are un impact asupra proceselor de modelare și design al formei urbane. Evoluția digitală stimulează inovația și creativitatea în proiectarea urbană, oferind noi oportunități de concepere a unor forme urbane inovatoare și inteligente. Utilizarea tehnologiilor precum realitatea virtuală și augmentată permite explorarea unor idei și concepte noi cu ajutorul vizualizării și simulării spațiilor urbane, facilitând procesul de proiectare și luare a deciziilor informate. În plus, algoritmi de învățare automată pot fi utilizați pentru analiza datelor și anticiparea nevoilor urbane, generând soluții eficiente și adaptate la cerințele orașelor. Evoluția digitală deschide, de asemenea, noi modalități de implicare a comunității și a cetățenilor în procesul de planificare urbană. Platformele online și aplicațiile mobile facilitează comunicarea, participarea și feedback-ul din partea locuitorilor, încurajând generarea de idei și propuneri inovatoare.

Prin urmare, impactul evoluției digitale asupra formei urbane este unul evident și poate fi observat în diferite domenii și aspecte caracteristice formei urbane în era digitală. Integrarea tehnologiei digitale în planificarea și dezvoltarea urbană poate contribui la crearea de orașe mai adaptabile, durabile și reziliente, care să răspundă eficient nevoilor și aspirațiilor locuitorilor în era digitală. Există numeroase exemple de orașe în care impactul evoluției digitale asupra formei urbane este unul vizibil. Fără a intra în detalii întrucât nu fac obiectul acestei lucrări, voi menționa câteva. Barcelona, Singapore, Copenhaga și Tokyo sunt câteva exemple remarcabile de orașe inteligente care au beneficiat în mod semnificativ de evoluția digitală în contextul formei urbane. Aceste orașe au implementat tehnologii digitale pentru a îmbunătăți diferite aspecte ale vieții urbane, cum ar fi gestionarea traficului și a serviciilor publice (ex. „Smart Nation Singapore”), eficiența energetică (ex. Tokyo), colectarea deșeurilor și participarea cetățenilor (ex. platforma „Smart City Barcelona”). Aceste exemple evidențiază modul în care tehnologia digitală contribuie semnificativ la transformarea formei urbane tradiționale într-o formă urbană inteligentă, generând noi oportunități și provocări în planificarea și proiectarea urbană. Pentru a aborda aceste provocări și oportunități, este necesară o înțelegere aprofundată a potențialului și a limitărilor tehnologiei digitale, precum și o colaborare strânsă între diferite părți interesate de multiple aspecte ale formei urbane.

5. Concluzii și recomandări

În concluzie, evoluția digitală a avut un impact semnificativ asupra formei urbane și a adus o serie de schimbări și oportunități în diferite domenii și aspecte ale dezvoltării urbane. Colectarea și analiza datelor în timp real, luarea deciziilor informate și îmbunătățirea serviciilor urbane sunt doar câteva dintre exemplele care demonstrează acest lucru. Mai mult, utilizarea tehnologiilor precum big data, Internetul Lucrurilor, inteligența artificială și sistemele informaționale geografice facilitează tranziția de la forma urbană tradițională la cea inteligentă și permite construirea unor orașe inteligente, durabile și eficiente. Practic, forma urbană inteligentă reprezintă o iterație a formei urbane tradiționale, ce integrează oportunitățile oferite de era digitală.

Forma urbană inteligentă reprezintă o abordare inovatoare a orașelor în era digitală, în care tehnologiile avansate sunt folosite pentru aprofundarea diferitelor elemente ale formei urbane tradiționale, cu scopul de a îmbunătăți eficiența, sustenabilitatea și adaptabilitatea formei urbane. În acest sens, practicile de planificare și proiectare urbană bazată pe date și vizualizări complexe ale formei urbane – de exemplu, digital twin sau geamănul digital reprezintă o abordare inovatoare în domeniul urbanismului, specifică erei digitale. Cu toate acestea, există și provocări asociate cu utilizarea acestor tehnologii, cum ar fi protecția datelor și securitatea informațiilor, precum și inegalitățile pe care tranziția digitală le poate crea în cadrul orașului. Din acest punct de vedere, este esențial să se acorde atenție aspectelor critice și să se implementeze măsuri solide de securitate cibernetică și protecție a datelor pentru a asigura confidențialitatea și securitatea informațiilor.

În urma analizei impactului evoluției digitale asupra formei urbane, putem trage câteva concluzii referitoare la oportunitățile oferite de tehnologiile emergente în proiectarea și planificarea urbană. În esență, acestea includ reziliență urbană, mobilitate urbană

îmbunătățită, planificare și proiectare urbană bazată pe baze de date multiple, o gestionare mai atentă și eficientă a resurselor, inovație și participare civică extinsă, inclusiv guvernare digitală. În primul rând, mobilitatea urbană a fost puternic influențată de evoluția digitală, în sensul dezvoltării unor sisteme inteligente de transport și a unor aplicații mobile ce au facilitat mobilitatea urbană multimodală, eficientă și durabilă, contribuind la reducerea congestiei în trafic și a impactului asupra mediului. De asemenea, tehnologiile utilizate pentru monitorizarea în timp real a performanței infrastructurii și serviciilor urbane, precum și identificarea și evaluarea vulnerabilităților din mediul urban contribuie semnificativ la sporirea gradului de reziliență urbană. Astfel, forma urbană inteligentă poate rezista și se poate adapta mai bine la riscurile asociate schimbărilor climatice. Complementar aceste efecte vizibile la nivel fizic în cadrul formei urbane, evoluția digitală constituie un accelerator pentru participarea cetățenilor în procesele de planificare și dezvoltare urbană. Platformele online, rețelele sociale și aplicațiile mobile au facilitat implicarea cetățenilor cu scopul de a crea orașe mai incluzive și sustenabile. Mai mult, procesele de planificare și proiectare a formei urbane beneficiază de noile tehnologii dezvoltate odată cu evoluția digitală. Utilizarea tehnologiilor precum realitatea virtuală și augmentată, a permis explorarea și simularea unor scenarii de dezvoltare a formei urbane, fără ca acestea să producă efecte în mediul fizic.

În final, este important de menționat faptul că această lucrare prezintă câteva limitări. Prima se referă la folosirea unei abordări teoretice pentru identificarea impactului generat de evoluția digitală asupra formei urbane, bazată pe literatura de specialitate disponibilă. Această opțiune de abordare a subiectului poate limita perspectiva și acoperirea unor provocări ce apar în implementarea tehnologiilor avansate în diferite aspecte ale formei urbane. În acest sens, lucrarea ar putea beneficia, într-o fază ulterioară, de completarea cu câteva exemple concrete de tranziție către forma urbană inteligentă, facilitată de evoluția digitală. Pentru a continua progresul în sensul consolidării formei urbane inteligente în era digitală, sunt necesare cercetări viitoare care să abordeze diverse aspecte. Direcțiile pentru cercetările includ aprofundarea nevoilor și a provocărilor cu care se confruntă forma urbană în era digitală, explorarea experiențelor pozitive și mai puțin pozitive pe baza unor studii de caz concrete, identificarea unor măsuri consistente pentru asigurarea securității și a protecției datelor și, nu în ultimul rând, testarea și integrarea tehnologiilor emergente pentru a genera soluții interconectate și integrate în formă urbană inteligentă.

În concluzie, prin adoptarea unei abordări integrate a acestor tehnologii și prin implicarea activă a cetățenilor, forma urbană inteligentă poate contribui la dezvoltarea unor orașe adaptate nevoilor și cerințelor comunităților actuale și viitoare. Astfel, utilizarea tehnologiilor emergente în proiectarea și planificarea urbană în era digitală deschide noi perspective și posibilități pentru dezvoltarea orașelor inteligente și sustenabile, cu condiția ca acestea să gestioneze, în mod responsabil, provocările și să valorifice oportunitățile oferite de noile tehnologii.

6. Bibliografie

- Allam, Z., Dhunny, Z. A. (2019). „On big data, artificial intelligence and smart cities” *Cities*, **89**, 80–91.
- Batty, M., Axhausen, K. W., Giannotti, F., Pozdnoukhov, A., Bazzani, A., Wachowicz, M., Ouzounis, G., Portugali, Y. (2012). „Smart cities of the future” *The European Physical Journal Special Topics*, **214**(1), 481–518.

- Burton, E. (2000). „The Compact City: Just or Just Compact? A Preliminary Analysis” *Urban Studies*, **37(11)**, 1969–2006.
- Chatterjee, U., Biswas, A., Mukherjee, J., Majumdar, S. (2022), *Advances in Urbanism, Smart Cities and Sustainability*, CRC Press, Boca Raton, Florida, USA.
- Da Cruz, N. F., Rode, P., McQuarrie, M. (2019). „New urban governance: A review of current themes and future priorities” *Journal of Urban Affairs*, **41(1)**, 1–19.
- Dempsey, N., Brown, C., Raman, S., Porta, S., Jenks, M., Jones, C., Bramley, G. (2008), „Elements of Urban Form”, în *Dimensions of the Sustainable Cities*, editori M. Jenks, C. Jones, Springer, London, UK, pag. 21–51.
- Docherty, I., Marsden, G., Anable, J. (2018). „The governance of smart mobility” *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, **115**, 114–125.
- Elisei, P., Dimitriu, S., Cocheci, R.-M. (2016), „Smart Governance, the Backbone of Smart Planning. A new Strategic Plan for the Cluj-Napoca Metropolitan Area”, în: *REAL CORP 2016. Smart Me Up!, Proceedings of 21st International Conference on Urban Planning, Regional Development and Information Society, Vienna, Austria*, pag. 625-32.
- Eremia, M., Toma, L., Sanduleac, M. (2017). „The Smart City Concept in the 21st Century” *Procedia Engineering*, **181**, 12–9.
- Florescu, T. (2009), *Formă și transformare urbană*, Editura Universitară „Ion Mincu”, București, România.
- Geertman, S., Ferreira, J., Goodspeed, R., Stillwell, J. (2015), „Introduction to Planning Support Systems and Smart Cities”, în *Planning Support Systems and Smart Cities*, editori S. Geertman, J. Ferreira, R. Goodspeed, J. Stillwell, Springer, Cham, Switzerland, pag. 1-17.
- Gil, J. (2020). „City Information Modelling: A Conceptual Framework for Research and Practice in Digital Urban Planning” *Built Environment*, **46(4)**, 501–27.
- Hall, P., Pfeiffer, U. (2000), *Urban Future 21: A Global Agenda for Twenty-First Century Cities*, Routledge, London, UK.
- Hashem, I. A. T., Chang, V., Anuar, N. B., Adewole, K., Yaqoob, I., Gani, A., Chiroma, H. (2016). „The role of big data in smart city” *International Journal of Information Management*, **36(5)**, 748–58.
- Hassan, A.M., Lee, H. (2015). „The paradox of the sustainable city: definitions and examples” *Environment, Development and Sustainability*, **17(6)**, 1267–85.
- Höjer, M., Wangel, J. (2014), „Smart Sustainable Cities: Definition and Challenges”, în *ICT Innovations for Sustainability*, editori M. H. Lorenz, B. Aebischer, Springer, Zurich, Switzerland, pag. 333–49.
- Huang, B., Jiang, B., Li, H. (2001). „An integration of GIS, virtual reality and the Internet for visualization, analysis and exploration of spatial data” *International Journal of Geographical Information Science*, **15(5)**, 439–56.
- Jamei, E., Mortimer, M., Seyedmahmoudian, M., Horan, B., Stojcevski, A. (2017). „Investigating the Role of Virtual Reality in Planning for Sustainable Smart Cities” *Sustainability*, **9(11)**, 1-16.
- Jenks, M., Burton, E., Williams, K. (1996). „*The compact city: A Sustainable Urban Form?*”, Routledge, London, UK.
- Ketzler, B., Naserentin, V., Latino, F., Zangelidis, C., Thuvander, L., Logg, A. (2020). „Digital Twins for Cities: A State of the Art Review” *Built Environment*, **46(4)**, 547–73.
- Kim, H. M., Sabri, S., Kent, A. (2021), „Smart cities as a platform for technological and social innovation in productivity, sustainability, and livability: A conceptual framework”, în *Smart Cities for Technological and social innovation. Case Studies, Current Trends and Future Steps*, editori H. M. Kim, S. Sabri, A. Kent, Elsevier; London, UK, pag. 9–28.
- Kim, T., Ramos, C., Mohammed, S. (2017). „Smart City and IoT” *Future Generation Computer Systems*, **76**, 159–62.
- Kitchin, R. (2014), *The Data Revolution: Big Data, Open Data, Data Infrastructures and Their Consequences*, SAGE Publications Ltd, Los Angeles, USA.
- Kropf, K. (2014). „Ambiguity in the definition of built form” *Urban Morphology*, **18(1)**, 41–57.
- Li, W., Batty, M., Goodchild, M. F. (2020). „Real-time GIS for smart cities” *International Journal of Geographical Information Science*, **34(2)**, 311–24.
- Lynch, K. (1984), *Good City Form*, MIT Press, Cambridge, MA, USA.
- Mureșanu, F. (2010), *Orașul în era informațională*, teză de doctorat, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România.
- Nikki Han, M. J., Kim, M. J. (2021). „A critical review of the smart city in relation to citizen adoption towards sustainable smart living” *Habitat International*, **108**, 102312.

- Paskaleva, K.A. (2009). „Enabling the smart city: the progress of city e-governance in Europe” *International Journal of Innovation and Regional Development*, **1(4)**, 405-22.
- Pettit, C., Bakelmun, A., Lieske, S. N., Glackin, S., Hargroves, K., C., Thomson, G., Shearer, H., Dia, H., Newman, P. (2017). „Planning support systems for smart cities” *City, Culture and Society*, **12**, 13–24.
- Ratti, C., Claudel, M. (2016), *The City of Tomorrow: Sensors, Networks, Hackers, and the Future of Urban Life*, Yale University Press, New Haven, USA.
- Ribeiro, P.J.G., Gonçalves, L.A.P.J. (2019). „Urban resilience: A conceptual framework” *Sustainable Cities and Society*, **50**, 101625.
- Sassen, S. (2015), „The impact of the new technologies and globalization on cities”, în *The City Reader*, editori R. T. LeGates, F. Stout, Routledge, NY, USA, pag. 706–14.
- Shahat, E., Hyun, C.T., Yeom, C. (2021). „City digital twin potentials: A review and research agenda” *Sustainability*, **13(6)**, 3386.
- Tah, J., Oti, A., Abanda, F.H. (2017). „A state-of-the-art review of built environment information modelling (BIM)” *Organization, Technology and Management in Construction: an International Journal*, **9(1)**, 1638–54.
- Talen, E. (1958), *City rules: how regulations affect urban form*, Island Press, Washington DC, USA.
- Tao, W. (2013). „Interdisciplinary urban GIS for smart cities: advancements and opportunities” *Geo-Spatial Information Science*, **16(1)**, 25–34.
- Townsend, A. M. (2013), *Smart Cities: Big Data, Civic Hackers, and the Quest for a New Utopia*, W. W. Norton Company, NY, USA.
- UN (1987), *Our common future: Report of the World Commission on Environment and Development, Brundtland Report*, Oxford University Press, New York.
- Vinod Kumar, T.M. (2015), *E-Governance for Smart Cities*, Springer, NY, USA.
- Virtudes, A., Sá, J. (2017). „Approach of ICT Application to Governance in Urban Planning” *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, **245(5)**, 1-10.
- Wilson, A., Tewdwr-Jones, M., Comber, R. (2019). „Urban planning, public participation and digital technology: App development as a method of generating citizen involvement in local planning processes” *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, **46(2)**, 286-302.
- Yigitcanlar, T., Kamruzzaman, M., Buys, L., Ioppolo, G., Sabatini-Marques, J., da Costa, E. M., Yun, J. J. (2018). „Understanding „smart cities”: Intertwining development drivers with desired outcomes in a multidimensional framework” *Cities*, **81**, 145–60.

Primit: 25 mai 2023; **Acceptat:** 30 mai 2023

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

Instrucțiuni pentru autori / Author Guidelines

1. Despre revistă

Revista Școlii Doctorale de Urbanism a Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București este dedicată publicării articolelor din domeniul urbanismului, inclusiv amenajarea teritoriului, peisagistica și disciplinele conexe (cu condiția ca acestea din urmă să aibă legătură cu urbanismul). Autorii sunt în principal doctoranzi, dar revista este deschisă și altor autori, cu condiția încadrării în domeniul urbanismului. Publicarea articolelor se face în urma avizului conducătorului de doctorat și al Redactorului șef al revistei, acordate după evaluarea articolelor, și numai dacă articolele respectă în integralitate instrucțiunile de redactare. Articolele se publică în limba română sau într-o limbă de circulație internațională, dar obligatoriu rezumatul și cuvintele-cheie sunt în limba engleză.

Trimiterea spre publicare a unui articol presupune că acesta nu a mai fost publicat sau trimis spre publicare în altă revistă de specialitate, că informațiile, imaginile și tabelele prezentate sunt originale sau, în cazul preluării acestora din alte surse, nu sunt încălcate drepturile de autor. De asemenea, conținutul articolului este cunoscut și aprobat de către toți autorii, aceștia contribuind la redactarea sa și/sau la procesul de cercetare. Autorii își asumă întreaga responsabilitate privind conținutul, corectitudinea și originalitatea articolelor.

Articolele vor fi verificate cu ajutorul unui program anti-plagiat. Prin plagiat se înțelege preluarea totală sau parțială a unor fragmente sau idei din alte lucrări, inclusiv aparținând autorului (auto-plagiat), fără a preciza, prin citare, sursa acestora. Acestea pot fi preluate dacă se respectă cumulativ următoarele condiții: (1) în cazul în care sunt preluate ca atare fragmente, acestea trebuie incluse între ghilimele; (2) indiferent dacă sunt preluate doar idei sau întregi pasaje, sursa trebuie precizată prin citare, și (3) reproducerea ideilor sau fragmentelor respective trebuie să fie permisă. În cazul imaginilor, ultima condiție înseamnă că doctorandul trebuie să obțină acordul scris al proprietarului pentru preluarea acestora.

2. Structura articolului

Fiecare articol conține titlul, care include și traducerea în engleză, numele și afilierea autorilor, rezumatul (precedat de cuvântul „Abstract”), 5-8 cuvinte-cheie (precedate de cuvintele „Key words”) și textul articolului. Specificațiile sunt: pentru titlu – Arial Black Bold, 16, Dark Red, Centered; numele autorilor – Calibri, 11, Title Case, Centered; afiliere – Calibri Regular, 10, Sentence Case, Centered; rezumat și cuvintele-cheie – Calibri Regular, 10; cuvintele „Abstract” și „Key words” – Calibri Bold, 10, culoare Dark Red.

Articolul este structurat pe „capitole”, subcapitole și cel mult sub-subcapitole. Acestea sunt introduse de titluri numerotate folosind cifre arabe. Nu se permite folosirea numărării automate, ci numărul se va scrie manual în sistem zecimal: 1. Capitol, 1.1. Subcapitol, 1.1.1. Sub-subcapitol. În cazul în care programul de redactare transformă automat numerele într-o listă, se va folosi „undo”. Toate capitolele, subcapitolele și sub-subcapitolele au titluri, fontul fiind Calibri de 12, culoare Dark Red cu următoarele specificații: capitole – Bold, subcapitole

– Italic, sub-subcapitole – Regular. După fiecare titlu se lasă un rând liber. În cadrul fiecărei secțiuni paragrafele consecutive sunt separate de un rând liber.

Structura articolelor include următoarele capitole: introducere (prezentarea contextului teoretic, a sintezei literaturii de specialitate și specificarea ipotezelor sau obiectivelor cercetării), lucrarea propriu-zisă (capitolele fiind: metode, rezultate, discuții sau o altă structură specifică domeniului), concluzii, lista de referințe bibliografice, care trebuie, în mod obligatoriu, să fie citate și în text. Dacă această structură nu este potrivită tematicii abordate în articol, autorii pot utiliza propria structură, dar este obligatorie existența introducerii și a concluziilor.

3. Tehnoredactare

3.1. Textul articolului

În cazul articolelor scrise în limba română este obligatorie folosirea diacriticelor. De asemenea, se vor folosi în mod obligatoriu ghilimelele românești („”) și nu cele englezești (""") sau franțuzești (« »).

Pentru tehnoredactare se vor folosi acest șablon și opțiunea copy-paste as unformatted text. Autorilor li se recomandă folosirea programului Microsoft Word 2003 sau anterior. În cazul versiunilor mai noi, este responsabilitatea autorilor să verifice comenzile de format, indicațiile fiind corespunzătoare Word 2003. Nerespectarea acestei instrucțiuni duce la denaturarea șablonului și în acest caz autorul trebuie să verifice că:

- Formatul fișierului este compatibil cu Microsoft Word 2003 (DOC); nu se admit fișiere DOCX sau PDF
- Dimensiunea paginii este A4
- Marginile sunt de 2,5 cm. (stânga, dreapta, sus, jos)
- Fontul este Calibri cu dimensiunile și formatul indicate în fiecare caz
- Paragrafele sunt aliniate la un rând (line spacing – single), fără alinieri la stânga sau la dreapta (indentation – 0 peste tot) sau spații libere deasupra sau dedesubtul paragrafului (spacing – 0 peste tot). Excepție fac listele pe puncte, la care alinierea la stânga se face automat
- Listele pe puncte sunt unitare, folosind peste tot același semn (se recomandă punctul, ca în acest caz)
- Paginile nu sunt numerotate

3.2. Imaginile și tabelele

Imaginile, denumite în articol „figurile” și tabelele trebuie să fie numerotate (1, 2, 3 etc.), referințele la acestea în text fiind realizate prin: Tabelul 1, Fig. 2 etc. Nu se permite definirea altor categorii (de exemplu, „Foto”, „Diagramă” etc.); tot ceea ce înseamnă „imagine” va fi referit prin „Fig.” (și nu „Figura”). De asemenea, în cazul tabelelor nu se permite abrevierea „Tab.”. Fiecare figură sau tabel trebuie să aibă un titlu, plasat în cazul figurilor dedesubt și în cazul tabelelor deasupra, introdus prin „**Fig. X**”, „**Tabelul Y**”, de exemplu: „**Fig. 3.** Diagramă a modelului conceptual”, scris cu font Calibri, Regular, dimensiunea 10, cuvântul introductiv

(Fig., Tabelul) cu caractere aldine (Bold), culoare Dark Red. De asemenea, textul trebuie să facă referire la absolut toate figurile și tabelele din articol. În cazul în care imaginile sau tabelele sunt preluate din alte surse, acestea vor fi precizate în note de subsol la care se face trimitere după titlul imaginii sau tabelului.

4. Bibliografia și citarea acesteia în text

Se recomandă ca structura bibliografiei să fie: 40% articole publicate în reviste de specialitate (30%) sau volumele unor conferințe (10%), 20% cărți sau capitole de cărți, 20% teze de doctorat sau dizertații de masterat, 10% legislație, 5% alte surse (de exemplu, comunicări orale sau postere prezentate în conferințele la care doctorandul a participat, rapoarte de cercetare, cursuri etc.), și 5% Internet.

În cazul în care, de comun acord cu îndrumătorul de doctorat și/sau comisia de îndrumare, datorită specificului lucrării este preferată o altă structură, mai potrivită specificului acesteia, se va folosi varianta respectivă, cu condiția ca materialele nepublicate și mai ales paginile Internet să ocupe o pondere cât mai redusă.

În cazul paginilor Internet, se vor prefera pagini oficiale și nu bloguri, pagini personale, surse editabile de orice utilizator (de tip Wikipedia).

Toate titlurile din lista bibliografică trebuie să fie menționate în text, trimiterea făcându-se prin note de subsol. De asemenea, toate lucrările menționate în text trebuie să se regăsească în lista bibliografică.

Toate trimiterile bibliografice se vor face folosind note de subsol. Pentru a nu crește volumul tezei, acestea vor oferi minimul de informație necesară identificării lucrării citate. În afara trimiterilor bibliografice, notele de subsol pot aduce completări textului, pot clarifica anumite aspecte sau pot introduce comentariile doctorandului față de materialele citate. Se recomandă ca folosirea notelor de subsol să nu fie abuzivă, astfel ca acestea să depășească mai mult de 50% din pagină.

Lista bibliografică și trimiterile din text vor folosi o variantă a stilului Harvard adaptată specificului românesc pentru tezele redactate în limba română și stilul Harvard pentru cele redactate în alte limbi; informații suplimentare privind acest stil sunt disponibile pe Internet. În acest ghid se va prezenta modul de redactare a principalelor materiale ce pot fi citate.

4.1. Citarea bibliografiei în text

Citarea bibliografiei în text se face obligatoriu prin note de subsol. Trimiterile la bibliografie vor folosi numele autorului (persoană sau instituție) și anul:

- În cazul cărților: Ionescu 2011: 24, Ionescu 2011: 24-31, Ionescu 2011: 24-31, 33
Unde: Ionescu este numele autorului, 2011 anul apariției cărții și celelalte informații trimit la numărul paginilor care conțin informația citată.
- În cazul celorlalte materiale: Ionescu 2011
- În cazul lucrărilor cu doi autori se vor trece numele ambilor: Ionescu și Popescu 2011

- În cazul lucrărilor cu trei sau mai mulți autori se va menționa numele primului autor urmat de *et al* scris cu caractere cursive („*Italic*”): Ionescu *et al* 2011
- În cazul lucrărilor aceluiași autor din ani diferiți, acestea vor fi menționate cronologic, anii fiind separați prin virgulă: Ionescu 2004, 2005
- În cazul lucrărilor aceluiași autor publicate în același an, acestea vor fi menționate în lista bibliografică în ordinea alfabetică a titlurilor, după care se va adăuga un indice, sub forma unei litere plasate după anul publicării, trimiterea realizându-se sub această formă: Ionescu 2004a, b
- Trimiterile consecutive la mai mulți autori vor fi separate prin punct și virgulă și ordonate cronologic, și, în cazul lucrărilor din același an, alfabetic: Ionescu 2004; Marinescu 2008; Popescu 2008
- În cazul lucrărilor publicate în același an de autori cu nume identice, dar prenume diferite trimiterea la lista bibliografică va include și inițialele prenumelor acestora: Ionescu A. 2004; Ionescu B. 2004

Trimiterile la bibliografie nu exclud folosirea numelui autorilor citați în text; în paragraful „În studiul său, Ionescu arată că...” trimiterea la referința bibliografică poate fi inserată după numele „Ionescu”.

Este permisă trimiterea la mai multe studii simultan: „Studiile anterioare au arătat că...”, cu trimiterea la referințele corespunzătoare tuturor acestor studii inserată la sfârșitul paragrafului.

4.2. Lista bibliografică

În redactarea listei bibliografice se vor respecta următoarele reguli:

- În toate situațiile, numele autorilor vor fi scrise astfel: numele se va scrie integral, iar fiecare prenume va fi abreviat la prima literă a acestuia (inițiala prenumelui). De exemplu, Ionescu Gheorghe, Ionescu Grigore și Ionescu George vor deveni Ionescu G. și nu Ionescu Gh., Ionescu Gr. și Ionescu G.
- Este obligatorie menționarea numelor tuturor autorilor fiecărui material citat, indiferent de numărul acestora; înaintea numelui ultimului autor NU se va folosi „și” sau „&”.
- În cazul articolelor, numerele volumului și ediției se vor scrie exclusiv cu cifre arabe.
- În cazul în care autorul este o instituție, în lista bibliografică se va trece numele complet al acesteia, urmat de inițiale, iar trimiterea la lista bibliografică din text va folosi inițialele.
- În cazul adreselor Internet, se va trece adresa completă (inclusiv <http://>) până la nivel de fișier, de exemplu <http://www.site.org/folder/page.html> și nu www.site.org
- În cazul paginilor de început și sfârșit se va omite cifra repetată de la început, de exemplu 771-778 devine 771-8, 771-782 devine 771-82 etc.

Lista bibliografică se prezintă unitar, fără a fi structurată pe tipuri de materiale citate și fără a fi numerotată. Pentru fiecare tip de material citat, citarea va avea forma descrisă în continuare (elementele incluse între paranteze drepte pot fi omise dacă nu se cunosc).

4.2.1. Cărți

Nume, Inițială. (An), *Titlu*, Editură, Locul publicării.

Ex.: Nica, E. (2010), *Elaborarea și folosirea studiilor de caz în managementul resurselor umane*, Editura Economică, București, România.

4.2.2. Capitole de carte

Nume, Inițială. (An), „Titlul capitolului”, în *Titlul cărții*, editori Inițială Nume, Editură, Locul publicării, pagina de început-pagina de sfârșit.

Ex.: Ellger, C. (2000), „Soft City Impossible? The chances for ecological urban development”, în *Integrated Urban Systems and Sustainability of Urban Life*, editori I. Ianoș, D. Pumain, J. B. Racine, Editura Tehnică, București, România, pag. 35-47.

4.2.3. Articole în reviste de specialitate

Nume, Inițială. (An). „Titlu” *Numele revistei*, **volumul** (ediția), pagina de început-pagina de sfârșit.

Ex.: Santucci, V. L. (2005). „Historical Perspectives on Biodiversity and Geodiversity” *Geodiversity & Geoconservation*, **22** (3), 29-34.

4.2.4. Articole în volumele unor conferințe

Nume, Inițială. (An), „Titlul articolului”, în *Titlul volumului*[, editori Inițială Nume], Editură, Locul publicării, pag. pagina de început-pagina de sfârșit.

Ex. 1: Pânzaru, I (2011), „Peisaj cultural - amenajare peisageră a promenadei Sibiu”, în *Peisaj cultural și dezvoltare*, editor C. N. Sârbu, Editura Universitară Ion Mincu, București, România, pag. 233-42.

Ex. 2: Tureac, C. E., Turtureanu, A. G., Bordean, I., Grigore, A., Modiga, G. (2009), „The sustainable tourism promoted by small and medium enterprises - basis of the tourism development”, în: *9th International Multidisciplinary Scientific GeoConference - SGEM2009, Vol. 2, Conference proceeding: modern management of mine producing, geology and environmental protection*, SGEM2009, Sofia, Bulgaria, pag. 769-76.

4.2.5. Comunicări în conferințe (postere, comunicări orale)

Nume, Inițială. (An), „Titlul articolului”, în *Numele conferinței*, dată, loc.

Ex.: Onose, D.-A., Pătru-Stupariu, I., Ciocănea, C. M., Vânău, G. O., Grădinaru S. R. (2015), „Do new residential areas have optimum accessibility to urban parks? Case study – Bucharest”, *Al șaptelea simpozion internațional de geografie Peisaje: Percepție, cunoaștere, conștientizare și acțiune*, 29-31 mai 2015, București – Constanța, România.

4.2.6. Articole în presă

Nume, Inițială. (An). „Titlu” *Numele revistei*, data, paginaunică / pagina de început-pagina de sfârșit.

Ex.: Arnăutu, D. (2012), „Distracție și relaxare la „marea” bucureștenilor”, *Ring*, 27 iulie 2012, pag. 8.

4.2.7. Teze, dizertații

Nume, Inițială. (An), *Titlu*, Tipul documentului, Facultate/Universitate, Locul publicării.

Ex.: Mureșanu, F. (2010), *Orașul în era informațională*, teză de doctorat, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România.

4.2.8. Strategii, studii de fundamentare, memorii de urbanism și amenajarea teritoriului

Autor sau instituție elaboratoare (An), *Titlu*, Beneficiar sau instituție, Locul publicării.

Ex. 1: URBANPROIECT (2004), *Model conceptual și metodologic. Ghid de termeni de specialitate*, Programul AMTRANS 1A01, INCD URBANPROIECT, București.

Ex. 2: Președinția României (2007), *Strategia Națională de Securitate a României*, Administrația Prezidențială, București, România.

Ex. 3: Enache, C. (coordonator) (2012), *Reactualizare Plan Urbanistic General Municipiul Slatina*, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România.

4.2.9. Legislație

Emitent (An), „Titlul legii” *Monitorul oficial*, **volumul** (ediția)[, pagina de început-pagina de sfârșit].

Ex. 1: Parlamentul României (2001). „Legea nr. 350 din 6 iulie 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” *Monitorul oficial*, **628**.

Ex. 2: Guvernul României (2008). „Ordonanța nr. 27 / 2008 pentru modificarea și completarea Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul” *Monitorul oficial*, **373**.

4.2.10. Pagini Internet

Nume, Inițială. (An), *Titlul paginii*, [Online], Disponibil la: adresă, [Accesat data].

Ex.: Royal Architectural Institute of Canada – RAIC (2015), *Sustainable Architecture*, [Online], Disponibil la: <https://www.raic.org/raic/sustainable-architecture>, [Accesat 25 august 2015].